

ROLUL EDUCAȚIEI PENTRU DEZVOLTARE ÎN REALIZAREA OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE ALE MILENIULUI

This project is funded
by the European Union

"The European Union is made up of 27 Member States who have decided to gradually link together their know-how, resources and destinies. Together, during a period of enlargement of 50 years, they have built a zone of stability, democracy and sustainable development whilst maintaining cultural diversity, tolerance and individual freedoms. The European Union is committed to sharing its achievements and its values with countries and peoples beyond its borders".

ROLUL EDUCAȚIEI PENTRU DEZVOLTARE ÎN REALIZAREA OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE ALE MILENIULUI

- Pachet educativ -

Elaborat de asociația: „Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21”

în cadrul proiectului „*Realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Implicarea elevilor și a cadrelor didactice din licee în programe și proiecte de educație pentru dezvoltare*”, co-finanțat de Comisia Europeană, prin linia de finanțare: Actori non-statali și autorități locale în dezvoltare. Nivelul de conștientizare și educație pentru dezvoltare în Europa.

Coordonator: prof. Nina Cugler

Programa școlară a disciplinei *Educație pentru dezvoltare*

Autori:

prof. Eugen Stoica

prof. Angela Teșileanu

Cursuri universitare

Autori:

conf.univ.dr. Elena Nedelcu

prof.univ.dr. Alexandru Tașnadi

Lecții

Publicația a fost realizată cu contribuția celor 11 licee partenere în proiect¹:

Colegiul Economic Viilor, București

Colegiul Național ”Elena Cuza”, București

Colegiul Național ”Emil Racoviță”, București

Colegiul Național ”Gheorghe Lazăr”, București

Colegiul Național ”Grigore Moisil”, București

Colegiul Național ”Gheorghe Șincai”, București

Colegiul Tehnic ”Anghel Saligny”, București

Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară ”Dumitru Moțoc”, București

Colegiul Tehnic Media, București

Liceul Teoretic cu clasele I – XII ”Ioan Petruș” Otopeni, județul Ilfov

Școala Superioară Comercială ”Nicolae Kretzulescu”, București

---

¹ Lecțiile au fost selecționate din pachetul transmis de către cele 11 licee care va fi publicat integral în format electronic. Lista completă a autorilor și a lecțiilor este prezentată pe contracoperta 4.

Cuprins

Capitolul I – Context	6
Capitolul II –	11
A. Programa școlară pentru disciplina opțională Educație pentru dezvoltare	11
B. Exemple cursuri opționale disciplina Educație pentru dezvoltare	18
Capitolul III – Educația pentru dezvoltare inclusă în programa școlară	23
Capitolul IV – Cursuri universitare	58
A. Universitatea „Nicolae Titulescu”, Facultatea de Științe Sociale și Administrative - Secția Relații Internaționale și Studii Europene	58
B. Academia de Științe Economice - București	63

ROLUL EDUCAȚIEI PENTRU DEZVOLTARE ÎN REALIZAREA OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE ALE MILENIULUI

Motto

“Educația trebuie să ducă la dezvoltarea adecvată, intelectuală și emoțională, a individului. Trebuie să dezvolte sentimentul responsabilității sociale și solidaritatea cu grupurile defavorizate și să conducă la observarea principiilor egalității în viața cotidiană.”¹

Introducere

Prezentul pachet educativ a fost elaborat de asociația „Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21” în cadrul proiectului „**Realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Implicarea elevilor și a cadrelor didactice din licee în programe și proiecte de educație pentru dezvoltare**”, co-finanțat de Comisia Europeană, prin linia de finanțare: Actori non-statali și autorități locale în dezvoltare. Nivelul de conștientizare și educație pentru dezvoltare în Europa.

Proiectul este coordonat de organizația Open Education Centre din Bulgaria, în parteneriat cu asociația „Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21” din România, Carrefoure Europeo Emilia din Italia și HIVSports din Marea Britanie. Universitatea din Fort Hare, Republica Africa de Sud și Republica Unită Tanzania participă în calitate de asociați.

Derulat pe o perioadă de 30 de luni – noiembrie 2010 – iunie 2013 - proiectul a propus implicarea tinerilor și a cadrelor didactice din 4 țări ale UE, din Republica Africa de Sud și Tanzania în procesul de elaborare și promovare a programelor de educație pentru dezvoltare.

Principalele obiective ale proiectului constau în:

- Creșterea gradului de **conștientizare** a cadrelor didactice și a elevilor referitor la problemele globale și Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM);
- Dezvoltarea și **valorificarea potențialului creator al tinerilor** pentru a fi capabili să **inițieze proiecte** pe teme referitoare la problemele globale, drepturile omului și ODM;
- **Lobby la nivelul comunităților locale** pentru includerea problemelor de dezvoltare, cu accent pe sărăcie, discriminare și drepturile omului în **politicile locale**;
- Stabilirea unei **rețele de comunicare** între educatori / cadre didactice / autorități locale și tineri din țări dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, menite să contribuie la schimbarea de mentalități și atitudini.

Pachetul include programa școlară pentru disciplina opțională de educație pentru dezvoltare elaborată în cadrul proiectului, lecții pe teme specifice educației pentru dezvoltare realizate de cadre didactice din cele 11 unități de învățământ liceal din București și Județul Ilfov implicate în proiect și modulele de curs propuse pentru extinderea proiectului la nivel universitar, în cadrul Academiei de Științe Economice și a Universității “Nicolae Titulescu” din București.

Publicația se constituie într-un pachet tematic destinat cadrelor didactice, educatorilor, elevilor și studenților, autorităților locale, reprezentanților asociațiilor neguvernamentale, a altor instituții care realizează programe și proiecte de educație pentru dezvoltare. Scopul său este să contribuie la creșterea gradului de conștientizare de către publicul larg și, în mod special, de către tineri a problemelor globale, a impactului pe care acestea îl au asupra vieților lor și a comunităților în care trăiesc și să propună, prin materialele educative pe care le conține, un model de acțiune la nivel individual, comunitar și global.

---

¹ Recomandarea UNESCO privind educația pentru înțelegere internațională, pace și cooperare și educația privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului

FOREWORD

The present Educational Pack was elaborated by the association “Assistance and programs for sustainable development – Agenda 21” within the project “**Realization of Millennium Development Goals. Involving students and teachers from high schools in development education programs and projects**”, co-financed by the European Commission, through the program *Non State Actors and Local Authorities in Development. Public Awareness and Education for Development in Europe*.

The project is coordinated by Open Education Centre from Bulgaria, in partnership with the association “Assistance and programs for sustainable development – Agenda 21” from Romania, Carrefoure Europeo Emilia from Italy and HIVsports from UK. The university of Fort Hare, Republic of South Africa, and the United Republic of Tanzania participate in the project as associates.

The project is implemented for 30 months, from November 2010 till June 2013 – and it aims at involving students and teachers from 4 EU countries, from Republic of South Africa and the United Republic of Tanzania in the process of elaborating and promoting development education programs.

The main objectives of the project are:

- To create greater public awareness about Global problems and Millennium Development Goals among young people and among educators at community level.
- To develop and use the creative potential of young people so that they will be capable to initiate projects on themes related to global problems, human rights and millennium development goals.
- To build a support for the local policies on development issues with focus on poverty, discrimination and human rights.
- To establish communication networks between educators / teachers / local authorities and young people from developing and developed countries which will change the attitudes of the people involved in it.

The Educational Pack includes the school curricula for the elective subject development education, which was elaborated within the project, specific lessons dedicated to development education that were realized by teachers from the 11 partner high schools from Bucharest and Ilfov county and also it includes the curricula proposed for extending the project at university level, within Academy of Economic Studies Bucharest and “Nicolae Titulescu” University from Bucharest.

The publication is elaborated as a thematic package for teachers, educators, students, local authorities, representatives of non-governmental associations, and for representatives of other institutions that implement development education programs and projects. The aim of the manual is to contribute to raise the awareness of the public, especially young people, in what concerns the global issues and the impact they have over their lives and communities and also to propose a path of action at individual, community and global level, through the educational materials included.

Capitolul I – CONTEXT

A. Educația pentru dezvoltare

Educația pentru dezvoltare se înscrie în obligațiile pe care România și le-a asumat prin aderarea la Uniunea Europeană de definire și dezvoltare a unei politici naționale de cooperare internațională. Obiectivul principal al politicii de cooperare pentru dezvoltare a Uniunii Europene este **eradicarea sărăciei în contextul dezvoltării susținute, incluzând atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului**. România are o **Strategie Națională de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare** bazată pe valorile, principiile și obiectivele consensului european asupra cooperării pentru dezvoltare.

Educația pentru dezvoltare este un proces de învățare activ, bazat pe valorile solidarității, egalității, includerii și cooperării, al cărei scop este creșterea implicării cetățenilor în **procesul de eradicare a sărăciei** de orice tip și în acțiuni promotoare ale justiției sociale.

”Proces de învățare pe tot parcursul vieții, educația pentru dezvoltare analizează legăturile dintre popoarele “dezvoltate” din Nord și cele “în curs de dezvoltare” din Sud, ajutându-i pe oameni să înțeleagă conexiunile dintre viețile lor și ale celor din întreaga lume. Ea promovează înțelegerea factorilor economici, sociali, politici și de mediu care le influențează viețile și dezvoltă capacități, atitudini și valori care îi ajută pe oameni să lucreze împreună, să acționeze pentru schimbare și să aibă controlul asupra propriei vieți.”²

Ariile tematice ale educației pentru dezvoltare sunt ODM (Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului), drepturile copilului, comerț echitabil, dezvoltare durabilă, relațiile Nord- Sud, drepturile omului, globalizare, drepturile economice și sociale, pace și dezvoltare, drepturile minorităților, rasism, democrație și bună guvernare, migrație, educație multiculturală, HIV/SIDA, securitatea hranei, cooperare internațională

Programele educației pentru dezvoltare se adresează cetățenilor, în general, copiilor, tinerilor, familiilor, comunităților, studenților, personalului didactic din școli și universități, mass – media, autorităților locale, societății civile, mediului de afaceri, celebrităților.

B. Obiectivele de dezvoltare ale mileniului

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) sunt 8 linii strategice de acțiune care abordează principalele provocări ale dezvoltării umane în secolul XXI. Au fost adoptate prin Declarația Mileniului, în anul 2000, în cadrul Summit-ului “Rolul Organizației Națiunilor Unite în secolul XXI” de către 189 de țări, printre care și România. Prin Declarația Mileniului a Națiunilor Unite, 189 de națiuni s-au angajat să transforme în realitate dreptul la dezvoltare pentru toți și să lucreze împreună pentru îmbunătățirea condițiilor sociale și economice la nivel global cu prioritate a țărilor defavorizate. A fost recunoscut faptul că progresul se bazează pe o dezvoltare economică susținută ce trebuie să se concentreze pe reducerea sărăciei având în vedere și drepturile omului și justiția socială.

Ele reprezintă un pact încheiat între toți actorii economici majori ai lumii. Țările sărace s-au angajat să-și îmbunătățească politicile și instituțiile precum și să sporească responsabilitatea acestora față de proprii cetățeni; statele bogate s-au angajat să furnizeze resursele necesare pentru susținerea unor astfel de schimbări. Angajamentul pentru atingerea ODM a fost asumat la cele mai înalte nivele politice. Guverne întregi, inclusiv ministerele comerțului și finanțelor care administrează bugetele statelor, instituții financiare internaționale (Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, băncile regionale de dezvoltare și din ce în ce mai mulți membri ai Organizației Mondiale a Comerțului) și-au exprimat responsabilitatea pentru atingerea obiectivelor.

Cu ocazia Reuniunii Plenare la nivel înalt a Adunării Generale ONU cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, ce a avut loc în anul 2010, liderii mondiali și-au reafirmat angajamentul față de ODM și au solicitat o acțiune colectivă mai intensă și extinderea abordărilor care au avut succes. Aceștia au confirmat provocările generate de multiplele crize, creșterea inegalităților și conflictele violente persistente.

S-a cerut luarea de măsuri în vedere asigurării accesului egal al femeilor și fetelor la educație, la servicii de bază, la îngrijire medicală, la oportunități economice și la luarea deciziilor la toate nivelurile, admitând că realizarea ODM-urilor depinde în mare măsură de consolidarea poziției femeilor. Liderii mondiali au accentuat, de asemenea,

² Definiția Asociației de Educație pentru Dezvoltare

faptul că o acțiune rapidă în vederea realizării obiectivelor necesită o creștere economică care să fie sustenabilă, incluzivă și echitabilă – o creștere care să permită tuturor să profite de progres și să împartă oportunitățile economice. O accelerare mai puternică a realizării ODM implică un parteneriat global reînnoit, realizarea fără întârziere a angajamentelor deja luate și o acțiune concertată către un viitor sustenabil în ceea ce privește mediul înconjurător.

REDUCEREA SĂRĂCIEI SEVERE

Țintele globale

- Între 1990 și 2015, înjumătățirea numărului de persoane cu un venit mai mic de 1\$/ zi.
- Asigurarea unui loc de muncă decent tuturor persoanelor, inclusiv femeilor și tinerilor.
- Înjumătățirea procentului de persoane care suferă din cauza foametei.

Cum stăm la nivel global?

Conform Raportului Națiunilor Unite din anul 2011 privind îndeplinirea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, sărăcia a continuat să scadă în multe țări și regiuni.

”Deși recesiunea economică din perioada 2008-2009, exacerbată de criza alimentelor și a energiei, a generat numeroase obstacole, lumea se află încă pe drumul cel bun în ceea ce privește atingerea țintei de reducere a sărăciei. Se așteaptă ca până în 2012, rată globală a sărăciei să scadă sub 15%, cu mult sub ținta de 23%. Totuși, această tendință globală reflectă în mare parte creșterea rapidă înregistrată în Asia de Est, în special în China. Provocările îi vizează în continuare pe cei săraci din mediul urban și pe cei care trăiesc în zone rurale.”³

Îmbunătățirea vieții oamenilor săraci din mediul urban, al căror număr se află în creștere, rămâne o provocare majoră. Progresele care s-au înregistrat în ceea ce privește ameliorarea condițiilor din cartierele marginale și sărace nu au fost suficiente pentru a contrabalansa creșterea așezărilor libere în lumea aflată în curs de dezvoltare. În regiunile aflate în curs de dezvoltare, **numărul rezidenților din mediul urban care trăiesc în condiții mizere este acum estimat la 828 milioane, comparat cu 657 milioane în 1990 și 767 milioane în 2000.** Va fi nevoie de eforturi dublate pentru a îmbunătăți viețile oamenilor săraci din mediul urban, din orașele mari și metropolele lumii aflate în curs de dezvoltare.

REALIZAREA ACCESULUI UNIVERSAL LA EDUCAȚIA PRIMARĂ

Ținta globală

- Asigurarea că, până în 2015, copiii de pretutindeni vor putea încheia un ciclu primar complet de studii.

Cum stăm la nivel global?

Unele dintre cele mai sărace țări au înregistrat cele mai mari progrese în educație. Cu o creștere de 18% între 1999 și 2009, Africa Subsahariană este regiunea cu cea mai mare rată a progresului.

”A fi sărac, a fi femeie sau a trăi într-o zonă de conflict duce la creșterea probabilității ca un copil să nu fie școlarizat. Rata netă de înscriere a copiilor în școala primară a crescut cu numai 7% din 1999, ajungând la 89% în 2009. Recent, progresele au devenit chiar mai lente, scăzând șansele de a atinge ținta ODM privind educația primară universală până în 2015. Copiii din cele mai sărace familii, cei care locuiesc în zone rurale și fetele sunt categoriile cele mai predispuse la a nu fi înscriși la școală. La nivel mondial, dintre copiii cu vârstă de școală primară care nu sunt înscriși la școală, 42% - 28 de milioane – trăiesc în țări sărace afectate de conflict.”⁴

³ Sha Zukang, Subsecretar General pentru Afaceri Economice și Sociale, The Millennium Development Goals Report 2011

⁴ ibidem

PROMOVAREA EGALITĂȚII ÎNTRE SEXE ȘI AFIRMAREA FEMEILOR

Ținta globală

- Eliminarea discriminărilor de gen din învățământul primar și secundar, de preferat până în 2005, iar din toate formele de învățământ nu mai târziu de anul 2015.

Cum stăm la nivel global?

Oportunitățile de angajare productivă și cu normă întreagă rămân foarte scăzute pentru femei.

Multe persoane de sex feminin din țările mai puțin dezvoltate se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește accesul la educație sau un loc de muncă. Rămân încă discrepanțe majore în ceea ce privește accesul femeilor la muncă plătită în cel puțin jumătate din toate regiunile. După pierderea masivă de slujbe între 2008 și 2009, creșterea numărului de angajări din timpul perioadei de recuperare economică din 2010, în special în lumea aflată în curs de dezvoltare, a fost mai mic pentru femei decât pentru bărbați. Femeile angajate în industrii manufacturiere au fost afectate în mod special.

REDUCEREA MORTALITĂȚII INFANTILE

Ținta globală

- Reducerea cu două treimi, între 1990 și 2015, a mortalității la copiii cu vârsta sub cinci ani.

Cum stăm la nivel global?

„Intervențiile-țintă au reușit să reducă mortalitatea infantilă. Numărul de morți în rândul copiilor sub 5 ani a scăzut de la 12.4 milioane în 1990 la 8.1 milioane în 2009. Acest lucru înseamnă că în fiecare zi mor cu 12000 copii mai puțin. Între 2000 și 2008, combinația dintre creșterea regiunilor care au avut acces la imunizare și șansa de a primi o a doua doză de imunizare a dus la o scădere cu 78% a morților cauzate de pojar la nivel mondial. Prevenirea acestor morți a reprezentat un sfert din scăderea mortalității infantile generale (numărul morților din toate cauzele, nu numai pojar) în rândul copiilor cu vârste sub 5 ani. Rata mortalității infantile a scăzut la nivel global, dar cu mari diferențe între regiunile globului.”⁵

Angajamente UE

- „UE va lua măsuri urgente pentru îndeplinirea Țintelor ODM 4, menite să salveze viețile a 4 milioane de copii anual.” (*Agenda de Acțiune a UE pentru ODM*)

Contribuția României

- Începând cu 2007, România susține eforturile UNICEF pentru realizarea ODM 4.

ÎMBUNĂTĂȚIREA SĂNĂTĂȚII MATERNE

Țintele globale

- Reducerea cu trei sferturi, în perioada 1990-2015, a ratei mortalității materne.
- Atingerea, până în 2015, a accesului universal la servicii de sănătate în domeniul reproducerii.

⁵ ibidem

Cum stăm la nivel global?

Mai mult de 500.000 de femei mor anual ca urmare a complicațiilor tratabile survenite în urma sarcinii sau a nașterii, majoritatea provenind din Africa Subsahariană. Pe termen lung, progresul real va depinde de îmbunătățirile aduse în alte domenii, cum ar fi statutul femeilor, subnutriția și o mai bună educație. (*Raportul Națiunilor Unite privind ODM - 2011*)

COMBATEREA HIV/SIDA, A TUBERCULOZEI, MALARIEI ȘI A ALTOR BOLI

Țintele globale

- Stoparea până în 2015, a răspândirii virusului HIV/SIDA.
- Asigurarea, până în 2010, accesului universal la tratamentul împotriva HIV/SIDA al tuturor celor care au nevoie de acesta.
- Stoparea, până în 2015, și apoi începerea redresării incidenței malariei și a altor boli infecțioase majore.

Cum stăm la nivel global?

*”Investițiile făcute pentru prevenirea și tratarea HIV dau rezultate. Numărul de noi infecții cu HIV scade constant, Africa SubSahariană aflându-se în top. În 2009, un număr estimat de 2.6 milioane de oameni au fost infectați cu HIV – o scădere cu 21% din 1997, atunci când apariția de noi infecții a atins apogeul. Datorită fondurilor crescute și a extinderii marilor programe, numărul oamenilor care au beneficiat de terapie antiretrovirală pentru HIV și SIDA a crescut de 13 ori între 2004 și 2009. La finalul anului 2009, 5.25 milioane de oameni beneficiau de tratament în țări cu venituri mici și mijlocii – o creștere de peste 1.2 milioane de oameni din decembrie 2008. Drept urmare, numărul morților cauzate de SIDA a scăzut cu 19% în aceeași perioadă.”*⁶

Între 1995 și 2009, un total de 41 milioane de pacienți cu tuberculoză au fost tratați cu succes și până la 6 milioane de vieți au fost salvate, datorită unor protocoalele internaționale eficiente pentru tratamentul tuberculozei. La nivel mondial, numărul morților cauzate de această boală a scăzut cu mai mult de o treime din 1990.

ASIGURAREA SUTENABILITĂȚII MEDIULUI

Țintele globale

- Integrarea principiilor de dezvoltare durabilă în politicile și programele statelor și redresarea risipei de resurse naturale.
- Înjumătățirea numărului de persoane care nu au acces durabil la o sursă de apă potabilă și la servicii de bază de canalizare, până în 2015.
- Îmbunătățirea semnificativă, până în 2020, a calității vieții unui număr minim de 100 de milioane de locuitori care trăiesc în sărăcie.

Cum stăm la nivel global?

*”Fiecare regiune a înregistrat progrese cu privire la îmbunătățirea accesului la apă potabilă curată. Un număr estimat de 1.1 miliarde persoane din zonele urbane și 723 milioane de oameni din zone rurale au dobândit acces la o sursă de apă potabilă îmbunătățită între 1990 și 2008. Asia de Est a înregistrat cele mai mari progrese în alimentarea cu apă potabilă – de la 69% în 1990 la 86% în 2008. În Africa SubSahariană numărul oamenilor care folosesc o sursă de apă potabilă îmbunătățită aproape s-a dublat – de la 252 milioane în 1990 la 492 milioane în 2008. Deși multe țări au demonstrat că progresul este posibil, eforturile trebuie intensificate. Ele trebuie de asemenea, să fie direcționate către cei la care este cel mai greu de ajuns: cei mai săraci dintre cei săraci și cei dezavantajați din cauza sexului, vârstei, etniei sau dizabilității. Diferențele între progresele zonelor urbane și rurale rămân cutremurătoare.”*⁷

6 ibidem

7 ibidem

CREAREA DE PARTENERIATE GLOBALE PENTRU DEZVOLTARE

Țintele globale

- Crearea unui sistem financiar și comercial nediscriminatoriu, predictibil, deschis și bazat pe regulamente.
- Rezolvarea problemelor speciale ale țărilor mai puțin dezvoltate.
- Rezolvarea pe termen lung a problemelor generale legate de datoria externă a țărilor în curs de dezvoltare prin măsuri luate la nivel național și internațional.

Cum stăm la nivel global?

Asistența oficială pentru dezvoltare acordată la nivel global a scăzut în termeni reali cu 5,1% între 1997 și 2006. Puțini donatori au atins ținta de 0,7% din VNB, agreată la nivel ONU. „Statele membre se angajează să atingă ținta unui nivel al asistenței oficiale pentru dezvoltare de 0,7% din VNB până în 2015, în timp ce acele state membre care au atins deja această țintă se angajează să păstreze un nivel al asistenței pentru dezvoltare superior acestei ținte; statele membre care s-au alăturat UE după 2002, vor depune eforturi în sensul creșterii nivelului asistenței oficiale pentru dezvoltare la 0,33% din VNB, până în 2015.” „UE va crește asistența financiară acordată Africii subsahariene și va furniza, colectiv, cel puțin 50% din creșterea volumului asistenței pentru dezvoltare continentului african, respectând, totodată, prioritățile individuale ale statelor membre în domeniul asistenței pentru dezvoltare.” (*Consensul European pentru Dezvoltare*)

Contribuția României

România depune eforturi în sensul creșterii volumului asistenței oficiale pentru dezvoltare, pentru a atinge ținta de 0,17% din VNB până în 2010, respectiv 0,33% din VNB până în 2015, conform angajamentelor asumate la nivel UE.

Capitolul II

A. PROGRAMA ȘCOLARĂ PENTRU DISCIPLINA OPȚIONALĂ

EDUCAȚIE PENTRU DEZVOLTARE

[curriculum la decizia școlii pentru liceu]

Autori:

Prof. Eugen Stoica

Prof. Angela Teșileanu

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa școlară a disciplinei *Educație pentru dezvoltare* reprezintă o ofertă curriculară de disciplină opțională pentru liceu, proiectată pentru un buget de timp de 1-2 ore/săptămână, pe durata unui an școlar.

Prezentă programă școlară constituie un exemplu de bună practică în cadrul proiectului internațional „Realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Implicarea elevilor și a cadrelor didactice din licee în programe și proiecte de educație pentru dezvoltare”. Proiectul este în curs de desfășurare (derulându-se în perioada noiembrie 2010 – iulie 2013); este coordonat de organizația Open Education Centre din Bulgaria, în parteneriat cu asociația „Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21” din România, Carrefoure Europeo Emilia din Italia, HIVSports din Marea Britanie și Universitatea din Fort Hare, Republica Africa de Sud. Programă școlară urmează să fie pilotată în cadrul proiectului, în unitățile de învățământ partenere în proiect (zece unități de învățământ din Municipiul București și o unitate de învățământ din județul Ilfov). Disciplina poate fi predată în oricare dintre clasele de liceu de către profesorii care predau discipline de studiu din ariile curriculare *Om și societate*, *Matematică și științele naturii*, în condițiile adecvării demersului didactic la particularitățile de vârstă ale elevilor.

Disciplina *Educație pentru dezvoltare* poate să fie studiată 1-2 ore săptămânal, diferențiat, după cum urmează:

- pentru 2 ore/săptămână vor fi avute în vedere toate competențele și toate elementele de conținut corespunzătoare;
- pentru 1 oră/săptămână vor fi avute în vedere competențele și elementele de conținut corespunzătoare de la temele/modulele I, III, la care se adaugă de la tema/modulul II doar conținutul 1. *Cetățenie globală și dezvoltare durabilă* și la alegere:
  - fie conținutul II.2. *Drepturile omului, justiție socială și toleranță*;
  - fie conținutul II.3. *Mediul înconjurător și dezvoltarea durabilă*;
  - fie tema/modulul IV. *Proiectul educațional pentru dezvoltare*.

Prezentă programă școlară este justificată din perspectiva următoarelor aspecte:

- raportarea, în cunoștință de cauză a elevilor de liceu, la probleme globale și la obiectivele de dezvoltare ale mileniului;
- implicarea tinerilor în elaborarea și în promovarea unor proiecte pentru dezvoltare;
- pregătirea elevilor de liceu pentru asumarea, în cunoștință de cauză, a comportamentului adecvat dezvoltării durabile.

Disciplina opțională *Educație pentru dezvoltare*, propusă spre studiu în liceu, se raportează la *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* (2006/962/EC), care conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european”, orientat de formarea a opt competențe cheie. Contribuția disciplinei *Educație pentru dezvoltare* la dezvoltarea competențelor cheie europene este nuanțată și diversificată, incluzând atât susținerea dezvoltării anumitor competențe cheie, cât și sensibilizarea cu privire la alte competențe cheie, astfel:

- competențe sociale și civice;
- comunicare în limba maternă;
- spirit de inițiativă și antreprenoriat;
- competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii;
- competență digitală;
- a învăța să înveți;
- comunicare în limbi străine;
- sensibilizare și exprimare culturală.

De asemenea, actuala programă școlară a urmărit valorizarea cadrului european al competențelor cheie și în ceea ce privește: selectarea seturilor de valori și atitudini; organizarea elementelor de conținut și corelarea acestora cu competențele specifice; elaborarea sugestiilor metodologice.

Programa școlară a disciplinei *Educație pentru dezvoltare* are ca finalitate promovarea dezvoltării durabile, realizată prin:

- informarea elevilor de liceu asupra problemelor globalizării și ale dezvoltării durabile;
- dezvoltarea receptivității elevilor față de problemele dezvoltării durabile considerate în raport cu asumarea de roluri și de responsabilități în viața de fiecare zi (de exemplu, în ceea ce privește mediul, cetățenia activă/cetățenia globală, parteneriatul global pentru dezvoltare);
- dezvoltarea unui comportament responsabil față de resurse și față de modul lor de utilizare.

Studiul disciplinei opționale *Educație pentru dezvoltare* are un accentuat caracter interdisciplinar și transdisciplinar. Diferitele elemente incluse în structura programei școlare reflectă caracterul interdisciplinar și transdisciplinar specific acestei discipline.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Valori și atitudini
- Competențe specifice și conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele generale sunt preluate de la disciplinele socio-umane și sunt dezvoltate din perspectiva ariilor curriculare *Om și societate*, *Matematică și științele naturii*.

Competențele specifice sunt corelate cu unitățile de conținut, corespondența dintre acestea nefiind biunivocă; o anumită competență specifică poate să fie atinsă prin diferite unități de conținut.

Lista explicită ce recomandă valori și atitudini accentuează dimensiunea afectiv-attitudinală și morală a învățării, din perspectiva contribuției specifice a acestei discipline la atingerea finalităților educației.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta utilizarea prezentului curriculum în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu statutul acesteia de curs opțional.

Programa se adresează atât profesorilor cât și potențialilor autori de manuale/ghiduri. Activitatea didactică, precum și elaborarea manualelor școlare/ghidurilor trebuie precedate de lectura integrală a programei școlare. Pornind de la propunerile existente în programă cu privire la activitățile de învățare, profesorii și autorii de manuale/ghiduri pot realiza o proiectare didactică personală, în concordanță cu prevederile programei și cu situațiile concrete de predare-învățare.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea conceptelor specifice disciplinelor din ariile curriculare *Om și societate*, *Matematică și științele naturii* pentru organizarea demersurilor de cunoaștere și explicare a unor fapte, evenimente, procese din viața reală
2. Aplicarea cunoștințelor specifice disciplinelor din ariile curriculare *Om și societate*, *Matematică și științele naturii* în rezolvarea unor situații problemă, precum și în analizarea posibilităților personale de dezvoltare
3. Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în cadrul diferitelor grupuri
4. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil, adecvat unei lumi în schimbare
5. Participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității

VALORI ȘI ATITUDINI

- competențele generale și specifice care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei *Educație pentru dezvoltare* au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:
- justiție socială;
- promovarea justiției sociale;

- solidaritate;
- apartenență la comunitatea globală;
- responsabilitate socială;
- responsabilitate față de mediu;
- cooperare pentru dezvoltare;
- atitudine pozitivă față de diversitate;
- respingerea risipei de resurse;
- protecția mediului;
- relaționare pozitivă cu ceilalți;
- promovarea unui comportament care valorizează dezvoltarea durabilă.

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației pentru dezvoltare 3.1. Analizarea, în echipe de lucru, a principalelor provocări pe care le generează globalizarea la nivel individual și la nivel de comunitate 4.1. Manifestarea unei atitudini responsabile față de procesele globalizării	I. Globalizarea și problemele sale <ul style="list-style-type: none"> ▪ Globalizarea. Forme de manifestare a globalizării ▪ Teorii asupra globalizării ▪ Probleme ale globalizării ▪ Provocări ale globalizării și atitudini față de procesele globalizării
1.2. Identificarea cauzelor și a efectelor unor conflicte locale, regionale, internaționale 2.1. Explicarea importanței justiției sociale pentru dezvoltarea durabilă și pentru bunăstarea oamenilor 2.2. Analizarea consecințelor pozitive/negative pe care activitatea oamenilor le poate avea asupra mediului înconjurător 4.2. Proiectarea unui comportament care încurajează cetățenia globală și interculturalitatea 4.3. Dezvoltarea unor deprinderi de utilizare rațională a resurselor și de protecție a mediului 5.1. Susținerea responsabilă a dezvoltării durabile	II. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă 1. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă 2. Drepturile omului, justiție socială și toleranță <ul style="list-style-type: none"> ▪ Drepturile omului și cetățenia democratică ▪ Justiție socială ▪ Cooperare și conflict într-o lume globală <ul style="list-style-type: none"> - Pace și război - Discriminare și xenofobie - Educație interculturală 3. Mediul înconjurător și dezvoltarea durabilă <ul style="list-style-type: none"> ▪ Impactul antropoc asupra ecosistemelor <ul style="list-style-type: none"> - Degradarea habitatelor - Introducerea de specii noi - Supraexploatarea rezervelor biologice (defrișare, suprapășunat, pescuit, vânătoare, comerț cu specii sălbatice) - Urbanizare, industrializare - Deteriorarea mediului prin poluare fizică, chimică, biologică - Încălzirea globală ▪ Conservarea biodiversității și resurselor
2.3. Analizarea raportului Nord-Sud 2.4. Explicarea necesității formulării unor obiective de dezvoltare ale mileniului 3.2. Cooperarea, în echipe de lucru, pentru exemplificarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și a parteneriatului global pentru dezvoltare	III. Parteneriatul global pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizarea spațiului mondial <ul style="list-style-type: none"> - Marile ansambluri economice și geopolitice - Migrațiile în lumea contemporană - Raportul Nord-Sud ▪ Obiectivele de dezvoltare ale mileniului ▪ Parteneriatul global pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> - Europa și spațiile de civilizație extraeuropene - Studiu de caz - Africa Subsahariană

Competențe specifice	Conținuturi
1.3. Identificarea etapelor unui proiect educațional pentru dezvoltare 3.3. Elaborarea, în echipă, a unui proiect de educațional pentru dezvoltare 4.4. Dezvoltarea unor atitudini de solidaritate socială prin derularea/simularea derulării unui proiect de educațional pentru dezvoltare 5.2. Participarea, prin derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare, la rezolvarea/simularea rezolvării unor probleme cu caracter global la nivelul comunității educaționale proprii/locale/naționale/internaționale	IV. Proiectul educațional pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> ▪ Componentele și etapele unui proiect educațional pentru dezvoltare (proiectare, implementare, monitorizare și evaluare, elemente de follow up) ▪ Elaborarea și derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea fișei de proiect - Derularea proiectului propus/simularea derulării proiectului propus - Evaluarea proiectului propus

SUGESTII METODOLOGICE

Prezenta programă școlară este un instrument de lucru care se adresează profesorilor care predau în liceu disciplina opțională *Educație pentru dezvoltare*, fiind concepută în așa fel încât să le permită acestora:

- să-și orienteze propria activitate înspre formarea la elevi a competențelor specifice domeniului;
- să-și manifeste creativitatea și să-și adecveze demersurile didactice la particularitățile elevilor cu care lucrează.

Sugestiile metodologice au în vedere modul de organizare a activității didactice în vederea formării la elevi a competențelor formulate în programa școlară.

Dezvoltarea competențelor cheie, considerarea elevului ca subiect al activității instructiv-educative și orientarea acestuia spre formarea competențelor specifice, accentuarea caracterului practic-aplicativ al disciplinei presupun respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care:

- utilizarea unor strategii didactice care să pună accent pe:
  - construcția progresivă a cunoștințelor, exersarea și consolidarea abilităților, dezvoltarea creativității elevilor;
  - cultivarea capacității elevilor de a se autoevalua, a spiritului reflexiv și autoexigenței;
  - abordări flexibile și parcursuri didactice diferențiate;
  - abordări inter, pluri și transdisciplinare;
- utilizarea unor metode active (de exemplu: simularea, învățarea problematizată, învățarea prin cooperare, studiul de caz, învățarea prin descoperire, jocul de roluri bazat pe empatie, analiza de text, metode de gândire critică, realizarea de portofolii, lucrul pe calculator/internet/în grupuri de lucru virtuale), care pot contribui la:
  - crearea aceluia cadru educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă;
  - înțelegerea modului în care conceptele specifice *Educației pentru dezvoltare* se pot aplica în viața de fiecare zi;
  - exersarea lucrului în echipă, a îndeplinirii unor roluri specifice în grupuri de lucru, a cooperării cu persoane diferite în realizarea unei sarcini de lucru;
  - facilitarea înțelegerii unor probleme controversate de actualitate (reflectate în mass-media) atât de la nivel local și național, cât și de la nivel internațional;
  - realizarea unor conexiuni cu achiziții dobândite de către elevi prin studiul altor discipline de învățământ (îndeosebi din ariile curriculare *Om și societate*, *Matematică și științe ale naturii*);
- utilizarea unor strategii didactice care să permită alternarea formelor de activitate (individuală, pe perechi și în grupuri mici);
- învățarea prin acțiune (experiențială), realizarea unor activități bazate pe sarcini concrete;
- utilizarea, în activitatea didactică, a calculatorului ca mijloc și mediu modern de instruire, care să permită subordonarea utilizării tehnologiei informației și a comunicațiilor, în vederea desfășurării unor lecții interactive, atractive.

În spiritul altor programe școlare dezvoltate pentru disciplinele socio-umane și prezenta programă școlară introduce în prezentarea conținuturilor un aspect de noutate legat de elaborarea și derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare. Sunt prevăzute explicit elaborarea de proiecte privind problematica dezvoltării și derularea sau simularea derulării proiectelor propuse; în acest fel se depășește nivelul de recomandare metodologică în ceea ce privește realizarea unor activități tip proiect, fiind creat un cadru educațional care apropie procesul de predare-învățare de viața reală, în care proiectul este un instrument de lucru necesar pentru desfășurarea activității în toate domeniile. Acest cadru educațional facilitează dezvoltarea abilităților necesare secolului XXI: creativitate, gândire critică și sistemică, abilități de comunicare

și de colaborare, capacitate de adaptare, responsabilitate, spirit de echipă. Pornind de la tema/problema aleasă de elevi și profesor, elevii sunt puși în situația de a realiza fișa unui proiect pentru dezvoltare, precum și de a derula în mod efectiv sau de a simula derularea proiectului propus; elevii pot exersa, astfel, achizițiile dobândite, pot fi implicați în activități de luare a deciziei, de propunere și de aplicare a unor strategii de rezolvare a unor probleme care vizează dezvoltarea; pe de altă parte, acest tip de învățare asigură implicarea activă a elevilor în activitatea de învățare prin sarcini de lucru atractive și motivante.

În mod concret, tema referitoare la *Proiectul educațional pentru dezvoltare* poate fi abordată în ultima parte a cursului opțional, într-un număr de ore care, pe de o parte, este în concordanță cu bugetul de timp anual acordat studierii disciplinei și care, pe de altă parte, asigură realizarea celorlalte competențe și conținuturi prevăzute pentru studiu.

Derularea propriu-zisă/simularea derulării unui proiect pentru dezvoltare se poate realiza de exemplu, potrivit uneia dintre următoarele structuri metodologice:

Varianta A – proiect local

- Identificarea temei de lucru.
- Planificarea culegerii de informații.
- Culegerea de informații.
- Sinteza informațiilor și realizarea produsului.
- Prezentarea produsului realizat.
- Reflectarea asupra întregii experiențe: achiziții dobândite (cunoștințe, abilități, atitudini); derularea procesului, concluzii privind realizarea și implementarea unui proiect pentru dezvoltare.

Varianta B – parteneriat pentru dezvoltare

- Pregătire: stabilirea unui parteneriat cu o clasă din alta școală (poate fi din aceeași localitate, din altă localitate sau chiar din altă țară).
- Prezentarea reciprocă a claselor partenere.
- Identificarea temei de lucru.
- Planificarea culegerii de informații.
- Culegerea de informații (posibile colaborări cu partenerii).
- Sinteza informațiilor și realizarea produsului.
- Prezentarea produsului realizat.
- Analiza produsului realizat de clasa parteneră și oferirea de feedback.
- Eventuala revizuire a produsului în baza sugestiilor și întrebărilor primite de la parteneri.
- Reflectarea asupra întregii experiențe: achiziții dobândite (cunoștințe, abilități, atitudini); derularea procesului, concluzii privind realizarea și implementarea unui proiect pentru dezvoltare.
- Schimb de impresii și informații cu partenerii.

Alegerea variantei A sau a variantei B, diferite în ceea ce privește complexitatea, este rezultatul opțiunii pe care o fac împreună, cadrele didactice și elevii și trebuie să plece de la analiza și evaluarea realistă a resurselor existente și a posibilității de a finaliza proiectul.

Temele abordate în proiecte pot avea în vedere:

- problemele globale;
- tinerii într-o lume interdependentă;
- dezvoltarea durabilă;
- drepturile omului și dezvoltarea durabilă;
- cetățenia globală;
- justiția socială;
- obiectivele de dezvoltare ale mileniului;
- mediul înconjurător.

Produsele proiectelor pot fi:

- un website;
- un material video, un joc video sau un joc online;
- un memoriu către autorități;
- o expoziție;
- o publicație;
- un spectacol de teatru/teatru forum etc.

Programa școlară oferă cadrelor didactice un sprijin concret în centrarea demersului didactic pe situații de învățare, potrivit specificului competențelor care trebuie formate, prin prezentarea cu caracter orientativ a unor exemple de activități de învățare:

- exerciții de clarificare a înțelesului unor termeni specifici domeniului (de exemplu realizarea unui „dicționar al educației pentru dezvoltare”);
- dezbateră semnificației unor concepte specifice (de exemplu cetățenie globală, cetățean al lumii etc.)
- realizarea de portofolii pe teme specifice educației pentru dezvoltare, pentru protecția mediului (de exemplu „Cum percep eu globalizarea?”, „Planeta la control”, „Regenerarea planetei – un obiectiv produs de la sine?” etc.);
- discutarea unor cazuri preluate din mass-media, care îi pun pe elevi în contexte de învățare în care pot să conștientizeze interdependențele (de exemplu, „Un vulcan din Islanda erupe – impact local sau global?”, „Planeta - sat planetar?” etc.);
- identificarea rolului unei persoane în calitate de cetățean al lumii;
- dezvoltarea abilității elevilor de a analiza critic o problemă care se manifestă la nivel global;
- exerciții care îi pun pe elevi în situația de a fi interesați de „ceilalți” în sens restrâns (la nivel local) și în sens larg (la nivel global), de a fi interesați de evenimente globale;
- corelarea, în contexte diferite, a drepturilor pe care le au oamenii cu responsabilitățile corespunzătoare acestora;
- organizarea unui concurs pe problematica drepturilor omului;
- exerciții de asumare în diferite contexte a responsabilității individuale și a responsabilității colective;
- studii de caz pentru analizarea impactului discriminării și a xenofobiei în generarea/alimentarea unor conflicte locale, regionale, internaționale;
- analiza complexității rezolvării unui conflict, a necesității cooperării pentru menținerea păcii;
- analiza impactului unor conflicte în zona în care manifestă și la nivel global (de exemplu „Starea de război dintr-o zonă mai îndepărtată a planetei – o garanție a siguranței pentru locul în care trăiesc?” etc.);
- exersarea empatiei, a manifestării sensibilității față de nevoile și drepturile celorlalți;
- exerciții de valorizare a celorlalți ca diferiți, dar egali;
- analiza calității mediului înconjurător, specific comunității în care trăiesc elevii;
- exerciții care îi pot sensibiliza pe elevi să manifeste preocupare pentru calitatea mediului la nivel local, regional, național, global;
- exerciții care îi confruntă pe elevi cu responsabilității față de mediul înconjurător și față de modul de utilizare a resurselor;
- simulare/joc de rol în scopul dezvoltării sentimentului de grijă pentru viitorul planetei și al generațiilor viitoare;
- realizarea unor activități în parteneriat (de exemplu între școli, școală – comunitatea locală);
- exerciții de conștientizare a legăturilor dintre alegerile pe care le fac oamenii și consecințele alegerilor, dintre cauze și efecte;
- exerciții de conștientizare a consecințelor (pozitive/negative) ale acțiunilor oamenilor asupra mediului înconjurător;
- analiza consecințelor pozitive și a celor negative ale stilurilor de viață ale oamenilor în ceea ce privește dezvoltarea durabilă;
- dezbateră/realizarea de colaje pe tema dreptului la educație pentru fetele din țările Africii Subsahariene;
- realizarea unor postere multimedia pe problematica globalizării, a dezvoltării durabile și a cetățeniei globale;
- implicarea elevilor în contexte de învățare care presupun opțiuni (de exemplu „Cetățean informat și indiferent/Cetățean informat și proactiv” etc.);
- implicarea elevilor în acțiuni de voluntariat prin dezvoltarea de proiecte.

Strategiile de lucru propuse trebuie să țină seama de experiența elevilor la această vârstă și să permită valorizarea pozitivă a acestei experiențe.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor. Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării, prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare.

BIBLIOGRAFIE

- Audigier, F. *Concepte de bază și competențe esențiale referitoare la educația pentru cetățenie într-o societate democratică*. Strasbourg: Consiliul Europei - Consiliul pentru Cooperare Culturală, 2000. Disponibil la: http://www.civica-online.ro/resurse/educatia_pentru_cetatenie.pdf, accesat la data de 1 noiembrie 2011.
- Babadji, R. *100 and 1 terms for Human Rights Education*. Geneva: EIP Editions, 2001.
- Bauman, Z. *Globalizarea și efectele ei sociale*. Oradea: Ed. Antet, 1999.
- Diaconu, I. *Drepturile omului*. București: Institutul Român pentru Drepturile Omului, 1993.
- Fukuyama, F. *State Building. Gouvernance et ordre du monde au XXIe siècle*. Paris: La Table Ronde, 2005.
- Miroiu, M. (coord.). *Cultură civică. Democrație, drepturile omului, toleranță*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
- Mucchielli, A. *Arta de a comunica*. Iași: Editura Polirom, 2005.
- Morgenthau, H. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom, 2007.
- Rüsen, J., Keul H.-K., Iliescu A.P. (coordonatori). *Drepturile Omului la întâlnirea dintre culturi*. București: Editura Paralela 45, 2004.
- O'Sullivan, T., Hartley, J., Saunders, D., Montgomery, M., Fiske, J. *Concepte fundamentale din științele comunicării și studiile culturale*, Iași: Editura Polirom, 2001.
- Velea L.-S., (coord.). *Participarea elevilor în școală și comunitate. Ghid pentru profesori și pentru elevi*. Botoșani: Editura Agata, 2006.
- *** *ABC: Teaching Human Rights. Practical activities for primary and secondary schools*. New York, Geneva: OHCHR, 2003.
- ***Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). In: *Official Journal of the European Union*, 2006, pp. 10-18. Disponibil la:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>, accesat la data de 1 noiembrie 2011.
- ***A twelve-point EU action plan in support of the Millennium Development Goals, Brussels: European Commission, 2010. Disponibil la:
http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/COMM_COM_2010_0159_MDG_EN.PDF, accesat la data de 1 noiembrie 2011.
- ***Millennium Development Goals for Romania. Disponibil la: <http://www.undp.ro/mdg/mdgs-in-romania>, accesat la data de 1 noiembrie 2011.
- ***Hotărârea Guvernului României nr. 703/2006 pentru aprobarea Strategiei naționale privind politica de cooperare internațională pentru dezvoltare și a Planului de acțiune pentru aplicarea Strategiei naționale privind politica de cooperare internațională pentru dezvoltare. În: *Monitorul Oficial* 506/2006.
- ***Declarația Universală a Drepturilor Omului. Disponibilă la:
http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/declaratia_drepturilor_omului/, accesată la data de 1 noiembrie 2011.
- ***The Maastricht Global Education Declaration, Appendix To the European Strategy Framework For Improving and Increasing Global Education In Europe to the Year 2015, Maastricht, 2002. Disponibil la: <http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/ge/GE-Guidelines/GEgs-app1.pdf>, accesat la data de 1 noiembrie 2011.
- *** *Improving competences for 21st Century: An Agenda for European Cooperation on schools* COM (2008) 425. Brussels: European Commission, 2008. Disponibil la: http://ec.europa.eu/education/school21/sec2177_en.pdf, accesat la data de 1 noiembrie 2011.

NOTĂ : În anul școlar 2012 – 2013 patru unități de învățământ din cele 11 implicate în proiect:

- Colegiul Național "Grigore Moisil", București
  - Colegiul Național "Emil Racoviță", București
  - Colegiul Național "Gheorghe Șincai", București
  - Liceul Teoretic cu clasele I – XII "Ioan Petruș" Otopeni, județul Ilfov
- au propus și dezvoltă cursuri optionale de educație pentru dezvoltare.

B. EXEMPLE CURSURI OPȚIONALE
DISCIPLINA EDUCAȚIE PENTRU DEZVOLTARE
1. COLEGIUL NATIONAL "GRIGORE MOISIL"

Profesor: **Magdalena Pâslan**

Clasa a XI-a E

Anul școlar: 2012 - 2013

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației pentru dezvoltare 3.1. Analizarea, în echipe de lucru, a principalelor provocări pe care le generează globalizarea la nivel individual și la nivel de comunitate 4.1. Manifestarea unei atitudini responsabile față de procesele globalizării	I. Globalizarea și problemele sale ▪ Globalizarea. Forme de manifestare a globalizării ▪ Teorii asupra globalizării ▪ Probleme ale globalizării ▪ Provocări ale globalizării și atitudini față de procesele globalizării
1.2. Identificarea cauzelor și a efectelor unor conflicte locale, regionale, internaționale 2.1. Explicarea importanței justiției sociale pentru dezvoltarea durabilă și pentru bunăstarea oamenilor 2.2. Analizarea consecințelor pozitive/negative pe care activitatea oamenilor le poate avea asupra mediului înconjurător 4.2. Proiectarea unui comportament care încurajează cetățenia globală și interculturalitatea 4.3. Dezvoltarea unor deprinderi de utilizare rațională a resurselor și de protecție a mediului 5.1. Susținerea responsabilă a dezvoltării durabile	II. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă 4. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă 5. Drepturile omului, justiție socială și toleranță ▪ Drepturile omului și cetățenia democratică ▪ Justiție socială ▪ Cooperare și conflict într-o lume globală - Pace și război - Discriminare și xenofobie - Educație interculturală 6. Mediul înconjurător și dezvoltarea durabilă ▪ Impactul antropic asupra ecosistemelor - Degradarea habitatelor - Introducerea de specii noi - Supraexploatarea rezervelor biologice (defrișare, suprapășunat, pescuit, vânătoare, comerț cu specii sălbatice) - Urbanizare, industrializare - Deteriorarea mediului prin poluare fizică, chimică, biologică - Încălzirea globală ▪ Conservarea biodiversității și resurselor
2.3. Analizarea raportului Nord-Sud 2.4. Explicarea necesității formulării unor obiective de dezvoltare ale mileniului 3.2. Cooperarea, în echipe de lucru, pentru exemplificarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și a parteneriatului global pentru dezvoltare	III. Parteneriatul global pentru dezvoltare ▪ Organizarea spațiului mondial - Marile ansambluri economice și geopolitice - Migrațiile în lumea contemporană - Raportul Nord-Sud ▪ Obiectivele de dezvoltare ale mileniului ▪ Parteneriatul global pentru dezvoltare - Europa și spațiile de civilizație extraeuropene - Studiu de caz - Africa Subsahariană

Competențe specifice	Conținuturi
1.3. Identificarea etapelor unui proiect educațional pentru dezvoltare 3.3. Elaborarea, în echipă, a unui proiect de educațional pentru dezvoltare 4.4. Dezvoltarea unor atitudini de solidaritate socială prin derularea/simularea derulării unui proiect de educațional pentru dezvoltare 5.2. Participarea, prin derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare, la rezolvarea/simularea rezolvării unor probleme cu caracter global la nivelul comunității educaționale proprii/locale/naționale/internaționale	IV. Proiectul educațional pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> ▪ Componentele și etapele unui proiect educațional pentru dezvoltare (proiectare, implementare, monitorizare și evaluare, elemente de follow up) ▪ Elaborarea și derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea fișei de proiect - Derularea proiectului propus/simularea derulării proiectului propus - Evaluarea proiectului propus

NOTĂ: CONȚINUTURILE CARE SE VOR REALIZA (CELE OBLIGATORII SI CELE LA ALEGERE), PENTRU 1 ORĂ/ SĂPTĂMÂNAL, SUNT REDATE CU ITALIC ȘI ANDIN.

2. COLEGIUL NAȚIONAL "EMIL RACoviȚĂ"

Profesor: **Maria Stoica**

Disciplina: Mediile geografice și dezvoltarea durabilă

Clasa: XI B

An școlar: 2012 – 2013

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Prezentarea în scris și orală a aspectelor definitorii ale mediului înconjurător, utilizând corect și coerent terminologia specifică domeniului 1.2. Prezentarea rezultatelor investigațiilor realizate asupra mediului înconjurător, cu ajutorul terminologiei specifice geografiei 1.3. Explicarea unei realități investigate (direct sau indirect), prin utilizarea limbajului științific specific domeniului 1.4. Documentarea asupra problematicei domeniului, valorificând adecvat semnificațiile termenilor cheie de specialitate 2.1. Explicarea proceselor naturale din mediul înconjurător (geografic) ca reflectare a fenomenelor și a proceselor studiate în cadrul științelor naturii (Fizică, Biologie, Geologie, Chimie) 2.2. Aplicarea elementelor semnificative, conceptuale și metodologice, specifice științelor naturii și științelor sociale, pentru studierea mediului înconjurător 2.3. Explicarea relațiilor observabile dintre științe, tehnologie și mediul înconjurător, prin analiza unor sisteme și structuri (teritoriale și funcționale) 2.4. Explicarea relațiilor observabile dintre sistemele naturale și umane ale mediului *2.5. <i>Explicarea unor sisteme și structuri naturale și umane, pe baza unor informații obținute prin diferite mijloace de documentare</i> 3.1. Utilizarea unor reprezentări grafice și cartografice, pentru interpretarea și prezentarea realității observate	I. Mediul înconjurător – problema fundamentală a lumii contemporane Tipurile de medii geografice 1. Mediile zonei reci <ul style="list-style-type: none"> - mediul calotelor glaciare - mediul de tundra - mediul padurilor de conifere 2. Mediile zonei temperate <ul style="list-style-type: none"> - mediul mediteranean - mediul padurilor mixte - mediul stepelor și deserturilor 3. Mediile zonei calde <ul style="list-style-type: none"> - mediul geografic al padurilor ecuatoriale - mediul geografic al padurilor musonice - mediul geografic al savanei - mediul geografic al stepelor și deserturilor tropicale

Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.2. Identificarea cauzelor și a efectelor unor conflicte locale, regionale, internaționale</p> <p>2.1. Explicarea importanței justiției sociale pentru dezvoltarea durabilă și pentru bunăstarea oamenilor</p> <p>2.2. Analizarea consecințelor pozitive/negative pe care activitatea oamenilor le poate avea asupra mediului înconjurător</p> <p>4.2. Proiectarea unui comportament care încurajează cetățenia globală și interculturalitatea</p> <p>4.3. Dezvoltarea unor deprinderi de utilizare rațională a resurselor și de protecție a mediului</p> <p>5.1. Susținerea responsabilă a dezvoltării durabile</p>	<p>II. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă</p> <p>7. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă</p> <p>8. Mediul înconjurător și dezvoltarea durabilă</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Impactul antropic asupra ecosistemelor <ul style="list-style-type: none"> - Degradarea habitatelor - Introducerea de specii noi - Supraexploatarea rezervelor biologice (defrișare, supra-pășunat, pescuit, vânătoare, comerț cu specii sălbatice) - Urbanizare, industrializare - Deteriorarea mediului prin poluare fizică, chimică, biologică - Încălzirea globală ▪ Conservarea biodiversității și resurselor
<p>1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației pentru dezvoltare</p> <p>3.1. Analizarea, în echipe de lucru, a principalelor provocări pe care le generează globalizarea la nivel individual și la nivel de comunitate</p> <p>4.1. Manifestarea unei atitudini responsabile față de procesele globalizării</p>	<p>III. Globalizarea și problemele sale</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Globalizarea. Forme de manifestare a globalizării ▪ Teorii asupra globalizării ▪ Probleme ale globalizării ▪ Provocări ale globalizării și atitudini față de procesele globalizării
<p>2.3. Analizarea raportului Nord-Sud</p> <p>2.4. Explicarea necesității formulării unor obiective de dezvoltare ale mileniului</p> <p>3.2. Cooperarea, în echipe de lucru, pentru exemplificarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și a parteneriatului global pentru dezvoltare</p>	<p>IV. Parteneriatul global pentru dezvoltare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizarea spațiului mondial <ul style="list-style-type: none"> - Marile ansambluri economice și geopolitice - Migrațiile în lumea contemporană - Raportul Nord-Sud ▪ Obiectivele de dezvoltare ale mileniului ▪ Parteneriatul global pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> - Europa și spațiile de civilizație extraeuropene - Studiu de caz - Africa Subsahariană
<p>1.3. Identificarea etapelor unui proiect educațional pentru dezvoltare</p> <p>3.3. Elaborarea, în echipă, a unui proiect de educațional pentru dezvoltare</p> <p>4.4. Dezvoltarea unor atitudini de solidaritate socială prin derularea/simularea derulării unui proiect de educațional pentru dezvoltare</p> <p>5.2. Participarea, prin derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare, la rezolvarea/simularea rezolvării unor probleme cu caracter global la nivelul comunității educaționale proprii/locale/naționale/internaționale</p>	<p>V. Proiectul educațional pentru dezvoltare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Componentele și etapele unui proiect educațional pentru dezvoltare (proiectare, implementare, monitorizare și evaluare, elemente de follow up) ▪ Elaborarea și derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea fișei de proiect - Derularea proiectului propus/simularea derulării proiectului propus - Evaluarea proiectului propus

3. LICEUL TEORETIC CU CLASELE I – XII ”IOAN PETRUȘ” OTOPENI, JUDEȚUL ILFOV

Profesor: **Cătălina Luiza Neagu**

Clasele a XII-a 1 și 2 – uman și clasa a XI-a uman

Anul școlar: 2012- 2013

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației pentru dezvoltare 3.1. Analizarea, în echipe de lucru, a principalelor provocări pe care le generează globalizarea la nivel individual și la nivel de comunitate 4.1. Manifestarea unei atitudini responsabile față de procesele globalizării	I. Globalizarea și problemele sale <ul style="list-style-type: none"> ▪ Globalizarea. Forme de manifestare a globalizării ▪ Teorii asupra globalizării ▪ Probleme ale globalizării ▪ Provocări ale globalizării și atitudini față de procesele globalizării
1.2. Identificarea cauzelor și a efectelor unor conflicte locale, regionale, internaționale 2.1. Explicarea importanței justiției sociale pentru dezvoltarea durabilă și pentru bunăstarea oamenilor 2.2. Analizarea consecințelor pozitive/negative pe care activitatea oamenilor le poate avea asupra mediului înconjurător 4.2. Proiectarea unui comportament care încurajează cetățenia globală și interculturalitatea 4.3. Dezvoltarea unor deprinderi de utilizare rațională a resurselor și de protecție a mediului 5.1. Susținerea responsabilă a dezvoltării durabile	II. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă 9. Cetățenie globală și dezvoltare durabilă 10. Drepturile omului, justiție socială și toleranță <ul style="list-style-type: none"> ▪ Drepturile omului și cetățenia democratică ▪ Justiție socială ▪ Cooperare și conflict într-o lume globală <ul style="list-style-type: none"> - Pace și război - Discriminare și xenofobie - Educație interculturală 11. Mediul înconjurător și dezvoltarea durabilă <ul style="list-style-type: none"> ▪ Impactul antropic asupra ecosistemelor <ul style="list-style-type: none"> - Degradarea habitatelor - Introducerea de specii noi - Supraexploatarea rezervelor biologice (defrișare, suprapășunat, pescuit, vânătoare, comerț cu specii sălbatice) - Urbanizare, industrializare - Deteriorarea mediului prin poluare fizică, chimică, biologică - Încălzirea globală ▪ Conservarea biodiversității și resurselor
2.3. Analizarea raportului Nord-Sud 2.4. Explicarea necesității formulării unor obiective de dezvoltare ale mileniului 3.2. Cooperarea, în echipe de lucru, pentru exemplificarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și a parteneriatului global pentru dezvoltare	III. Parteneriatul global pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizarea spațiului mondial <ul style="list-style-type: none"> - Marile ansambluri economice și geopolitice - Migrațiile în lumea contemporană - Raportul Nord-Sud ▪ Obiectivele de dezvoltare ale mileniului ▪ Parteneriatul global pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> - Europa și spațiile de civilizație extraeuropene - Studiu de caz - Africa Subsahariană

Competențe specifice	Conținuturi
1.3. Identificarea etapelor unui proiect educațional pentru dezvoltare 3.3. Elaborarea, în echipă, a unui proiect de educațional pentru dezvoltare 4.4. Dezvoltarea unor atitudini de solidaritate socială prin derularea/simularea derulării unui proiect de educațional pentru dezvoltare 5.2. Participarea, prin derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare, la rezolvarea/simularea rezolvării unor probleme cu caracter global la nivelul comunității educaționale proprii/locale/naționale/internaționale	IV. Proiectul educațional pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> ▪ Componentele și etapele unui proiect educațional pentru dezvoltare (proiectare, implementare, monitorizare și evaluare, elemente de follow up) ▪ Elaborarea și derularea/simularea derulării unui proiect educațional pentru dezvoltare <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea fișei de proiect - Derularea proiectului propus/simularea derulării proiectului propus - Evaluarea proiectului propus

NOTĂ: CONȚINUTURILE SE VOR REALIZA INTEGRAL PENTRU CLASELE A XII-A, IAR LA CLASA A XI-A ACCENTUL SE VA PUNE PE GLOBALIZARE ȘI DREPTURILE OMULUI, JUSTIȚIE SOCIALĂ ȘI TOLERANȚĂ

4. COLEGIUL NAȚIONAL ”GHEORGHE ȘINCAI”, BUCUREȘTI

Profesor: Aurelia Zbăganu

Anul școlar: 2012- 2013

NOTĂ: Conținuturile ”Educației pentru dezvoltare” se vor realiza în context non - formal

Capitolul III

EDUCAȚIA PENTRU DEZVOLTARE INCLUSĂ ÎN PROGRAMUL ȘCOLAR

În conformitate cu obiectivele proiectului, și ca urmare a cursurilor de formare la care au participat 68 de cadre didactice din cele 11 licee, în anul de învățământ 2011 – 2012, tematica specifică educației pentru dezvoltare a fost inclusă în actuala programă școlară. Lecțiile s-au realizat cu prioritate la discipline din ariile curriculare: om și societate, matematică și știință, limbă și comunicare. Exemplele de lecții cuprinse în prezentul document au fost selecționate având în vedere criteriul specific propus prin proiect, respectiv abordarea problematicei obiectivelor de dezvoltare ale mileniului prin intermediul analizei situației din Africa, în mod special Africa Subsahariană, considerată ca studiu de caz.⁸

I. ARIA CURRICULARĂ „OM ȘI SOCIETATE”

I.1 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA ISTORIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Național „Elena Cuza”

Unitatea de învățare: „Europa și lumea în secolul al XX-lea”

Subiectul lecției: „EUROPA ȘI SPAȚIILE DE CIVILIZAȚIE EXTRAEUROPENE. STUDIU DE CAZ : UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI AFRICA”

Profesor: CORINA PĂUN

Clasa: a XI - a

Timpul alocat: 50 de minute

Tipul lecției: mixtă- verificare și comunicare – dobândire de abilități intelectuale

Scopul lecției: Informarea sistematică a elevilor pentru a-și însuși un sistem unitar de cunoștințe și dezvoltarea de competențe

Competențe specifice :

- 1.1. Formularea, în scris și oral, a unor opinii referitoare la o temă de istorie;
- 1.2. Elaborarea unei argumentări orale sau scrise;
- 3.2. Compararea relevanței surselor istorice în abordarea unui subiect

Obiective operaționale :

- O1- să definească termenii: neocolonialism, Convenția Lome, ODM, FED
- O2- să argumenteze necesitatea implicării UE;
- O3- să numească mecanismele principale de intervenție;
- O4- să compare politica statelor europene în anii '50 și la începutul secolului XXI

Strategii didactice:

- 1 *metode și procedee:* metoda Turul galeriei, conversație euristică, învățarea prin descoperire, expunerea sistematică a cunoștințelor, demonstrația cu ajutorul reprezentării grafice, interpretarea de text
- 2 *mijloace didactice:* manualul- ed. Corint, fișe de texte istorice, hartă istorică, ilustrații, reprezentări grafice, harta, atlasul istoric.

Bibliografie:

- 1 *Programa școlară*, clasa a XI-a, ciclul inferior al liceului, București, 2006
- 2 *Istoria lumii în texte. De la începuturi până în zilele noastre*, coord. Bogdan Murgescu, Ed. Teora, Buc., 1999
- 3 *Manualul de istorie*, cls. A X-A, Ed. Corint
- 4 *Buletin de Europa*, nr. 9, octombrie 2010, p.7
- 5 http://europa.eu/pol/dev/index_ro.htm
- 6 http://europa.eu/legislation_summaries/development/overseas_countries_territories/r12102_ro.

⁸ Varianta electronică a prezentului document cuprinde toate lecțiile selecționate de către școlile participante la proiect.

DESFAȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE

I. VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE/ REACTUALIZAREA ȘI ESENȚIALIZAREA CUNOȘTINȚELOR- DECOLONIZAREA:și UE

- Care au fost principalele momente ale procesului de decolonizare? (Consecințele celui de-al Doilea Război Mondial, Conferința de la Bandung-1955, Rezoluția ONU nr 1514/1960)
- Numiți modalitățile decolonizării. (prin tratative, prin război de eliberare sau prin autoproclamare)
- La ce a condus decolonizarea? (dezvoltarea economică, formarea mișcării de nealinieri, războaie între noile state)
- Numiți principalele instituții europene (Consiliul european, Consiliul de Miniștri, Comisia Europeană, Parlamentul European)

II. CAPTAREA ATENȚIEI Uniunea Europeană și-a dezvoltat o politică externă proprie, devenită al doilea sau pilon. Uniunea este cea mai mare sursă de ajutor din întreaga lume.

III. ANUNȚAREA TEMEI NOI ȘI A OBIECTIVELOR OPERAȚIONALE. «Europa și spațiile de civilizație extraeuropene. Studiu de caz: Uniunea Europeană și Africa» Profesorul comunică elevilor obiectivele O1-O4

IV. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII

Profesorul anunță că învățarea se va desfășura prin colaborare-cooperare.

Prezintă metoda Turul galeriei.

Elevii se constituie în cinci grupuri, care vor primi aceleași fișe de lucru (1-4). Fiecare grup se împarte în 3 sub-grupuri pentru a lucra pe fișa 1, 3 respectiv 4. Au la dispoziție 10 minute.

După studierea fișei, fiecare grup se reunește pentru a elabora un afiș cu tema „Între Europa și Africa”, plecând de la informațiile oferite de surse.

Fiecare grup afișează afișul realizat, iar celelalte echipe vor trece pe rând și vor completa acolo unde este necesar. La final, elevii își vor lua afișele și vor aprecia contribuția colegilor lor.

FIȘA 1

Fondul european de dezvoltare (FED)

Fondul european de dezvoltare (FED) este principalul instrument al ajutorului comunitar destinat cooperării pentru dezvoltare, acordat țărilor ACP și țărilor și teritoriilor de peste mări (TTPM). Tratatul de la Roma din 1957 a prevăzut crearea FED în scopul acordării de asistență tehnică și financiară, inițial țărilor africane încă colonizate la acea vreme și cu care unele state membre au avut legături istorice.

Deși, în urma solicitării Parlamentului European, s-a rezervat o rubrică pentru FED în bugetul comunitar încă din 1993, acesta nu este încă inclus în bugetul general al Comunității. Fondul este finanțat de statele membre, este supus propriilor sale reguli financiare și este gestionat de un comitet specific. Ajutorul acordat țărilor ACP și TTPM va continua să fie finanțat prin FED pentru perioada 2008-2013.

Fiecare FED este încheiat pentru o perioadă de aproximativ cinci ani. De la încheierea primei convenții de parteneriat în 1964, ciclurile FED urmează, în general, ciclurile acordurilor/convențiilor de parteneriat.

- Primul FED: 1959-1964
- Al doilea FED: 1964-1970 (Convenția de la Yaoundé I)
- Al treilea FED: 1970-1975 (Convenția de la Yaoundé II)
- Al optulea FED: 1995-2000 (Convenția de la Lomé IV și revizuirea sa IV bis)
- Al nouălea FED: 2000-2007 (Acordul de la Cotonou)
- Al zecelea FED: 2008-2013 (Acordul de la Cotonou revizuit)

FED este compus din mai multe instrumente, și anume granturi, capital de risc și împrumuturi acordate sectorului privat. Noul acord de parteneriat semnat la Cotonou în iunie 2000 a raționalizat instrumentele FED și a introdus un sistem de programare mobilă, care permite o mai mare flexibilitate și care conferă o mai mare responsabilitate țărilor ACP.

Al nouălea FED a dispus de fonduri în valoare de 13,5 miliarde de euro pentru perioada 2000-2007. În plus, soldurile FED precedente se ridică la peste 9,9 miliarde de euro.

Al zecelea FED, care acoperă perioada 2008-2013, prevede un pachet bugetar de 22,682 miliarde de euro. Din această sumă, 21,966 miliarde de euro sunt alocate statelor ACP, 286 de milioane de euro țărilor și teritoriilor TTPM, iar 430 de milioane de euro sunt alocate Comisiei cu titlu de cheltuieli pentru programarea și punerea în aplicare a FED. Fondurile destinate țărilor ACP sunt repartizate astfel: 17,766 miliarde de euro pentru programele indicative naționale și regionale, 2,7 miliarde de euro pentru finanțarea cooperării intra-ACP și interregionale, iar 1,5 miliarde de euro pentru finanțarea Facilității de investiții. Programele regionale beneficiază de o pondere mai importantă în bugetul FED, subliniindu-se astfel importanța integrării economice regionale ca bază pentru dezvoltarea națională și locală. Crearea „sumelor de stimulare” pentru fiecare țară este o inovație introdusă de cel de al zecelea FED.

Statele membre au propriile lor acorduri bilaterale și derulează inițiative proprii cu țările în curs de dezvoltare, acestea nefiind finanțate prin Fondul european de dezvoltare sau prin alte fonduri comunitare

FISA 2

Fig. 1 Louis Michel si Musikan Kombo, copreședinții Adunării ACP-UE

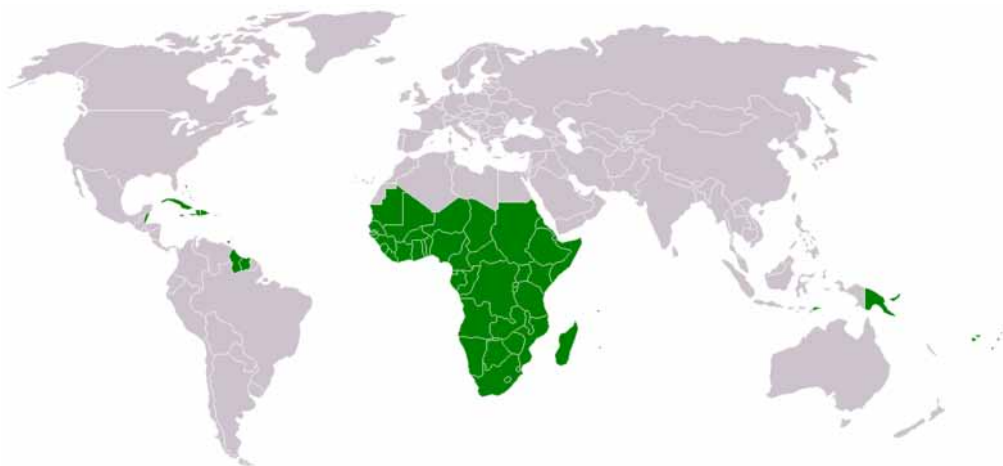

Fig. 2 Grupul Țărilor ACP (Africa-Caraibe-Pacific)

FISA 3

ATITUDINEA CETĂȚENILOR EUROPENI

Conform rezultatelor unui nou sondaj, pentru europeni, ajutorarea săracilor reprezintă o prioritate. 84% din respondenții unui nou sondaj Eurobarometru susțin acordarea de ajutor pentru dezvoltare pentru a ajuta oamenii din întreaga lume să iasă din sărăcie. Majoritatea cetățenilor UE (84 %) sprijină, de asemenea, ideea direcționării în mare măsură a ajutorului către buna guvernare și drepturile omului în țările în curs de dezvoltare, o orientare propusă de comisarul Piebalgs în recenta sa propunere de politică, „O agendă a schimbării”.

Conform aceluiași sondaj, europenii sunt gata să participe activ la ajutorarea săracilor – jumătate din cetățenii UE sunt dispuși să plătească mai mult pentru cumpărăturile lor cotidiene (de exemplu, pentru produsele provenite din comerțul echitabil) dacă știu că acest lucru ar fi în beneficiul țărilor în curs de dezvoltare.

Comisarul european pentru dezvoltare, Andris Piebalgs, a declarat: „Cetățenii europeni transmit un mesaj clar politicianilor din UE și din afara acesteia: chiar și în perioade dificile din punct de vedere economic, ei se angajează cu fermitate, în continuare, să îi ajute pe alții să iasă din sărăcie. Această generozitate trebuie să fie însoțită de responsabilitate politică. Trebuie să fim mai eficienți și mai transparenți în a face cunoscute rezultatele ajutorului nostru și în a dovedi că fondurile aduc o schimbare reală. Forumul la nivel înalt privind eficacitatea ajutorului care va avea loc săptămâna viitoare la Busan, în Coreea de Sud, va reprezenta o oportunitate-cheie pentru a analiza modalitățile prin care putem face ca ajutorul pe care îl acordăm să fie și mai eficace, și sunt încântat să constat că ne bucurăm de sprijinul cetățenilor în acest sens”.

Tineretul european – aliatul cel mai puternic al săracilor lumii

Tinerii europeni (cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani) și-au exprimat susținerea puternică pentru politica de dezvoltare, revelează sondajele Eurobarometru. 9 din 10 tineri consideră că ajutorarea săracilor este importantă, iar 41 % cred că este „foarte importantă”, în comparație cu 35 % din persoanele cu vârsta de peste 40 de ani chestionate. Aceștia, de asemenea, și-au manifestat cel mai puternic angajament personal față de această cauză, 53 % dintre tineri și 60 % dintre studenți fiind dispuși să plătească un preț mai mare pentru produse (de exemplu, cele provenite din comerțului echitabil) dacă acest lucru ar fi în beneficiul populației sărace din lume.

FISA 4

AJUTOR PENTRU DEZVOLTARE- POLITICILE UNIUNII EUROPENE

Îi ajutăm pe alții să se ajute singuri

Peste jumătate din banii cheltuiți pentru ajutorarea țărilor sărace provin din bugetul UE și al statelor membre, ceea ce face din Uniunea Europeană cel mai mare furnizor de ajutor umanitar din lume.

Politica de dezvoltare înseamnă mai mult decât a furniza apă curată și șosele asfaltate, oricât de importante ar fi acestea. UE folosește și **comerțul** drept instrument de dezvoltare, deschizându-și piețele pentru produsele exportate de țările sărace și încurajându-le să își intensifice schimburile comerciale între ele.

Eradicarea sărăciei în noul mileniu

Cel dintâi obiectiv al politicii europene de dezvoltare este eradicarea sărăciei în mod durabil. Cele opt Obiective ONU de dezvoltare ale mileniului (ODM) sunt esențiale în acest sens. Aceste obiective merg de la reducerea la jumătate a numărului de persoane care trăiesc în condiții de sărăcie extremă și stoparea răspândirii HIV/SIDA, până la realizarea accesului universal la educația primară. Au fost adoptate de liderii lumii în 2000, urmând să fie îndeplinite până în 2015.

UE le-a solicitat autorităților naționale să-și demonstreze angajamentul față de ODM stabilind obiective financiare privind ajutoarele pentru dezvoltare. Un raport intermediar realizat în 2005 a arătat că toate țările au contribuit financiar, însă este nevoie de eforturi mai mari.

În perioada 2000-2005, 120 de milioane de persoane au ieșit de sub pragul sărăciei, ceea ce arată că obiectivul de reducere la jumătate a sărăciei până în 2015 are șansa de a fi atins. Dar există și obiective care nu vor putea fi îndeplinite până în 2015, printre care scăderea nivelului mortalității materne și infantile și furnizarea de apă potabilă curată.

Un ajutor mai substanțial

În 2010, ajutorul pentru dezvoltare oferit de UE a totalizat 53,8 de miliarde de euro (cu 4,5 miliarde în plus față de 2009).

Trei dintre cele mai mari cinci țări donatoare din lume sunt membre ale UE, iar patru dintre acestea au donat deja 0,7% din produsul lor intern brut spre a servi ca ajutor pentru dezvoltare. La nivelul UE, cifra este de 0,43%, ceea ce înseamnă că a fost depus un efort colectiv substanțial, dar că este nevoie de mai mult pentru a atinge obiectivul de 0,7% până în 2015.

Rezultate importante cu resurse limitate

De-a lungul anilor, UE a finanțat mii de proiecte de dezvoltare în întreaga lume. Adesea, sume de bani relativ mici au un impact foarte mare. Printre succesele înregistrate în ultimul timp se numără:

- asistența de care au beneficiat fermierii din centrul Camerunului pentru a-și diversifica producția
- organizarea unor cursuri de formare pentru firmele mici din Uganda pe tema partajării costurilor de utilizare a serviciilor de sprijin pentru întreprinderi etc.

Stăpâni ai propriului destin

Politica de dezvoltare a UE își propune să îi ofere populației dezavantajate din țările în curs de dezvoltare controlul asupra propriei dezvoltări. Cu alte cuvinte:

- *să elimine cauzele vulnerabilității lor*, printre care lipsa accesului la hrană și apă potabilă sau la educație, asistență medicală, locuri de muncă, pământ, servicii sociale, infrastructură și un mediu sănătos
- *eradicarea bolilor* și facilitarea accesului la medicamente ieftine pentru combaterea unor flageluri ca HIV/SIDA
- *luarea unor măsuri pentru reducerea datoriilor* pe care țările în curs de dezvoltare le au față de creditorii bogați din țări industrializate, din cauza cărora resursele, și așa limitate, nu sunt alocate investițiilor publice vitale
- *promovarea autoajutorării și a strategiilor de eradicare a sărăciei*, care le permit țărilor în curs de dezvoltare să își consolideze procesul de democratizare, să își extindă programele sociale, să își construiască un cadru instituțional mai solid, să extindă capacitățile sectorului public și privat și să întărească respectul pentru drepturile omului, inclusiv pentru egalitatea dintre femei și bărbați

VI. REALIZAREA FEED-BACK-ULUI

Sarcină de lucru: Alegerea celui mai reușit afiș. Argumentare.

❖ Desen grafic între lectii

I.2 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA GEOGRAFIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Național „Elena Cuza”

Subiectul lecției: „ORGANIZAREA SPAȚIULUI MONDIAL. RAPORTUL NORD – SUD”

Profesor: IONELIA NENEA

Clasa: a XI-a

Timpul alocat : 50 de minute

Tipul lecției: mixtă (predare – învățare – evaluare)

Obiective operaționale:

La sfârșitul lecției, elevii vor fi capabili:

- O1 - să clasifice țările în funcție de nivelul de dezvoltare economică.
- O2 - să identifice pe suporturile cartografice țările aflate în curs de dezvoltare din Africa Subsahariană.
- O3 - să identifice indicatorii care determină decalajele Nord - Sud.

Strategii didactice:

1. *metode și procedee:* conversația, explicația, problematizarea, expunerea, rezolvarea de probleme
2. *mijloace didactice:* manual, Harta politică a lumii, atlasul geografic.

Bibliografie

1. Mândruț O., 2008, *Geografie – Manual pentru clasa a XI – a*, Editura Corint, București
2. <http://en.wikipedia.org>

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE

I. VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE (Ansamblurile economice și geopolitice ale lumii contemporane).

- Care sunt factorii care au determinat modificările apărute pe harta politică a lumii? (aspectele geopolitice și geostrategice, schimbarea raporturilor de putere la nivel global).
- Câte țări cuprinde Organizația Unității Africane (OUA)? (51).
- Din ce organizație fac parte țările aflate în regiunea Golfului Guineii? (OPEC- Organizația țărilor exportatoare de petrol).

II. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ: Care este nivelul de dezvoltare al țărilor aflate în Africa Subsahariană (sunt țări în curs de dezvoltare)

III. ANUNȚAREA SUBIECTULUI LECȚIEI (Organizarea spațiului mondial. Raportul NORD - SUD)

IV. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII

Care sunt factorii care determină nivelul de dezvoltare al țărilor? (produsul intern brut pe cap de locuitor , (PIB/loc.), speranța de viață la naștere , gradul de alfabetizare etc.

Sarcină de lucru: Analizați harta privind Produsul Intern Brut per capita – 2011 și identificați țările din Africa cu cele mai mici valori ale PIB-ului.

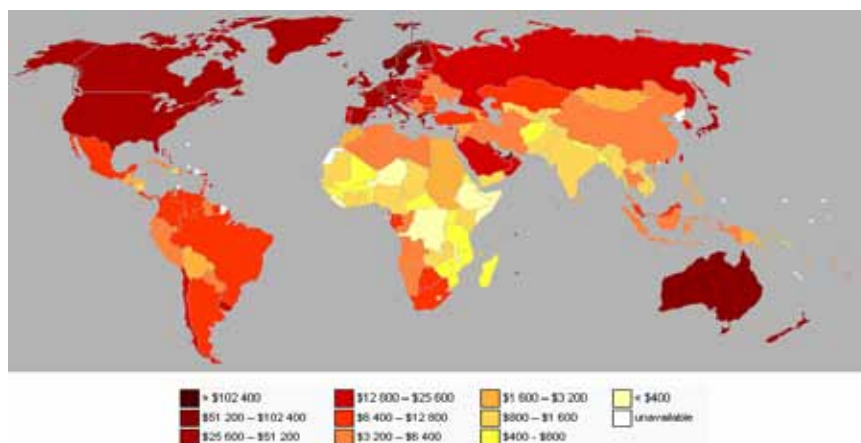

Fig. 1: Produsul Intern Brut per capita – 2011 (sursa: <http://en.wikipedia.org>)

Există mari decalaje între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, nu numai în ce privește **PIB-ul/loc**, ci și în alte domenii precum:

1. Gradul de alfabetizare

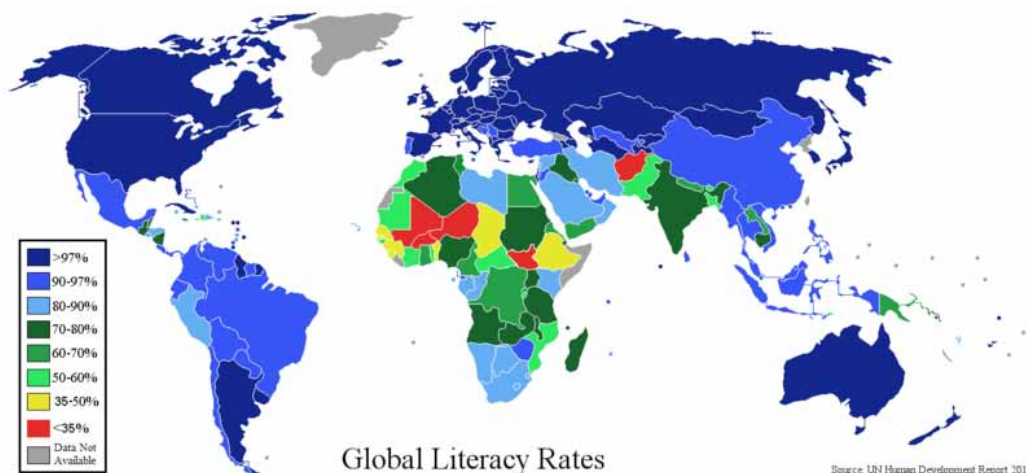

Fig. 2: Gradul de alfabetizare

Sarcină de lucru: Analizați harta privind Gradul de alfabetizare și identificați țările din Africa cu cel mai mic grad de alfabetizare. Enumerați 2 factori care determină acest grad de alfabetizare.

2. Sperața de viață la naștere.

Fig. 3: Sperața de viață la naștere – 2011 (Sursa: CIA World Factbook)

Sarcină de lucru :Analizați harta privind Sperața de viață la naștere și eplicați cel puțin doi factori care determină sperața de viață scăzută în țările redatate pe hartă.

3. Energia electrică – numărul kilowaților-oră pe locuitor variază de la mai puțin de 200, chiar sub 50 în multe țări din Africa Subsahariană, la peste 30 000 în țări din NORD.

4. Consumul de apă / loc – consumul personal de apă zilnic per locuitor este de peste 5000 litri în țări din NORD și sub 50 în multe țări din SUD.

5. Numărul de locuitori ce revin unui medic – sub 500 persoane / medic în țări din NORD și sub 10 000 în multe țări din SUD.

Un aspect important al decalajelor economice, care influențează mediul înconjurător, îl constituie „ exportul de poluare „ : construirea , de către țările dezvoltate, de întreprinderi poluante , în țările în curs de dezvoltare. Astfel, țările dezvoltate „ scapă„ de poluare, care este „ transferată„, în țările în curs de dezvoltare.

Sarcină de lucru :Enumerați 3 factori care determină „acceptul de poluare„, de către țările slab dezvoltate. (dezvoltarea industrială, venituri, angajarea forței de muncă și reducerea șomajului).

Acești indicatori determină următoarele caracteristici ale țărilor :

	Țări dezvoltate	Țări în curs de dezvoltare	Țări subdezvoltate
Caracteristici	<ul style="list-style-type: none"> - PIB/loc. mare; - nivel de trai ridicat; - puternic industrializate, dar în care predomină sectorul terțiar; - rata alfabetizării apropiată de 100%.	<ul style="list-style-type: none"> - standard de viață scăzut; - slab industrializate; - rata alfabetizării medie.	<ul style="list-style-type: none"> - standarde de viață foarte scăzute; - predomină sectorul agricol; - instabilitate socială; - grad ridicat de analfabetism; - PIB/loc. foarte scăzut (sub 1000\$).
Exemple de țări	S.U.A., Norvegia, Australia, Luxemburg, Irlanda, Elveția, U.K., Germania, Canada, Franța etc.	România, Ucraina, Rusia, Bulgaria, Argentina, Cuba etc.	33 de țări din Africa (Angola, Benin, Senegal, Zambia, Uganda etc.)

V. ATINGEREA FEEDBACK-ULUI

Comparați Camerun și SUA, precizând 3 deosebiri referitoare la nivelul de dezvoltare economică a acestora.

VI. TEMA PENTRU ACASĂ – interpretați Harta privind Indicele dezvoltării umane din manual.

I.3 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA ISTORIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Tehnic „Anghel Saligny”

Aria curriculară: Om și societate

Tema: Știința contemporană

Subiectul lecției: Impactul tehnologiei asupra vieții cotidiene și a mediului

Profesor: MIRELA ȘTEFAN

Competențe specifice:

Conform programei aprobate prin OM 3252/13.02.2006

1.3 Compararea unor opinii și argumente diferite referitoare la o temă de istorie

3.1 Selectarea și comentarea surselor istorice pentru a susține/combate un punct de vedere

4.1 Proiectarea unei cercetări cu subiect istoric

Obiective operaționale :

O1-să analizeze consecințele dezvoltării tehnologice asupra vieții cotidiene

O2-să recunoască cauzele/efectele poluării mediului datorate dezvoltării tehnologice, să identifice cauzele poluării genetice și ale segregării digitale

O3-să exprime punctul de vedere în urma propriei cercetări, privind impactul tehnologiei asupra vieții cotidiene și asupra mediului. Studiu de caz segregarea digitală în Africa subsahariană /ce înseamnă să fii copil în Africa subsahariană

Strategii didactice:

1 *metode și procedee didactice:* -conversație euristică, dezbateri, expunere, conversație, , prezentare power point, învățare prin descoperire

2 *mijloace de învățământ:* documente istorice, grafice, fotografii, manual Istorie, documentar istoric

Scenariul didactic/Predarea noii lecții

Analizează consecințele dezvoltării tehnologiei asupra vieții cotidiene și a mediului

-enumeră, câteva descoperiri importante pentru știința contemporană și pentru viața cotidiană

-identifică efectele/cauzele poluării mediului datorate dezvoltării tehnologice, cauzele poluării genetice și ale segregării digitale

- explică degradarea mediului-consecință a progresului tehnologic

-expunerea punctelor de vedere ale elevilor/grupelor de elevi, prezentarea concluziilor cercetării

Studiu de caz –Africa Subsahariană

- Segregarea digitală în Africa
- Ce înseamnă să fii copil în Africa

FIȘA DE LUCRU

Grupa 1

Fișa de lucru

“Marele lac Michigan a atins un asemenea grad de toxicitate, încât scăldatul a devenit periculos, și s-a calculat că, dacă deversările poluante în apele lui ar fi oprite, ar fi nevoie de peste 500 de ani pt ca lacul să-și regăsească echili-

brul. Imensul lac Erie este de pe acum prada unei poluări care pur și simplu l-a condamnat la moarte. Apele din canal, deșeurile industriale și scurgerile provenite de pe solurile fertilizate peste măsură l-au încărcat cu o asemenea cantitate de fosfat și nitrat, încât el și-a pierdut pentru totdeauna echilibrul biologic natural” - *E. Bonnefous, "Omul sau natura"*?

Cerințe

- descoperiți cauzele poluării apelor
- precizați efectele poluării

Grupa 2

Fișă de lucru “Apa rămâne băutura de bază în orice tip de alimentație umană. Ea este utilizată pentru irigarea culturilor agricole și horticole: fructe, legume, cereale, etc. Septelul este și el victima poluării, atunci când se adapă cu ape nepotabile, contaminate microbian sau chimic. În felul acesta este alimentată sănătatea omului însuși. În țările industrializate, în ciuda măsurilor de igienă și epurare care sunt luate, intoxicațiile microbiene sau chimice nu lipsesc” - *E. Bonnefous, "Omul sau natura"*

Cerințe :

- descoperiți efecte ale poluării apelor

Grupa 3

Fișă de lucru

“Deșeurile ajunse în spațiu în urma numeroaselor lansări din cadrul programelor spațiale americane, rusești, și mai nou, europene, japoneze sau chineze au dimensiuni care variază între câțiva centimetri până la câțiva metri și cântăresc în total aproximativ 5.500 tone, ceea ce le transformă într-o adevărată amenințare, atât pentru viitoarele zboruri cosmice, cât și pentru zborurile de linie ale aviației comerciale.”

Raport NASA, 2004

Cerințe :

- indicați cauzele poluării spațiului atmosferic
- precizați efectele acestei poluări

Grupa 4

Fișă de lucru

“În momentul de față ne aflăm în plin transfer către o climă mult prea caldă. Dacă temperatura medie anuală crește cu 4 grade, nu vor putea supraviețui. Apa va dispărea, iar zona se va transforma în pustiu. În marile supraîncălzite nu mai cresc nici algele. Oceanele tropicale vor deveni mări moarte, în care nu va mai trăi niciun pește. Specia lor va dispărea, dispărând totodată o sursă extrem de bogată de alimentație. În final toate sistemele ecologice vor fi distruse.”

Interviu – James Lovelock - revista “Wissenschaft und Natur”

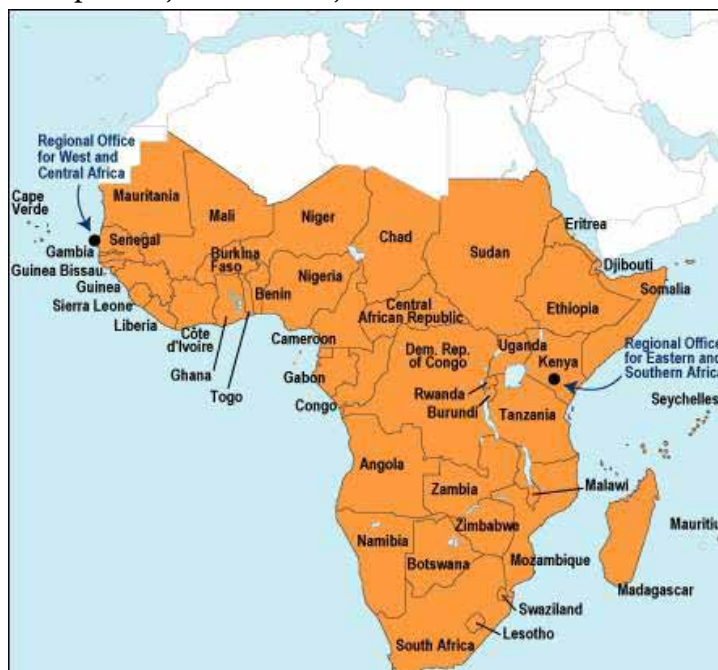
Cerințe :

- precizați efectul poluării asupra climei
- indicați consecințele dereglărilor climaterice asupra mediului

Fișa 2, studiu de caz Africa Subsahariană și segregarea digitală

„Computerele condiționează din ce în ce mai mult tipul de țară în care trăim“. Astfel că, trecere în era informației/cunoașterii au generat o nouă problemă numită **segregare digitală**. Acest termen se referă la separarea dintre comunitățile care au acces la computere și la Internet și la cele care nu au.

Termenul se referă de asemenea și la diferențele existente între grupurile sociale privind abilitatea acestora de a utiliza tehnologiile informaționale în mod eficient, datorită diferitelor niveluri de stăpânire a deprinderilor tehnice și datorită accesului inegal la conținuturi digitale. Separarea dintre cei care au și cei care nu au computere nu este astăzi suficientă, deoarece segregarea digitală este nuanțată inclusiv de realități de genul: computere învechite, neperformante, conexiuni la Internet de viteză redusă, dificultatea de a beneficia de asistență tehnică promptă și de calitate etc.

Ipoteza care a stat la baza unei mișcări de gândire din SUA numită The Knowledge-gap Hypothesis (ipoteza diferenței de cunoaștere) a fost avansată de Phillip Tichendor astfel: „Fiecare nouă media adâncește separarea dintre cei bogați în informație și cei săraci în informație, din cauza diferențelor de acces la acea nouă media și din cauza controlului asupra utilizării sale“.

Haideți să enumerăm în rândurile care urmează câteva motive principale pentru reducerea segregării digitale, aceasta în urma conștientizării instituțiilor de profil asupra dezavantajelor acestui concept în practică.

- egalitate economică („Foarte multe informații vitale pentru educație, carieră, sănătate, viața civică etc. sunt oferite publicului prin Internet“); mobilitate socială („Rețelele de computere joacă un rol tot mai important în toate aspectele vieții oamenilor, astfel încât educația trebuie să le includă, pentru a permite accesul la educație și oportunități egale tuturor categoriilor sociale“);
- egalitate socială („Accesul la informație prin Internet sau alte modalități de comunicare crește calitatea vieții și îmbunătățește șansele de inserție socială, indiferent de calitatea mediului socioeconomic din care provine persoana“); democrație („Utilizarea Internetului are implicații democratice și va conduce la participarea tot mai largă a oamenilor la luarea deciziilor“); competitivitate și creștere economică („Dezvoltarea infrastructurii informatice și utilizarea sa activă este calea cea mai scurtă spre creșterea economică“);
- securitate națională („Unii consideră că lipsa de informație și accesul limitat la Internet poate fi una din explicațiile actelor teroriste din lume“, www.digitaldivide.org). Cercetările facute în ultima vreme privind eficiența învățării, relevă faptul că nu există diferențe semnificative între rezultatele obținute prin învățământ tradițional, „față în față“, sau prin învățământ la distanță și în mod special prin învățare electronică. Tehnologia digitală produce anumite schimbări ale mediului de învățare prin posibilitățile de utilizare a dimensiunilor sale pedagogice (după Peters, Otto, „Learning with New Media in Distance Education“, 2003):
- varietate pedagogică (se poate utiliza pentru aplicarea diverselor paradigme educaționale: behaviorism, cognitivism, constructivism);
- spațiu de învățare virtual (mult mai eficient decât spațiul de învățare real, creează posibilitatea ca informațiile de transmis să fie scoase din context, să fie accesibilizate, vizualizate, simulate procesual, deci materialul devine mai atractiv și mai ușor de înțeles);
- autonomie în învățare (cursanții își petrec timpul utilizând informația, nu căutând-o);
- individualizarea învățării, absența grupurilor de elevi/studenți care învață împreună (caracteristică depășită în prezent cu ajutorul teleconferințelor sau cu ajutorul discuțiilor on-line), respectarea ritmului propriu de lucru al fiecăruia;
- comunicarea în ambele sensuri (ceea ce face deosebirea între învățământul la distanță și utilizarea tehnologiei pentru a ajuta învățarea tradițională).

A3. Studiu de caz

Ce înseamnă să fii copil în Africa subsahariană?

Război, crime, foamete, mizerie, malarie și HIV - probleme cu care trebuie să se confrunte o mamă din Africa Subsahariană. O lume crudă, ignorantă și înfricoșătoare.

Foametea este, de fapt, adevărata criză mondială. Copii fără părinți, fără acces la spitale, ori educație. Iată o lume fără oportunități, o lume a nepăsării, sfâșietoare...

Realitatea subsahariană

Africa subsahariană este un țărm sfâșiat de războaie și boli. De peste 40 de ani acest lucru a dus la condamnare internațională și sancțiuni, conflicte tribale și rasism, rezultatul inevitabil fiind foametea, boala și sărăcia pentru majoritatea populației.

Pe lângă aceste tragedii, SIDA a pătruns în marea parte a continentului. **Niciun alt colț al lumii nu a fost mai afectat de răspândirea virusului HIV.** Din cauza acestei probleme majore, populația africană este, în momentul de

față, în declin. Părinții mor, lăsându-și copiii, uneori chiar nou născuți, să aibă singuri grija de ei...pe străzi. Conform avert.org, **două treimi din oamenii infectați cu HIV trăiesc în Africa subsahariană**, deși teritoriul nu cuprinde decât 10% din populația lumii. Doar după anul 2008, **1.4 milioane de adulți și copii din această zonă au murit de SIDA**. Sunt multe campanii care încearcă să ajute copiii orfani, însă acestea se confruntă cu ignoranța.

Poziția femeii în Africa

Într-o societate dominată de superstiții, femeile devin victimele propriilor soți și, inevitabil, copiii. În Zimbabwe, de exemplu, femeile se confruntă cu o problemă reală. Trebuie să joace rolul casnicei, al mamei, al muncitorului și, uneori, al îngrijitorului în adăposturile pentru orfani.

Aceste roluri multiple determină adesea femeia să își negligeze copiii. Și nu pentru că nu îi iubește sau pentru că nu știe să fie mamă, ci pentru că este o victimă a societății în care trăiește.

“Obişnuiam să stau acasă cu cei mici, însă acum întâmpin o problemă. Trebuie să lucrez pe câmp. Anul trecut mai aveam bani să angajez pe cineva să lucreze în locul meu, însă acum trebuie să o fac cu mâna mea” - Angelina, Zimbabwe.

„Deoarece sunt o africană săracă, nu pot câștiga îndeajunși bani pentru trei orfani. Fetița care este în clasa a doua lipsește adesea din primul semestru, deoarece nu am bani pentru taxa de școlarizare. Ceilalți doi nu merg decât două sau trei zile pe săptămâna la școală. Aveam o vacă și o țineam pentru lapte, însă a murit și, momentan, nu am nicio altă sursă de venit” - Barbara, Uganda.

Impactul asupra copiilor

Nu există cuvinte pentru a exprima traumele și greutățile pe care un copil trebuie să le înfrunte. **Epidemia nu cauzează doar dispariția părinților, ci și a propriei lor copilării.**

Odată ce unul sau mai mulți dintre membrii familiei se îmbolnăvesc, **copiilor le revin mai multe responsabilități:** să obțină un venit, să facă mâncare și să aibă grijă de membrii bolnavi ai familiei. Confruntându-se cu aceste probleme, mult prea puține familii dispun de sumele necesare pentru a-și trimite copiii la școală.

În cele mai multe cazuri, **părinții nu au educația necesară** pentru a-și proteja copiii de eventualele boli. Astfel, cei mici rămân fără părinți, pe străzi... Iar viața pe stradă e murdară, violentă și scurtă pentru un copil. Cei mai mulți mor din cauza malnutriției.

Majoritatea populației trăiește în zona rurală, iar cel mai apropiat centru medical este uneori la zeci de kilometri depărtare. Principalul mijloc de transport este bicicleta, **care funcționează pe post de taxi. Însă acesta este un lux, deoarece costă 2 dolari, o sumă mult prea mare, ținând cont ca o familie trăiește cu circa 1 dolar pe zi, conform site-ului orphansinfrica.org.**

Consecințele sunt, uneori, tragice. Un număr tot mai mare de copii din Zimbabwe se prostituează pentru a supraviețui, conform organizației Salvați Copiii. Sărăcia determină fetele, unele chiar de 12 ani, să-și vândă trupul pentru un pachet de biscuiți.

Filme documentare pe post de campanii

Imagini cutremurătoare și povești impresionante - pe aceste principii se bazează un film de acest gen, scopul fiind acela de a transmite un mesaj puternic, adesea șocant. **“Angels in the dust”** debutează cu povestea unei activiste radicale, Marion Cloete, care, împreună cu soțul și cei trei copii ai săi, încearcă să ridice un orfelinat într-un sat din afara Johannesburgului, unde peste 50% din locuitori sunt infectați cu HIV. Filmul surprinde și alte probleme, care îngreunează situația femeii: spitalele refuză să le ofere pacienților tratamente medicale, părinții ar prefera să își ucidă proprii copii, decât să recunoască faptul ca au fost abuzați sexual și bătrâni “înțelepți” care afirmă că HIV-ul va dispărea dacă te vei culca cu o virgină.

Până în 2010, 26 de milioane de copii din zona subsahariană au rămas fără părinți. **Dintre aceștia, Marion a avut puterea de a salva 500.**

I.4 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA ISTORIE

Unitatea de învățământ: Școala Superioară Comercială „Nicolae Kretzulescu”

Aria curriculară: Om și societatea

Disciplinele de învățământ abordabile interdisciplinar: istorie, geografie, economie, statistică

Unitatea de învățare: Societatea la începutul mileniului III

Subiectul lecției: “IMPLICAREA UNIUNII AFRICANE ÎN REZOLVAREA PROBLEMELOR ZONEI SUB-SAHARIENE”

Profesor: DRAGOȘ LUCIAN ȚIGĂU

Clasa: a 10-a

Tipul lecției: *Însușire de noi cunoștințe*

Competențe generale:

1. utilizarea vocabularului și a informației în comunicare
2. dezvoltarea comportamentului civic prin exersarea deprinderilor sociale
3. formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți
4. sensibilizarea față de valorile estetice ale culturii
5. utilizarea surselor istorice, a metodelor și tehnicilor adecvate istoriei, pentru rezolvarea de probleme

Competențe specifice:

- 1.1. Exprimarea unei opinii în limbajul adecvat istoriei
- 1.2. Alcătuirea planului unei investigații, a unui proiect personal sau de grup, utilizând resurse diverse
- 1.3. Analizarea factorilor politici, sociali, economici, culturali care alcătuiesc imaginea unei societăți
- 1.4. Recunoașterea și acceptarea interculturalității
- 1.5. Formarea unor reprezentări culturale despre spații și epoci istorice diferite
- 1.6. Realizarea de analize comparative și sinteze referitoare la spații și perioade istorice

Obiective operaționale:

- O1- să definească și să utilizeze corect termenii istorici, geografici, economici;
- O2- să identifice Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului formulate de ONU;
- O3- să recunoască problemele majore cu care se confruntă Africa Subsahariană;
- O4- să evidențieze interdependența dintre problemele globale ale omenirii și cele africane;
- O5- să aprecieze consecințele realizării Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului;
- O6- să analizeze activitatea Uniunii africane și să o compare cu cea a Uniunii Europene și a ONU
- O7- să interpreteze informațiile oferite de sursele de documentare.

Obiective ale evaluării:

- 1. Gradul de *înțelegere a conținuturilor*
- 2. Temeinicia *cunoștințelor*
- 3. Priceperea de a aplica *cunoștințele dobândite*

Strategii didactice:

- 1 *metode și procedee*: expunerea, inferența, conversația euristică, comparația, demonstrația, observația, comentariul de text, descrierea de imagini, problematizarea
- 2 *mijloace de învățământ*: manualul de istorie, clasa a X-a, ed. Sigma, 2005, fișe de lucru, tabla Smart/ Hitachi (conexiune la internet), diverse ilustrații, grafice, tabele, hărți și publicații

Metode de evaluare:

- verificare inițială, prin chestionare orală asupra cunoștințelor însușite anterior
- evaluare formativă, pornind de la competențele generale și specifice (comentarii de text, descrieri de imagini, analiză comparativă, concluzionări)
- apreciere verbală sau prin notă a rezultatelor învățării

Bibliografie:

Adrese electronice:

- 1 <http://www.onuinfo.ro/odm/> (pagina Centrului de Informare al ONU pentru România)
- 2 <http://www.au.int/> (pagina oficială a Uniunii Africane)
- 3 <http://www.unicef.org/> (pagina oficială a UNICEF – Fondul pentru Copii al Națiunilor Unite)
- 4 <http://www.orphansinafrica.org/> (pagina dedicată ajutorului copiilor africani orfani)
- 5 <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2011/afr/eng/sreo0411.htm> (pagina Fondului Monetar Internațional)
- 6 http://www.usaid.gov/locations/sub-saharan_africa/ (pagina destinată ajutorului acordat Africii subsahariene)
- 7 <http://www.avert.org/africa-hiv-aids-statistics.htm> (pagina Fundației internaționale AVERT pentru combaterea virusului HIV SIDA)

Articole și cărți:

- 8 Nicolae Melinescu, *Uriașul care se trezește. Africa subsahariana în ultimele trei decenii*, 2 volume, Cluj-Napoca, 2009.
- 9 *Regional Economic Outlook*, 2011 (revista editată de Fondul Monetar Internațional), nr. 4: *Sub-Saharan Africa. Recovery and New Risks*.

DESĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE

I. VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE

Profesorul adresează întrebări, verifică tema și oferă explicații.

Elevii răspund la întrebări și prezintă tema/portofoliul solicitat de profesor.

II. PREGĂTIREA ELEVILOR PENTRU RECEPTAREA NOILOR CUNOȘTINȚE / DOBÂNDIREA COMPETENȚELOR SPECIFICE

Profesorul actualizează cunoștințele dobândite de elevi, relevante pentru noua temă, și prezintă situații-problemă. Elevii receptează situația-problemă și răspund la întrebările profesorului

III. PRECIZAREA TITLULUI ȘI A COMPETENȚELOR DE ATINS

Profesorul comunică elevilor, într-o formă accesibilă, ce vor învăța și ce așteaptă de la ei la sfârșitul activităților de predare-învățare.

Elevii notează titlul noului conținut și află care sunt competențele specifice ale lecției.

IV. COMUNICAREA ȘI ÎNSUȘIREA NOULUI CONȚINUT/DOBÂNDIREA COMPETENȚELOR SPECIFICE

Profesorul expune noul conținut, oferă explicații și exemple sugestive, conversează cu elevii, argumentează ideile, utilizează tehnica de calcul și prezintă materialul didactic pregătit pentru lecție, chestionează și propune situații-problemă, apreciază/corectează răspunsurile elevilor.

Elevii notează schema lecției, urmăresc explicațiile și argumentația profesorului, comentează imaginile, schemele și textele din manual, fișele de lucru, de pe tabla Smart/ Hitachi, analizează și apreciază fenomenele istorice (individual sau pe grupe) și semnalează eventualele neclarități.

V. FIXAREA ȘI SISTEMATIZAREA CONȚINUTURILOR

Profesorul rezumă conținutul lecției, prezintă ideile esențiale, oferă explicații suplimentare și rezolvarea sarcinilor de lucru din casă.

Elevii urmăresc explicațiile, compară, clasifică, argumentează și prezintă relațiile cauză-efect ale evenimentelor istorice.

VI. INDICAȚII PENTRU CONTINUAREA ÎNVĂȚĂRII ACASĂ ȘI PENTRU REALIZAREA TEMEI

Profesorul anunță subiectul următoarei lecții, indică tema și oferă explicații suplimentare.

Elevii notează tema și solicită lămuriri lămuriri.

I.5 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA GEOGRAFIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Tehnic Industrie Alimentară “D.Moțoc”

Unitatea de învățare: „Geografia mediului înconjurător. Probleme fundamentale ale lumii contemporane”

Subiectul lecției: „DESPĂDURIRILE, DEȘERTIFICAREA ȘI POLUAREA – EFECTE ALE ACTIVITĂȚILOR UMANE ASUPRA MEDIULUI”

Profesor: RAMONA GHIONEA

Clasa: a XI-a

Tipul lecției: mixtă, predare - învățare

Obiective de referință:

R1. Dobândirea de cunoștințe cu privire la impactul sărăciei asupra lumii contemporane;

R2. Dezvoltarea capacităților de înțelegere, aplicare, analiză, sinteză cu privire la cauzele și efectele sărăciei din Africa SubSahariană;

R3. Cultivarea unei atitudini active și responsabile față de problemele sociale și ale mediului;

Obiective operaționale:

La sfârșitul lecției elevii vor fi capabili:

- O1 – să identifice principalele probleme legate de sărăcie;
- O2 – să localizeze țările cele mai sărace din Africa și să identifice zona Sahelului;
- O3 – să precizeze principalele efecte ale sărăciei din Africa;
- O4 – să identifice principalele cauze ale situației economice ale țărilor din Africa SubSahariană;
- O5 – să analizeze implicația globală a sărăciei.
- O7 – Obiectivul de dezvoltare a mileniului vizat – asigurarea sustenabilității mediului înconjurător.

Strategia didactică: inductivă, cognitivă, dirijată, euristică.

- 1 *metode:* problematizarea, expunerea sistematică, observarea, conversația, lucrul cu harta, lucrul la tablă.
- 2 *material didactic:* manualul, harta fizică și politică a lumii, sala dotată cu calculatoare. Pentru proiecții fișiere cu poze și filme, tabele cu țări și indicatori economici.

Bibliografie:

- 1 „Un singur pământ” – Silviu Neguț – 1978
- 2 Didactica aplicată a geografiei - Nicolae Ilinca - Octavian Mândruț - 2006
- 3 Geografia – Enciclopedia – Atlasul Lumii – 2008
- 4 Revista „National Geographic” – 2008, 2010, 2011.
- 5 Revista „Terra” – 2009, 2010

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE

I. VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE

Profesorul adresează interogații despre problemele lumii contemporane:

- Enumerați cele mai importante probleme.
- Care vi se pare a fi problemele care ne pot afecta cel mai tare?

Elevii ascultă, gândesc, formulează și răspund.

II. ANUNȚAREA TEMEI

Profesorul anunță temă: „Poate fi sărăcia o problemă a lumii contemporane?”

Elevii ascultă, acceptă, se mobilizează, participă activ și scriu titlul lecției în caiet.

III. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII

Profesorul adresează întrebări:

- Ce înțelegeți prin sărăcie?
- Să analizăm câțiva indicatori – PIB/loc., consumul de energie electrică, gradul de urbanizare.
- Observați decalajul enorm între valorile din țările europene, inclusiv România și țările în discuție.

Elevii observă, analizează, pun întrebări și concluzionează că anumite țări cum ar fi Kenya, Etiopia, Sudan, Mali, Niger, Rwanda, Ciad au cele mai scăzute valori.

Profesorul continuă:

- Să localizăm țările pe hartă și constatăm că ele ocupă partea din sudul Saharei africane.

Elevii analizează pe hartă.

Profesul explică:

- Această zonă situată în sudul Saharei poartă numele de Sahel și să ne amintim câteva dintre condițiile fizico-geografice ale zonei.

Elevii precizează tipul de climă tropical subecuatorial, formațiuni vegetale de savană, etc.

Profesorul menționează:

- Din lecțiile anterioare am constatat că activitatea umana duce la degradarea unor medii naturale, astfel zona deșertică sahariană s-a extins spre sud în detrimentul savanei. Cele mai frecvente cauze fiind:
  - pășunatul la limită dintre savană și deșert
  - pășunat în regim de subzistență ducând la restrângerea savanei.
- Tot în aceste țări agricultura de subzistență de tip itinerant a făcut ca în zona ecuatorială suprafețe mari din pădurea ecuatorială să dispară fiind înlocuite de zone deșertice.

Elevii concluzionează că agricultura itinerantă, pășunatul excesiv și defrișarea duc la deșertificare.

Profesorul întreabă:

- Ce impact social are deșertificarea?

Elevii deduc sărăcia și nivelul de trai scăzut.

Profesorul explică :

- O altă categorie de factori sunt cei sociali, istorici. Aceste țări în mare parte cu bogății foarte mari naturale (aur, diamante, petrol, păduri, bauxită, uraniu) au fost colonii ale unor state europene și-au câștigat independența în anii '60 după care toate s-au confruntat cu instalarea unor regimuri marxiste, dictaturi militare, războaie civile, care au generat o instabilitate puternică, pierderea a milioane de vieți omenești în conflictele tribale:
  - Sudan – Darfur – 500.000 de morți
  - Rwanda – 800.000 de morți
  - Republica Democrată Congo (1999 – 2003 -2.5milioane morți)
- Milioane de oameni strămutați, foamete, corupție, prăbușirea infrastructurii și incapacitatea de a se dezvolta economic. Toate aceste țări sunt conduse discreționar, femeile și copiii sunt exploatați și discriminați și toate au la bază ca activitate agricultura care nu le asigură hrana. Toate aceste țări se bazează pe ajutorul extern.
- Sărăcia a provocat și dispariția unor specii de animale din zona Tanzania, Etiopia, Somalia deoarece populațiile de păstori omoară animalele sălbatice fiindcă antilopele concurează cu vitele lor pentru pășuni. Multe gorile de munte au murit în cursul războaielor civile din Rwanda din anii 1990. Majoritatea uciderilor din Kenya și Tanzania se fac de către braconieri în căutarea pieilor decorative, a fildeșului și cornului de rinocer. Tocmai datorită sărăciei care domnește în aceste țări, deși vânătorile sunt ilegale, există o mare cerere pentru aceste articole pe piața internațională și aduc venituri foarte mari. (un corn de rinocer de 2 kg, se vinde cu 122.000\$ în Asia, unde sub formă de pudră are efect afrodisiac. Se estimează că în ultimele două decenii 40000 de rinoceri au fost uciși pentru coarnele lor.

Elevii analizează și trag concluziile că mediul de viață este ostil, că așezările sunt primitive, dezbate problemele dintr-o tabără de refugiați.

Profesorul solicită:

- Analizați următoarele imagini proiectate pe ecran cu aspecte din aceste țări. De asemenea profesorul prezintă diferite articole despre țările respective.

Elevii sesizează nevoia de solidaritate cu lumea subdezvoltată.

Profesorul întreabă:

- În ce măsură sărăcia poate afecta mediul nostru european, civilizat?
- Dincolo de solidaritate în țările unde PIB/loc. are valori de 40\$ - 200\$(sub 1000\$) disperarea generează traficul de carne vie, de droguri, armament, care vizează în general țările civilizate.
- De asemenea acestea pot „hrăni” terorismul. Un alt aspect al sărăciei îl reprezintă lipsa accesului la apa potabilă.

Elevii sesizează efectele lipsei accesului la apa potabilă prin numărul mare de îmbolnăviri.

Profesorul întreabă:

- Ce efect poate avea acest lucru? Din aceste țări pot porni epidemii și pandemii care ne pot afecta în orice moment.

Profesorul împarte clasa în trei grupe.

- Indicați măsuri de eradicare a sărăciei.
  - dezvoltarea agriculturii
  - împădurirea
  - implementarea democrației
  - realizarea accesului la apă
  - asigurarea drepturilor femeilor și copiilor
  - schimbarea legislației cu privire la căsătorii, nașteri și muncă.

Profesorul explică:

- ONU a dezvoltat numeroase programe de întraajutorare a copiilor, a taberelor de refugiați în scopul eradicării foametei. Ex. Programul „Food for life”(Hrana pentru viață) al W.F.P.ajută populația afectată de crizele umane, cum au fost cele din Rwanda și Burundi, din 1994. În aprilie 1994, lucrătorii W.F.P. au furnizat cantități importante de alimente unui oraș imens de refugiați de la granița dintre Rwanda și Tanzania, unde fuseseră adunați 250.000 de oameni fără hrană, apă sau adăpost. Programul „Food for Growth”(hrană pentru creștere) are în vedere școlarii nevoiași, femeile care alăptează și persoanele în vârstă. În Etiopia, programul W.F.P.- „Food for Work” (hrană pentru muncă) care plătește muncitorii cu hrană pentru serviciile lor în proiectele de dezvoltare, a contribuit la plantarea unui număr mare de copaci; în Somalia același program a fost implicat în repararea canalelor de irigație.

Elevii ascultă și își notează.

IV. PRECIZAREA SARCINILOR DE LUCRU PENTRU ACASĂ

Realizați un referat pentru o țară din Africa la alegere.

I.6 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA GEOGRAFIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Național "Grigore Moisil"

Unitatea de învățare: „Geografia Populației – Dinamica populației”

Subiectul lecției: „STUDIUL DE CAZ: MORTALITATEA INFANTILĂ ÎN AFRICA”

Profesor: MAGDALENA PÂSLAN

Clasa: a X- a

Tipul lecției: mixtă

Conținut conceptual:

- Definiția mortalității infantile
- Cauzele care determină mortalitatea infantilă și modalități prin care ar putea fi prevenită
- Care sunt țările cu cea mai ridicată și cea mai scăzută mortalitate infantilă
- Diferențieri regionale ale mortalității infantile în continentul african

Competențe specifice:

- 1 Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepțe, noțiuni) pentru prezentarea unei informații referitoare la populație
- 2 Argumentarea unui demers explicativ
- 3 Analiza interacțiunilor dintre mediul natural și populație

Obiective operaționale:

La sfârșitul lecției elevii vor fi capabili să:

- O1 – să definească noțiunea de mortalitate infantilă, utilizând cunoștințele anterioare referitoare la mobilitatea populației
- O2 – să coreleze cel puțin trei factori care determină un grad ridicat al mortalității infantile în Africa în raport cu factorii care determină mobilitatea populației
- O3 – să identifice pe hartă cel puțin 4 țări în Africa unde mortalitatea infantilă este ridicată și 4 țări unde este scăzută
- O4 – să explice cel puțin 2 consecințe ale prezenței unei mortalități ridicate în Africa

Strategii didactice:

- 1 *metode didactice utilizate:* comunicarea orală, expositivă, învățarea prin îndrumare, descoperire de informații pe baza unor imagini și urmărirea unor filme de prezentare, interpretarea hărții
- 2 *materiale și mijloace utilizate:* manualul de la clasă, hartă politică a lumii, hărți ale natalității, mortalității și mortalității infantile, prezentarea unor filmulețe și imagini cu ajutorul laptop-ului și video-proiectorului, prezentarea unor date statistice

Formă de organizare: frontală

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚILOR DIDACTICE

I. CAPTAREA ATENȚIEI

Profesorul îi întreabă pe elevi care sunt principalele zone populate ale Terrei, apoi le cere să explice factorii care influențează mobilitatea populației..

II. COMUNICAREA OBIECTIVELOR LA NIVELUL ELEVILOR

Profesorul le transmite elevilor ceea ce își dorește ca ei să își însușească până la sfârșitul lecției din ziua respectivă:

“La finalul lecției de azi, voi trebuie să vă însușiți anumite cunoștințe legate de mortalitatea infantilă. Trebuie să definiți ce este mortalitatea infantilă, să dați exemple de cel puțin 3 factori care determină o mortalitate infantilă ridicată în Africa, să interpretați harta mortalității infantile în Africa și să realizați corelații între zonele cu mortalitate ridicată și factorii de care este determinată, să identifice cel puțin câte 4 țări din Africa în care mortalitatea este scăzută și 4 țări în care mortalitatea este ridicată și să explice cauzele care determină acest lucru.”

III. ACTUALIZAREA CUNOȘTINȚELOR

Profesorul realizează o evaluare inițială orală a elevilor prin care verifică cunoștințele dobândite în lecțiile anterioare și care vor fi necesare în lecția din ziua respectivă. Profesorul va pune accent pe cunoștințele care le vor fi necesare elevilor pentru a înțelege lecția.

- Care sunt componentele dinamici populației?
- Explicați principalele fluxuri de migrații ale populației.
- Care sunt cauzele care determină o mortalitate ridicată în unele țări?

IV. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII

- Profesorul le prezintă elevilor un filmuleț în care sunt prezentate condițiile precare de trai din Africa și le cere să își noteze pe caiet informațiile pe care ei le consideră importante, apoi discută pe baza acestora, punctând condițiile care determină o mortalitate ridicată.
- Profesorul le arată elevilor harta cu natalitatea și mortalitatea populației pe Glob și le cere acestora să noteze pe caiet 4 țări în care mortalitatea este ridicată și patru țări unde este scăzută (din Africa).
- Elevii ies pe rând la hartă să arate țările identificate de ei și profesorul le cere să realizeze corelații ale natalității și mortalității între țările care se regăsesc în ambele categorii cu o rată ridicată.

- Profesorul le arată elevilor harta cu mortalitatea infantilă în Africa și le cere să noteze pe caiet câte 4 țări care înregistrează o mortalitate infantilă scăzută și 4 cu mortalitate infantilă ridicată. Apoi le pune un filmuleț în care elevii observă care sunt condițiile care determină o mortalitate infantilă în Africa, iar apoi punctează împreună cauzele principale ale acesteia.

V. ASIGURAREA RETENȚIEI ȘI TRANSFERULUI:

În ultimele 5 minute profesorul recapitulează cu elevii ideile principale ale lecției: îi întreabă care sunt țările cu o mortalitate infantilă ridicată, care sunt condițiile care determină acest lucru, care sunt consecințele unei mortalități infantile ridicate și le cere să ofere câteva măsuri pentru oprirea acestui proces.

I.7 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA GEOGRAFIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Național "Gheorghe Șincai"

Subiectul lecției: "OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE ALE MILENIULUI"

Profesor : AURELIA ZBĂGANU

Clasa: a XI-a

Tipul lecției : mixtă (predare –învățare – evaluare);

Obiective operaționale:

La sfârșitul lecției, elevii vor fi capabili :

O1 - Să numească Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului .

O2 - Să identifice pe suporturi cartografice țările din Africa Subsahariană care sunt considerate spații prioritare pentru atingerea obiectivelor Mileniului.

O3 - Să propună soluții pentru rezolvarea problemelor specifice statelor subsahariene.

Strategii didactice:

1 *metode didactice utilizate:* analiza, explicația, problematizarea, expunerea, rezolvarea de probleme.

2 *materiale și mijloace utilizate:* atlase, hărți speciale, internet, flip-chart.

Bibliografie - Mândruț O., 2008, Geografie – Manual pentru clasa a XI – a, Editura Corint, București, Asociația Pro-Democrația (martie 2009 – Obiectivele de dezvoltare ale Mileniului) ,<http://en.wikipedia.org>

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚILOR

I. VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE („Raportul Nord-Sud”).

- Identificați pe harta politică a lumii spațiile geografice care aparțin Sudului.
- Care sunt indicatorii care permit diferențierea economică și socială Nord-Sud ?

II. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ

Care sunt organizațiile globale care desfășoară activități menite să reducă decalajele economice și sociale dintre Nord și Sud? În ce context s-au propus obiectivele de dezvoltare ale mileniului?

III. ANUNȚAREA SUBIECTULUI

Obiectivele de dezvoltare ale Mileniului

IV. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII

Clasa este organizată în opt grupe, cu acces la internet, materiale cartografice și bibliografice. La sfârșitul activității, fiecare grupă va prezenta soluțiile propuse pentru atingerea obiectivului, folosind un flip chart.

Grupa 1 – Obiectivul 1: „Eliminarea sărăciei severe și a foametei”

Sarcină: Analizați harta și propuneți măsuri pentru eliminarea sărăciei în statele subsahariene.

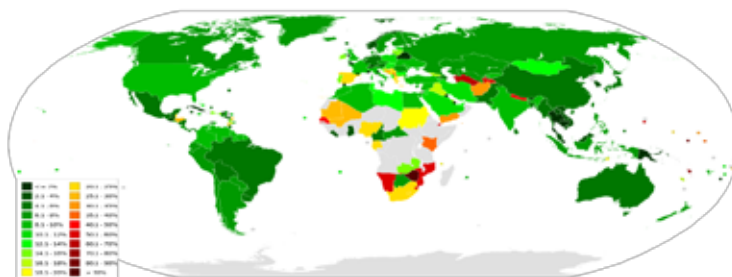

Fig.1: Rata șomajului pe glob, (sursa: <http://en.wikipedia.org>)

Grupa 2 – Obiectivul 2: „Aces universal la educația primară”

Sarcină: Analizați harta și numiți statele subsahariene cu grad redus de alfabetizare.

Propuneți măsuri pentru creșterea gradului de alfabetizare a populației în aceste state.

Fig. 2: Gradul de alfabetizare (Sursa: www.indexmundi.com)

Grupa 3 – Obiectivul 3: „Promovarea egalității dintre sexe și încurajarea femeilor”

Sarcină: Analizați harta și propuneți măsuri pentru rezolvarea problemei egalității dintre sexe în spațiul Africii Subsahariene.

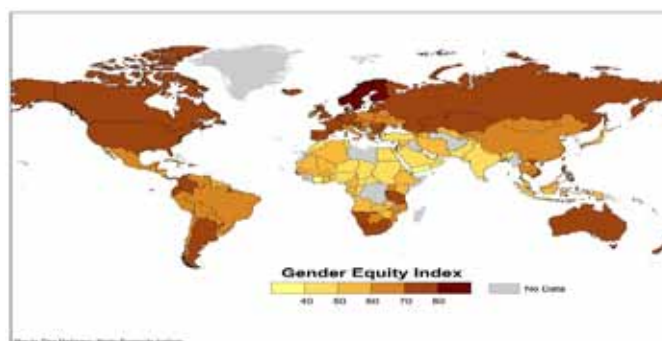

Fig. 3: Raportul egalității dintre sexe (sursa : Martin Prosperity Institute).

Sarcină : Analizați harta și propuneți măsuri cu privire la reducerea mortalității infantile.

Grupa 5 – Obiectivul 5 : „Imbunătățirea sănătății materne”.

Grupa 6 – Obiectivul 6: „Combaterea Hiv/Sida, malariei și a tuberculozei”.

Fig.7: Rata prevenirii virusului HIV la nivel global(sursa: <http://en.wikipedia.org>)

Fig 8: Rata raspandirii tuberculozei la nivel global(sursa: <http://en.wikipedia.org>

Fig.9: Rata raspandirii malariei la nivel global (Sursa: www.indexmundi.com)

Grupa 7 – Obiectivul 7: „Asigurarea sustenabilității mediului înconjurător”.

Sarcină: Analizați hărțile și propuneți proiecte privind asigurarea sustenabilității mediului înconjurător în Africa Subsahariană.

Fig 10. Zonele cu risc de deșertificare la nivel global (Sursa: www.mapsonus.com) ;

Fig 11. Rezervele de apă potabilă la nivel global (Sursa: bbcnews.com)

Grupa 8 – Obiectivul 8: „Dezvoltarea unui parteneriat global pentru dezvoltare”.

Sarcină: Identificarea soluțiilor pentru dezvoltare economică și socială , propuse în documentele PNUD,OECD, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional și Uninunea Europeană.

V. ATINGEREA FEEDBACK-ULUI

Fiecare grupă prezinta timp de 5 minute soluțiile propuse pentru atingerea obiectivelor Mileniului. Grupele care au propus cele mai aplicabile soluții vor fi apreciate cu note.

I.8 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA PSIHOLOGIE

Unitatea de învățămînt: Colegiul Economic Viilor

Unitatea de învățare: Conduita psihosocială

Subiectul lecției: “ IMAGINEA DE SINE SI PERCEPTIA SOCIALA A IMAGINII DE SINE”

Profesor : RODICA CRISTESCU

Clasa: a X-a

Competente specifice :

- 1.4. Recunoasterea unor tipuri de relatii interpersonale, a unor comportamente si atitudini sociale in situatii date;
- 2.4. Evaluarea unor tipuri de comportament psihosocial in contexte situationale date ;
- 4.3. Adecvarea conduitei psihosociale la diferite situatii.

Competențe operaționale:

- C.O.1 Explicarea formarii imaginii de sine;
- C.O.2 Analizarea si identificarea unor comportamente si atitudini asemanatoare cu ale persoanelor din Africa subsahariana;
- C.O.3 Argumentarea importantei de sine realiste si pozitive;

Valori si atitudini :

- Încrederea în sine și în ceilalți
- Relaționare pozitivă cu ceilalți
- Valorificarea optimă și creativă a propriului potențial
- Afirmarea libera a personalitatii indiferent de zona de provenienta
- Respectarea drepturilor fundamentale ale omului, indiferent de imaginea de sine pe care o manifestă.

Scopul: Formarea unei imagini de sine pozitive privind acceptarea si promovarea atitudinilor pozitive pentru situatii diferite si relationarea pozitiva cu ceilalti (in special cu persoanele din Africa Subsahariana).

Strategia didactica :

- 1 *Metode:* conversația, expunerea, exercițiul, brainstorming și turul galeriei;
- 2 *Mijloace de învățare:* fișe de lucru, harta (pentru identificarea Africii subsahariene), coli de hârtie și markere, manual cls.X-a Editura Polirom;

Bibliografie:

- 1 Neculau,A.- Manual de psihologie, Editura Polirom
- 2 www.ise.go.ro
- 3 www.ec.europa.eu
- 4 www.africa-eu-partnership.org
- 5 www.savethechildren.net/ every.one

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE

I. ENUNȚAREA COMPETENȚELOR

Profesorul anunță momentele și competențele lecției, le scrie pe tablă; precizează că se vor desfășura o serie de activități care au legătură cu interesele specifice adolescenților- autocunoașterea.

II. DESFĂȘURAREA LECȚIEI

Preliminarii:

Profesorul prezintă definirea imaginii de sine și modul de formare a imaginii de sine (**anexa 1**)

Profesorul subliniază importanța cunoașterii de sine prin intermediul auto-observației.

Se folosește metafora “Bancnotei” pentru a întări ideea că odată ce ți-ai format o imagine realistă și pozitivă despre sine, ceea ce îți vor comunica ceilalți va avea un impact slab asupra ta.

Profesorul coordonează activitatea elevilor și îi ajuta la sintetizarea ideilor de bază ale temei aduse în discuție.

Profesorul subliniază importanța auto-observației și le precizează că opiniile celorlalți au un rol important în formarea imaginii de sine.

Profesorul adresează următoarele întrebări:

- Care sunt factorii implicați în formarea imaginii de sine?
- Care este rolul imaginii de sine în formarea personalității?
- Cum trebuie să fie imaginea de sine a adolescenților?
- Cum influențează imaginea de sine un adolescent din Africa Subsahariana?

La începutul lecției, elevii răspund întrebărilor adresate de către profesor: “Ce este imaginea de sine?”, “Cum trebuie să fie imaginea de sine?”, “De ce este important să avem o imagine de sine conformă cu realitatea?”, “Adolescenții din Africa SubSahariană, priviți din perspectiva etichetării sociale, au altă imagine de sine?”

Elevii completează Anexa 1 și răspund solicitărilor din chestionar (Anexa 2).

Elevii se împart în grupe de 4 elevi. Fiecare grupă trebuie să alocă fiecărui elev din grupa următoare/paralelă, câte un rol pe care l-ar putea juca elevul într-o regiune din Africa SubSahariană, să argumenteze alocarea rolului prin identificarea caracteristicilor elevului.

Fiecare grupă delegă un elev pentru a reprezenta rezultatul activității.

Se trag concluzii referitoare la rolul opiniilor celorlalți în imaginea de sine subliniind importanța observației și auto-observației.

În urma discuției, elevii completează cerințele din anexa 3 “Harta inimii”.

Elevii sintetizează, prin enunțuri simple și concludente, importanța imaginii de sine și a opiniilor celorlalți, indiferent de locul unde te naști, de culoarea pielii, a sărăciei, etichetării, etc.

Elevii răspund la întrebări, pe baza unei dezbateri libere și propun măsuri de îmbunătățire a vieții adolescenților din Africa SubSahariană și sprijin în formarea unei personalități sănătoase a adolescenților.

III. EVALUARE ȘI FEEDBACK

Profesorul face un rezumat al lecției. Activitatea elevilor este evaluată prin calitative verbale. Profesorul anunță tema pentru ora următoare.

Anexa 1

Imaginea de sine

Imaginea de sine reprezintă o construcție socială referitoare la trăsăturile noastre de personalitate, la motivațiile noastre, la trăirile noastre afective, etc.

La construcția imaginii de sine mai contribuie percepția socială, auto-observația (introspectia) și comparația cu ceilalți.

Percepția indivizilor asupra unui aspect al realității poartă denumirea de percepție socială.

Percepția socială (modul în care mă văd ceilalți)	Aprecierile celorlalți (felul în care mă văd ceilalți)	Imaginea de sine (parerea mea despre mine însămi, în conformitate cu ceea ce mi s-a transmis).
--	---	--

Anexa 2

Chestionar

Din aspectele vieții redată mai jos, alegeți 3 și notați-le în ordinea importanței pentru dvs.

1. Egalitate
2. Recunoaștere socială
3. Pace
4. Castig/o viață confortabilă
5. Prietenie
6. Salvare prin credință
7. Respectul de sine

8. Libertate
9. Securitate nationala
10. Intelepciune
11. Securitatea familiei
12. Fericire/bucurie

Anexa 3

Cunoaste-te pe tine insuti/ insati - Harta inimii

Completeaza spatiile inimii astfel:

- scrie 3 calitati personale care iti plac cel mai mult;
- scrie 3 lucruri din viata ta pe care ai vrea sa le schimbi;
- scrie 3 lucruri pe care le faci bine;
- scrie trei cuvinte care ti-ar placea sa fie spuse despre tine.
-

I.9 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA ECONOMIE

Unitatea de învățămînt: Liceul Teoretic "Ioan Petruș" - Otopeni

Unitatea de învățare: Integrarea economică și globalizarea

Subiectul lecției: " GLOBALIZAREA"

Profesor : CĂTĂLINA LUIZA NEAGU

Clasa: a XI-a

Timpul alocat lectiei: 50 de minute

Tipul lectiei: Asimilare de noi cunoștințe;

Competențe derivate:

- analiza principalilor provocari generate de globalizare ;
- identificarea componentelor globalizarii intr-un text dat;
- intelegerea aspectelor pozitive ale globalizarii pentru tarile din sudul Asiei si ale Africii Subsahariene;

Competențe formativ – educative:

- să dezvolte atenția și spiritul de observație;
- să dezvolte capacitatea de a analiza, compara, sintetiza și concluziona.

Strategii didactice:

- 1 *materiale didactice:* manualul, note de curs, fișe de lucru;
- 2 *metode didactice:* conversația, lucrul în echipă, dialogul dirijat, explicația, problematizarea;

Bibliografie:

Economie, manual , Ed. Corint, Ed. Economica Preuniversitaria

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚILOR

I. VERIFICAREA ȘI ACTUALIZAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE

Profesorul formulează întrebări cu privire la lecția anterioară și corectează eventualele răspunsuri incorecte. Elevii răspund întrebărilor adresate de profesor.

II. CAPTAREA ATENȚIEI PENTRU LECȚIA NOUĂ

Profesorul prezintă un materiale sugestiv (Power Point, știre, articol etc.) care să pregătească titlul noii lecții.

III. COMUNICAREA NOILOR CUNOȘTINȚE

Profesorul

- anunță titlul lecției noi, scriindu-l pe tablă: „Globalizarea ”
- prezintă, explică termenii noi;

- solicită elevilor să gasească sinonime pentru termenul „globalizare” ex: mondializare, centralizare, uniune, internaționalizare etc.
- Solicită elevilor să identifice domenii/sectoare asupra cărora are loc procesul globalizării: economic, cultural, politic, social, mediu, etc.

Profesorul explică faptul că termenul „globalizare” este de origine anglo-saxona (globalization), sinonim cu fr. „mondialisation”. Marshall McLuhan a lansat în 1968 termenul de „sat global”. Globalizarea este un fenomen complex, determinat de ușurința cu care oamenii pot călători, comunica și face comerț aproape oriunde pe planetă.

Globalizarea are patru componente:

- 1. componenta economică;** globalizarea poate fi definită prin interdependența economiei care se manifestă între state, ca urmare a creșterii coeficientului de dependență față de economia mondială.

Globalizarea economică presupune:

- diminuarea taxelor vamale
- renunțarea la politica vamală și la restricțiile de circulație a mărfurilor, serviciilor, tehnologiilor și capitalurilor pe măsura dezvoltării schimburilor economice.

- 2. componenta militară;** Profesorul evidențiază faptul că procesul de globalizare influențează considerabil problema securității. Toate eforturile direcționate spre asigurarea securității unui obiect luat în parte - stat, societate, persoană etc - trebuie să contribuie la asigurarea securității globale, adică a securității umane, a întregii planete. Rezulta ca securitatea statului, a societății, a persoanelor nu poate fi asigurată pe deplin fără securitatea planete. Profesorul prezintă exemple de state din zona Africii SubSahariene dominate de insecuritate.

- 3. componenta informațională;** revoluția informațională este o provocare la adresa vechii ordini mondiale. Progresul tehnologiei în mass-media îi apropie pe oameni și contribuie la dezvoltarea „satului global”.

- 4. componenta privind drepturile omului;** impactul pe care îl are asupra oamenilor faptul că națiunile acționează colectiv a determinat schimbări în abordarea din perspectiva globalistă a drepturilor omului.

IV. EVALUAREA CUNOȘTINȚELOR ȘI ASIGURAREA FEEDBACK-ULUI

Profesorul prezintă elevilor sarcinile de lucru și anunță timpul alocat activității. Pornind de la definiția dată globalizării de către Antony Giddens „...*intensificarea relațiilor sociale în lumea întreagă, care leagă într-o asemenea măsura localități îndepărtate, încât evenimente care au avut loc pe plan local sunt privite prin prisma altora similare, petrecute la multe mile departare și invers*”, identificați componentele globalizării.

V. TEMA PENTRU ACASĂ

Tema: Realizați un material scris (articol, știre, eseu) în care să prezentați un caz/situație de integrare/cooperare a două țări (la alegere Nord-Sud) și rezultatele pozitive din punct de vedere economic ale acesteia. Lucrarea nu trebuie să depășească 1-1 și ½ pagini.

II. ARIA CURRICULARĂ „MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE”

II.1 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA BIOLOGIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Național ”Gheorghe Șincai”

Subiectul lecției: “DETERIORAREA MEDIULUI PRIN POLUAREA FIZICĂ, CHIMICĂ, BIOLOGICĂ”

Profesor: GEORGETA BĂEȚICA

Clasa: a XII-a

Tipul lecției : mixtă (predare –învățare – evaluare)

Obiective operaționale:

La sfârșitul lecției, elevii vor fi capabili ;

O1 - să cunoască efectele deteriorării ecosistemelor cu implicații asupra stării de sănătate.

O2 - să identifice efectele nocive care apar în ecosistemele naturale datorită poluării fizice, chimice și biologice.

O3 - să specifice cauzele poluării apei, aerului și solului și să enumere principalii poluanți de natură fizică, chimică și biologică

O4 - să cunoască metode de protecție și combatere a poluării prin efectele și fenomenele rezultate (smog, ploaie acidă, efectul de seră).

Strategii didactice:

- 1 *resurse metodologice:* conversația, explicația, problematizarea, demonstrația, rezolvarea de probleme.
- 2 *resurse materiale:* manual.

Bibliografie:

- 1 Biologie, Manual pentru clasa a XII-a, Editura Corint, București, autori: Gabriel Corneanu, Aurel Ardelean, Gheorghe Mohan
- 2 <http://en.wikipedia.org>

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚILOR

I. VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE

Deteriorarea ecosistemelor naturale prin eroziune, construcția de canale și baraje, introducerea de specii noi, supraexploatarea resurselor biologice, defrisare, suprapășunat, urbanizare și industrializare.

- Ce efecte nocive apar în ecosistemele naturale datorită defrisării padurilor?
- Care sunt speciile de plante și animale pe cale de dispariție din cauza modificărilor unor ecosisteme naturale?
- Ce specii de animale au dispărut ori s-au redus numeric din cauza vânatului și pescuitului excesiv?

II. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ: Care este gradul de deteriorare prin poluare fizică, chimică și biologică la nivelul țărilor în curs de dezvoltare din Africa Subsahariană.

III. ANUNȚAREA SUBIECTULUI LECȚIEI: Deteriorarea mediului prin poluare fizică, chimică și biologică)

IV. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII:

- Care sunt sursele poluării apei, aerului și solului?

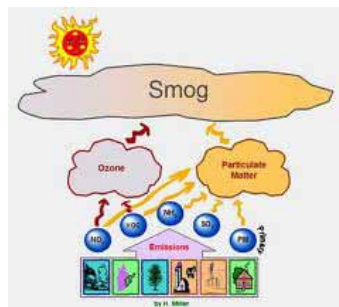
Sarcină de lucru: Analizați cauzele poluării apei datorate scurgerilor accidentale de reziduuri de la diferite fabrici și a deversărilor deliberate de poluanți (produse petroliere, pesticide, deșeuri și reziduuri menajere).

Întreaga lume este în inter-relație - fiecare acțiune va produce o reacție care în complexul sistemelor vii este de multe ori imprevizibilă. Atunci când resursele naturale sunt epuizate pe scară largă și mediul ambiant este poluat din cauza activității umane, nu numai mediul este acela care are de suferit, sănătatea oamenilor este de asemenea afectată: starea de sănătate nu poate fi menținută respirând aer poluat, consumând alimente și apă contaminată cu pesticide sau alte substanțe chimice.

- Care sunt efectele și fenomenele rezultate în urma poluării?

Sarcina de lucru: Explicați cum apar ploile acide și ce grup de plante afectează, precum și mecanismul de producere a smogului.

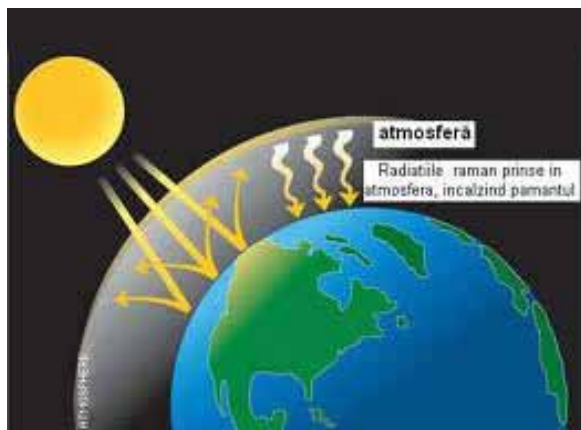
Smogul se formează în arealele urbane, în acele locuri în care există un mare număr de automobile, când dioxidul de azot este descompus de razele solare, eliberându-se ozonul, aldehide și cetone. Smogul poate cauza severe probleme medicale. Smogul reduce vizibilitatea naturală și adesea irita ochii și căile respiratorii, și se știe că este cauza a mii de decese anual. În așezările urbane cu densitate crescută, rata mortalității poate să crească în mod considerabil în timpul perioadelor prelungite de expunere la smog, mai ales când procesul de inversie termică realizează un plafon de smog deasupra orașului.

Ploaia acidă este un tip de poluare atmosferică, formată când oxizii de sulf și cei de azot se combină cu vaporii de apă din atmosferă, rezultând acizi sulfurici și acizi azotici, care pot fi transportați la distanțe mari de locul original producerii, și care pot precipita sub formă de ploaie. Ploaia acidă este în prezent un important subiect de controversă datorită acțiunii sale pe areale largi și posibilității de a se răspândi și în alte zone decât cele inițiale formării. Între interacțiunile sale dăunătoare se numără: erodarea structurilor, distrugerea culturilor agricole și a plantațiilor forestiere.

- Ce efecte nocive apar în ecosistemele naturale datorită poluării naturale prin erupții vulcanice și furtuni de praf?

Sarcină de lucru: Care sunt gazele toxice emenate și ce efect au asupra omului și a altor viețuitoare (plante și animale).

Efectul de seră

Gazul carbonic cel mai important din ciclul carbonului este inofensiv și aduce carbonul pentru fotosinteză. CO₂, sub formă de vapori de apă, lasă să treacă undele scurte ale radiației solare în atmosferă și absoarbe undele lungi ale radiațiilor Pământului, ceea ce provoacă o reîncalzire a aerului, efectul de seră. Creșterea pe scară mondială a consumului de petrol și cărbune încă din anii '40 au condus la creșteri substanțiale de dioxid de carbon. Efectul de seră ce rezultă din această creștere de CO₂, ce permite energiei solare să pătrundă în atmosfera dar reduce emisiile de raze infraroșii de la nivelul Pământului, poate influența tendința de încălzire a atmosferei, și poate afecta clima global. Pe Venus, într-o atmosferă foarte bogată în CO₂, temperatura atinge 470°C.

- Specificați afecțiunile organismului uman determinate de agenți microbieni.

Sarcină de lucru: Care sunt efectele agenților microbieni (virusuri și bacterii) asupra stării de sănătate a populației?

În tabelul următor sunt prezentate unele date în legătura cu afecțiunile organismului uman datorate poluării biologice.

Afecțiuni	Agentul microbian
SIDA	Virusul HIV
Malaria	Plasmodiul malariei
Meningita meningococică	Meningococi
Boala somnului	Trypanosoma gambiense
Febră tifoidă	Salmonella typhi
Difteria	Corynebacterium diphtheriae
Hepatita B	Virus hepatic B

VI. ATINGEREA FEEDBACK-ULUI

Comparați nivelul de poluare fizică, chimică, și biologică în țările în curs de dezvoltare din Africa Subsahariană cu nivelul de poluare din țările dezvoltate

VII. TEMA PENTRU ACASĂ

Comparați starea de sănătate a populației europene cu cea a populației din Africa Subsahariană.

II.2 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA CHIMIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Tehnic Media

Subiectul lecției: ”APA ÎN AFRICA SUBSAHARIANĂ”

Profesor: SIMONA CIORNENSCHI

Clasa: a IX-a

Timpul alocat: 50 de minute

Tipul lecției: Comunicare de noi cunoștințe

Competențe specifice:

- 1 Identificarea problemelor și situațiilor problemă cu privire la resursele de apă de pe Terra.
- 2 Identificarea unor soluții pentru rezolvarea problemelor și situațiilor problema în ceea ce privește resursa de apă de pe Terra.
- 3 Justificarea explicațiilor și soluțiilor la problemele și situațiile problemei identificate.

Obiective operaționale:

La sfârșitul orei elevii vor fi capabili:

- O1 – să recunoască necesitatea resurselor de apă de pe Terra;
- O2 – să explice circuitul apei în natură pe baza informațiilor primite;
- O3 – să precizeze importanța circuitului apei în natură;
- O4 – să recunoască problemele existente pe continental African cu precădere în Africa Subsahariană în ceea ce privește resursa de apă.
- O5 – să își dezvolte atenția concentrată și spiritul de observație;
- O6 – să adopte o atitudine conștientă și responsabilă față de problema pusă în discuție;
- O7 – să colaboreze cu colegii în rezolvarea diferitelor sarcini.

Forme de organizare:

- a) a conținuturilor: modulară;
- b) a activității: frontală, individuală, în grupuri mici, instruirea reciprocă, activitate independentă.

Tipuri de interacțiuni: profesor-elev, elev-elev, elev-grup

Strategii didactice:

- a) metode și procedee: observația, conversația, explicația, problematizarea, jocul didactic
- b) materiale: fișe, individuale și de grup, postere, markere, calculator, videoproiector, soft educațional.

Bibliografie:

- 1 Manual clasa a IX-a - Chimie
- 2 Internet, Wikipedia. ro.wikipedia.org/wiki/Africa,
- 3 www.a-normal.ro/continentul-african,
- 4 www.stiintasitehnica.com
- 5 Module pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice (PIR) („Să ne cunoaștem elevii”, „Evaluarea continuă la clasă”, „Predarea simultană”)

Scopul: Deprinderea unor abilități și tehnici de predare care permit realizarea de activități în grupuri mici, facilitând învățarea prin cooperare

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE

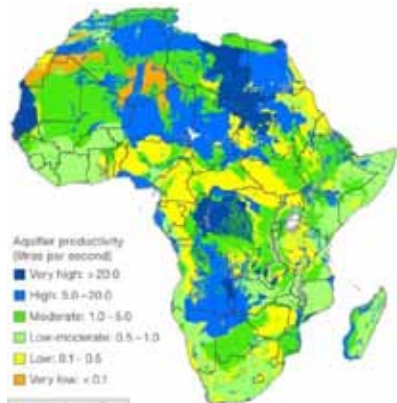
I. CAPTAREA ATENȚIEI Se va realiza prin prezentarea unui scurt material despre rezerva uriașă de apă de pe cel mai arid continent -Africa. Se vor face câteva observații pe murginea acestui material

II. ANUNȚAREA OBIECTIVELOR

- să recunoască necesitatea resurselor de apă de pe Terra;
- să explice circuitul apei în natură pe baza informațiilor primite;
- să precizeze importanța circuitului apei în natură;
- **să recunoască problemele existente pe continental African cu precădere în Africa SubSahariană în ceea ce privește resursa de apă.**
- să își dezvolte atenția concentrată și spiritul de observație;
- să adopte o atitudine conștientă și responsabilă față de problema pusă în discuție;

III. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII

- Prezentarea conținutului ce urmează a fi recapitulat, sistematizat și evaluat

- Prelegere interactivă

Elevii sunt rugați să numere de la 1-5 pentru formarea celor 5 grupe în care vor lucra.

Se distribuie elevilor fișe de lucru în care sunt prezentate resursele de apă de pe continental African. Elevii sunt rugați să identifice zonele cele mai bogate și cele mai sărace de pe continental African și să discute pe baza acestora informații. Aceștia vor lucra în grupuri pentru a sistematiza conținutul fișei și vor prezenta clasei ideea extrasă.

Se prezintă elevilor la videoproiector cu ajutorul calculatorului pe tabla Smart, „Circuitul apei în natură” conform Wikipedia.

Elevii sunt rugați să:

- explice/ interpreteze circuitul apei în natură
- să identifice procesele fizice prin care are loc circuitul apei în natură;
- să identifice importanța apei în natură pentru organismele vii;

-să realizeze un poster care să exemplifice importanța apei în natură.

Aceștia vor lucra în grupuri pentru a sistematiza conținutul fișei și vor prezenta clasei cerințele din fișe. Sarcinile din fișe se prezintă de către un raportor de la fiecare grupă. Elevii sunt rugați să găsească soluții pentru rezolvarea unor probleme pe care continentul African le are în ceea ce privește resursa de apă.

Material bibliografic: Apa pe continentul african (material de prezentare pentru elevi, preluat de pe site: ro.wikipedia.org/wiki/Africa, www.a-normal.ro/continentul-african, www.stiintasitehnica.com)

III. ARIA CURRICULARĂ “CONSILIERE ȘI ORIENTARE”

III.1 PROIECT DE LECȚIE, DISCIPLINA DIRIGENȚIE

Unitatea de învățământ: Colegiul Economic Viilor

Clasa: a X-a

Profesor: OLIMPIA IONIȚĂ

SUBIECTUL LECȚIEI: “CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII COPIL ÎN AFRICA SUBSAHARIANA?”

Competențe:

- 1 Explorarea resurselor personale care influențează implicarea tinerilor în acțiuni caritabile
- 2 Valorificarea abilităților sociale și emoționale în vederea implicării în activități de voluntariat;
- 3 Formarea unei atitudini conștiente și responsabile față de sine, societate și lumea în care trăim.

Valori și atitudini:

- respect și încredere în sine și în ceilalți,
- receptivitate la situațiile și emoțiile semenilor,
- valorizarea relațiilor interpersonale,
- interes pentru lumea aflată în permanentă schimbare

Obiective specifice:

- O1 - Cunoașterea vieții copiilor din Africa subsahariană, a condițiilor de trai al acestora, accesul la educație, problemele majore cu care se confruntă această societate;
- O2 - Înființarea unui grup de voluntari;
- O3 - Realizarea educației timpului liber prin acțiuni caritabile;

Evaluarea: se va face pe parcursul lecției, prin aprecieri verbale;

Metode și strategii didactice: Conversația euristică, explicația, argumentarea, problematizarea, brainstormingul; lucru în echipă; prezentare video; se vor folosi: flip-chart, cd-uri, calculatorul, fișe de lucru, videoproiectorul etc.

Bibliografie:

- 1 Vistian Goia, *Didactica limbii și literaturii române pentru gimnaziu și liceu*, Editura Dacia Educational, Cluj-Napoca, 2008;
- 2 www.iteach.ro

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DIDACTICE

I. ANUNȚAREA OBIECTIVELOR Profesorul anunță momentele și obiectivele lecției.

II. DESFĂȘURAREA LECȚIEI

Preliminarii – La începutul lecției, elevii completează primele 2 rubrici ale tabelului Știu / Vreau să știu / Am aflat (*Vezi Anexa 1*)

Profesorul proiectează filmul *ODM-ul în mișcare*, material menit să-i ajute pe elevi în a-și forma o imagine sugestivă asupra situației actuale a țărilor subsahariene, privite din punctul de vedere al educației, sănătății, în plan social, economic etc.

Profesorul coordonează activitatea elevilor și îi ajută la sintetizarea ideilor de bază ale temei aduse în discuție.

În urma vizionării filmului, elevii sintetizează, prin enunțuri simple și concludente, mesajele transmise prin intermediul materialului video. Astfel, ideile de bază sunt:

- La nivel global, peste un miliard de persoane trăiesc cu mai puțin de 1 dolar pe zi;
- La fiecare 5 secunde, un copil sub 5 ani moare de foame și de boli cauzate de subnutriție;
- Peste 100 de milioane de copii din întreaga lume nu au acces la educație primară;
- Educația este un drept al omului, dar și o unealtă indispensabilă pentru realizarea celorlalte drepturi;
- Educația reprezintă cea mai bună investiție pe care o poate face un stat; A educa un om înseamnă a educa o nație;
- În ciuda progreselor din ultimii ani, numărul fetelor care nu sunt înscrise în sistemul de învățământ (aproape 60 de milioane) este mai mare decât al băieților (aproximativ 45 de milioane);
- În țările mai puțin dezvoltate, aproape 10 milioane de copii mor anual, mai ales din cauza unor boli curabile;
- Malaria provoacă anual 1.2 milioane de morți, majoritatea copii.

Munca în echipă - Profesorul împarte elevii în două grupe și transmite sarcina de lucru a fiecărei echipe.

Echipa 1 propune măsuri de îmbunătățire a vieții copiilor din Africa subsahariană

Echipa 2 propune acțiuni de implicare proprie în vederea ameliorării situației grave în care trăiesc copiii africani (Pentru activitatea celor 2 echipe **Vezi Anexa 2**)

Reprezentantul fiecărei grupe prezintă pe flip-chart propunerile făcute.

Câțiva elevi doresc să formeze o echipă de voluntari care să se alăture Crucii Roșii Internaționale, cu disponibilitatea de a participa la o misiune caritabilă de întraajutorare și îmbunătățire a vieții copiilor din această parte a lumii.

III. EVALUARE ȘI FEEDBACK – Activitatea elevilor este evaluată prin calitative verbale.

Anexa 1

Știu	Vreau să știu	Am aflat
De exemplu: Africa este cel mai călduros continent de pe planetă; Populația africană este săracă, deși continentul posedă multe bogății; Există o mare varietate de animale sălbatice și păsări exotice;	De exemplu: Care este situația școlarizării copiilor și tinerilor din țările Africii subsahariene? Care sunt principalele cauze de deces în rândul copiilor?	De exemplu: Peste 100 de milioane de copii din întreaga lume nu au acces la educație primară; în ciuda progreselor din ultimii ani, numărul fetelor care nu sunt înscrise în sistemul de învățământ (aproape 60 de milioane) este mai mare decât al băieților (aproximativ 45 de milioane); În țările mai puțin dezvoltate, aproape 10 milioane de copii mor anual, mai ales din cauza unor boli curabile; malaria provoacă anual 1.2 milioane de morți, majoritatea copii; la fiecare 5 secunde, un copil sub 5 ani moare de foame și de boli cauzate de subnutriție;

Anexa 2

Grupa 1: Măsuri de îmbunătățire a vieții copiilor din Africa subsahariană:

- Viața copiilor s-ar putea schimba dacă s-ar crea dispozitive de protecție socială;
- Dacă s-ar asigura accesul direct la alimente, s-ar putea înjumătăți numărul de persoane care suferă de sărăcie severă;
- Realizarea accesului universal la educație poate îmbunătăți modul de trai al săracilor, întrucât educația protejează copiii împotriva exploatării și a expunerii la munci periculoase, dar, mai ales, împotriva abuzurilor sexuale;

- Reducerea mortalității materne se poate face prin asistare la naștere de către personal calificat;
- În domeniul sănătății, sunt necesare investiții pentru reducerea bolilor infecțioase, pentru asigurarea accesului la medicație, dezvoltarea unui tratament împotriva HIV/SIDA;
- Copii sănătoși înseamnă și o planetă sănătoasă, ceea ce presupune: reducerea risipei de resurse naturale; asigurarea accesului la apă potabilă și canalizare;
- Crearea de parteneriate globale pentru dezvoltare sunt necesare pentru inițierea cât mai multor programe de asistență umanitară, în vederea reducerii sărăciei, precum și aplicarea unor reguli de bună guvernare și dezvoltare a țărilor sărace.

Grupa 2: Acțiuni de implicare proprie în vederea ameliorării situației grave în care se află copiii africani:

- Constituirea unui grup de voluntari care să însoțească (în misiuni umanitare)Crucea Roșie Internațională;
- Deschiderea unor pagini web și facebook, prin care să sensibilizeze comunitatea virtuală, făcând cunoscută situația grea a copiilor africani; diseminarea informațiilor printre membrii comunităților online, în vederea implicării acestora; postarea listei organizațiilor care lucrează cu voluntari;
- Participarea la emisiuni televizate cu scopul de a mobiliza populația pentru acordarea unui sprijin și pentru implicarea autorităților;
- Vizite la corporații și la firme prestigioase pentru strângerea de fonduri;
- Trimiterea unor scrisori oficiale de mobilizare a guvernelor din țările slab dezvoltate să investească în educație și să asigure școlarizarea.

Capitolul IV- CURSURI UNIVERSITARE

A. Universitatea „Nicolae Titulescu”, Facultatea de Științe Sociale și Administrative- Secția Relații Internaționale și Studii Europene

Disciplina : Sociologia Relațiilor Internaționale

Modulul: „Cooperare, comunicare și negociere internațională pentru dezvoltare”

Conf.univ.dr. ELENA NEDELICU

Argument

În urma unui focus grup realizat cu studenții Facultății de Științe Sociale și Administrative din cadrul Universității Nicolae Titulescu din București am constatat următoarele:

Studenții dețin anumite informații privind fenomenul și teoriile globalizării, dezvoltarea globală, dezvoltarea durabilă etc. Se înregistrează însă un deficit în planul atitudinilor și al conștiinței privind necesitatea dezvoltării durabile, implicării tuturor actorilor scenei mondiale.

Considerăm că nevoia educației pentru dezvoltare se resimte nu numai la nivel preuniversitar ci și la nivel universitar. Ne propunem ca prin introducerea în cadrul disciplinei *Sociologia relațiilor Internaționale* a capitolelor *Cooperare internațională pentru dezvoltare* și *Comunicare și negociere internațională pentru dezvoltare să răspundem acestei nevoi și să contribuim la formarea și consolidarea unei atitudini pozitive față de dezvoltarea globală și a unei conștiințe „planetare”, la creșterea cotelor de implicare active a tinerilor în procesul dezvoltării globale a lumii. Tinerii vor deveni mai conștienți de rolul pe care-l are fiecare actor al scenei mondiale- de la organizațiile internaționale până la corporații, ong-uri, indivizi- în dezvoltarea globală, durabilă a lumii. Modulul este organizat pe următoarele 2 capitole, fiecare incluzând mai multe subcapitole specifice.*

Cap.VII : Cooperare internațională pentru dezvoltare

Cap VIII: Comunicare și negociere internațională pentru dezvoltare

CAP. VII COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ: DEFINIȚIE, NECESITATE, PRINCIPII CHEIE ALE COOPERĂRII PENTRU DEZVOLTARE

1.1 Procesul mondializării și cooperarea pentru

Într-o formulare succintă, putem spune că scopul general al cooperării pentru buna dezvoltare îl reprezintă diminuarea dezechilibrului dintre săraci și bogați, asigurarea păcii și menținerea spațiilor naturale de viață.

Colaborarea internațională pentru dezvoltare are în vedere mai întâi o colaborare între statele/organizații donatoare și cele beneficiare, o colaborare între toți actorii scenei mondiale (state, corporații, organizații internaționale, ong-uri etc.) din care toate părțile au de câștigat. Trebuie avută în vedere natura multidimensională a câștigului: este vorba nu doar de bani ci și de expertiză, schimb de experiență, schimb de bune practici, precum și de posibile beneficii de altă natură. Organizația donatoare câștigă totodată în imagine, în vizibilitate.

Cooperarea pentru dezvoltare are în vedere și obiective mai mari: stabilitatea în statele beneficiare, reducerea migrației forței de muncă prin dezvoltarea la nivel național în statele beneficiare, soluționarea migrației ilegale.

7.2 Definiție și necesitate

Asistența oficială pentru dezvoltare reprezintă asistența acordată statelor în curs de dezvoltare, într-un cadru bilateral și multilateral, prin intermediul asistenței tehnice, granturilor, creditelor sau prin alte forme de cooperare. Politica de cooperare pentru dezvoltare urmărește reducerea, și, pentru viitor, eradicarea sărăciei, prin susținerea dezvoltării economice și sociale a țărilor în curs de dezvoltare, integrarea graduală a acestora în circuitul economic și comercial mondial, dezvoltarea și consolidarea etc.

7.3 Cooperarea pentru dezvoltare în teoriile relațiilor internaționale

Perspectiva realistă

Abordarea realistă porneste de la premiza că la nivel internațional există o stare anarhică, dezordonată de tip hobbesiana în care statele, ca actori centrali ai relațiilor internaționale, acționează în stil machiavelic după interesul lor egoist determinat de frica unei amenințări la adresa integrității teritoriale.

Realismul are 5 principii: 1. politica este guvernată de legi obiective care își găsesc originea în imperfecțiunea lumii și în natura omului; 2. interesul este principala referință în acțiunea internațională; 3. toate teoriile relațiilor internaționale trebuie să evite să ia în considerare motivațiile ideologice și emoțiile actorilor, date care sunt prea instabile; 4. o politică externă este considerată ca fiind buna când minimizează riscurile și maximizează profiturile; 5. tensiunea între exigențele de succes ale acțiunii politice și legile morale nescrise care guvernează lumea este inevitabilă.

Perspectiva liberală: umanitarismul cooperării pentru dezvoltare

Perspectivă instituționalistă liberală plasează cooperarea pentru dezvoltare la nivelul necesității indivizilor și a statelor de a coopera pe scena internațională. Mai exact, creșterea contactelor dintre țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare odată cu afirmarea acestora pe scena internațională a generat o creștere a interdependenței între acestea. Întrucât interesele statelor dezvoltate sunt menținerea păcii și a securității, și protejarea și afirmarea intereselor economice și sociale, cooperarea pentru dezvoltare devine un mecanism de realizare a acestui deziderat prin creșterea interdependenței între acestea și țările în curs de dezvoltare.

Perspectiva radicală: cooperarea pentru dezvoltare ca sursa de imperialism și dependență

În opinia teoriilor radicale, cooperarea pentru dezvoltare este un simplu mijloc de creștere a dependenței țărilor în curs de dezvoltare față de țările dezvoltate. Acest mecanism crează un regim de asistat internațional, iar statele subdezvoltate fie se complac situației create, fie rămân prizonierele regulilor și normelor impuse de statele dezvoltate care preferă specializarea țărilor din periferie în producția de materie primă din rațiuni economice precum costurile scăzute și limitarea concurenței pe piața de produse superioare tehnologice. Asistența pentru dezvoltare este astfel pentru radicali rezultatul politicilor realiste descrise ca fiind meschine și se bazează pe principiul interdependenței de tip negativ în sensul în care țările dezvoltate își impun forța, cultura și desideratele economice asupra țărilor în curs de dezvoltare. (sinteză din Victor Negrescu “Analiza conceptuală și teoretică a cooperării pentru dezvoltare”).

7.4 Implicarea României în cooperarea și asistența pentru dezvoltare

România a devenit **donator** internațional în cadrul politicii de **asistență pentru dezvoltare** (cooperare pentru dezvoltare) alocând finanțare din bugetul național activităților destinate cooperării pentru dezvoltare, **Ministerul Afacerilor Externe** fiind coordonatorul național al acestei politici. Obiectivele referitoare la asistența externă oferită de România sunt menționate în “*Strategia Națională privind politica de cooperare internațională pentru dezvoltare*” elaborată de Ministerul Afacerilor Externe.

În strategia pe care România și-a stabilit-o în cadrul politicii naționale de cooperare pentru dezvoltare, **Educația pentru Dezvoltare** semnifică un prim pas important în primul rând în creșterea implicării cetățenilor în procesul de eradicare a sărăciei de orice tip și în acțiuni promotoare ale justiției sociale. Astfel, în ariile tematice din cadrul Educației pentru Dezvoltare intră: **Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului**, drepturile copilului, dezvoltarea durabilă, drepturile omului, drepturile economice și sociale, pace și dezvoltare, asistența oficială pentru dezvoltare etc. (*Informații oferite de FOND România*).

7.5 Implicarea corporațiilor în dezvoltarea durabilă : strategiile CSR

Companiile responsabile investesc nu doar în creșterea performanțelor economice ci și în consolidarea încrederii partenerilor lor. Este o atitudine ce urmărește obținerea statutului de „companie preferată” printre clienți, investitori, furnizori, parteneri de afaceri și comunități locale. Este o caracteristică a așa numitului *management durabil*, bazat pe RSC, prin care compania atinge un echilibru sau realizează integrarea factorilor economici, de protecția mediului și sociali, răspunzând în același timp așteptărilor acționarilor și ale celorlalte părți interesate.

Consiliul Mondial al Afacerilor pentru Dezvoltare Durabilă definește Responsabilitatea Socială Corporativă ca fiind “angajamentul permanent al companiilor de a se comporta în mod etic și de a contribui la dezvoltarea economică îmbunătățind, în același timp, atât calitatea vieții salariaților și a familiilor acestora cât și a comunităților locale și a societății în ansamblul ei”.

7.6 Instiții europene și internaționale implicate în promovarea RSC:

Pe măsură ce statele și instituțiile internaționale și-au dat seama că adoptarea principiilor de CSR de către companii servește obiectivelor de dezvoltare durabilă, a apărut și nevoia unor standarde internaționale pentru a defini ce înseamnă un “comportament corporativ dezirabil”.

Națiunile Unite, Uniunea Europeană și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică sunt trei dintre cele mai importante instituții care s-au implicat în elaborarea unui cadru care să definească CSR și să stabilească indicatorii prin care poate fi evaluat în mod transparent.

Uniunea Europeană

Uniunea Europeană este interesată de CSR, pe care îl vede ca un mijloc pentru atingerea obiectivului stabilit la Consiliul European de la Lisabona, din 2000 de a deveni “*cel mai competitiv și mai dinamic sistem economic din lume, capabil de a susține dezvoltarea economică prin slujbe mai multe și mai bune și coeziune socială mai mare.*”

Pentru a ghida companiile în implementarea CSR, Uniunea Europeană a elaborat, de asemenea, o serie de principii. Acestea vizează două dimensiuni ale relației dintre companie și comunitate: dimensiunea internă și dimensiunea externă.

OECD

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică s-a dezvoltat din Organizația pentru Cooperare Economică (OEEC), înființată în 1947 pentru a sprijini implementarea Planului Marshall.

Creata ca un omolog economic al NATO, OECD a preluat responsabilitățile OEEC în 1961. Misiunea organizației este de a ajuta statele să atingă dezvoltarea durabilă pe plan economic.

Pentru a coordona acțiunile companiilor în vederea atingerii dezvoltării durabile la nivel global OECD a elaborat, în 1976, “Guidelines for Multinational Enterprises” – o serie de directive ce trebuie luate în considerare de orice companie, indiferent de domeniul în care activează, vizând drepturile omului, protecția mediului înconjurător, interesele consumatorului, corupția și concurența. În anul 2000 a fost publicată varianta revizuită a “Guidelines for Multinational Enterprises”.

Conceptul de CSR utilizat în cadrul Strategiei Naționale a României

În contextul strategiei, următoarele zone sunt prezentate ca importante din punctul de vedere al responsabilității sociale corporative: respectarea drepturilor omului; menținerea standardelor forței de muncă și asigurarea de condiții optime de muncă; luarea în considerare a preocupărilor legate de mediu; combaterea corupției și maximizarea transparenței.

Conceptul de responsabilitate socială folosit în această strategie este strâns legat de standardele etice ale companiei, și este folosit în sensul de “responsabilitate morală”.

Cap. VIII: CALITATEA COMUNICĂRII, NEGOCIERII ȘI MEDIERII ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

Implementare principiilor și practicilor dezvoltării durabile a lumii depinde de capacitatea actorilor scenei mondiale, a statelor, organizațiilor internaționale, societății civile, cetățenilor de a comunica, negocia și media problemele globale ale omenirii. Tinerii sunt actori importanți pe scena lumii și tocmai de aceea, dezvoltarea abilităților lor de comunicare și negociere constituie un obiectiv educațional major. Am putea spune că educația pentru dezvoltare include în subsidiar educația pentru comunicare și negociere.

Delimitări conceptuale: comunicare, negociere, mediere.

Existăm unii pentru alții în măsura în care comunicăm. Nu comunicăm, nu existăm. Am putea spune că totul comunică în actuala societate supranumită societatea comunicării sustine Lucien Sfez.

Negocierea este strâns legată de comunicare, nu poate exista negociere fără comunicare. Tocmai de aceea,

specialiștii în negociere sunt specialiști și în comunicare. Goodall Jr. sustine ca negocierea este de fapt este un stil de comunicare recomandat pentru reducerea efectelor negative ale conflictului .

Negocierea este procesul prin care părțile aflate în dezacord încearcă să ajungă la un consens avantajos pentru toate părțile implicate în acest proces, discutând despre pretențiile fiecăreia dintre părți și respectând pe cât se poate aceste pretenții, proces din care niciodată nu trebuie să iasă un învingător și un învins.

Negocierea este o primă formă de soluționare a conflictelor, unde părțile pot ajunge la un consens fără a primi ajutorul imparțial al unei terțe persoane. Are o mulțime de avantaje față de alte modalități de soluționare a conflictelor, deoarece în cadrul procesului de negociere nu este necesară plata unui mediator, a unui arbitru sau taxe judiciare, care sunt percepute de către instanțele de judecată. Poate fi soluționat conflictul încă din prima etapă, fără a cheltui bani și a aștepta termenele celorlalte proceduri.

Atunci cand părțile implicate nu pot negocia împreună în mod eficient pot apela la un mediator pentru a facilita procesul de negociere.

În situația medierii, soluția este propusă și acceptată de către părți în urma sesiunilor de mediere. Pentru părțile în cauză, si această modalitate de soluționare a conflictelor este mai avantajoasă decât apelul la instanța de judecată, deoarece implică costuri mici si timp de soluționare scurt.

În prezența mediatorului cele două părți negociază și stabilesc acordul final. Altfel spus, medierea este o poziție intermediară, un tip de negociere asistată de o terță parte neutră, numită mediator.

8.1 Clasificarea proceselor de comunicare

Procesele de comunicare se pot clasifica după mai multe criterii:

- În funcție de contextele culturale pe care le implica , comunicarea poate fi :
  - intraculturala (în interiorul aceleiași culturi)
  - interculturala (între culturi diferite)
- După modul în care se realizează, comunicarea poate fi :
  - directă sau interpersonală; ea presupune utilizarea de tehnici primare: cuvânt, gestică, mimică
  - indirectă (prin dispozitive tehnice); ea utilizează tehnici secundare : scrierea, tipăritura, semne grafice, semnale prin unde hertziene, cablu
- După numărul de participanți, comunicarea poate îmbrăca următoarele forme:
  - intrapersonală (în forul interior)
  - interpersonală (față în față)
  - de grup
  - de masă: producerea și difuzarea mesajelor de către un sistem mediatic instituțional către un public variat și numeros.

8.2 Comunicarea interculturala verbala si nonverbala

Comunicarea verbala

Se spune ca *adevăratul „pașaport” al interacțiunii intercultural îl constituie cunoașterea limbilor străine*. Dar chiar și în aceste condiții cooperarea interculturală poate întâmpina anumite dificultăți.

Pe de o parte, în fiecare limbă există cuvinte greu traducibile, cărora cu greu le găsim corespondentul într-o altă limbă, de exemplu , cuvântul „dor” din limba română. Pe de altă parte ,există cuvinte echivalente care nu reprezintă realitatea în același mod în culturi diferite.

Comunicarea nonverbala

Se spune despre corpul uman că ”este asemenea unui text care vorbește ”(Samovar,1994). Cu alte cuvinte, putem transmite celor din jurul nostru informații, sentimente, trăiri, nu numai prin cuvinte, ci și prin gesturi ,mimica, zâmbet, privire, vestimentație, atingere, prin ceea ce se cheamă într-o singură expresie :*comunicare nonverbala*. Mimica dezvăluie bucuria, tristețea, disperarea, surpriza, mania etc. Gesturile reprezintă mișcări ale corpului care au semnificații consimțite social.

Comunicare nonverbală, fiind guvernata de factori biologici, este mai greu de controlat, adesea trădându-ne adevăratele stări sufletești pe care verbal nu le declarăm sau nu le recunoaștem. Ea se mai diferențiază de comunicarea verbală prin faptul că se învață mai devreme, este continuă și are un mai mare impact emoțional. (De exemplu, lacrimile impresionează mai mult decât cuvintele care exprimă tristețea)

Experimentele efectuate de Albert Mehrabian au stabilit că impactul total al unui mesaj este în proporție de 7% verbal, 38% vocal, și 55% facial.

Asemenea comunicării verbale, comunicarea nonverbală se bazează pe un set de simboluri acceptate cultural. Unele și aceleași gesturi, expresii ale feței, ale privirii, atingeri, poziții ale corpului au semnificații diferite în culturi diferite. În acest sens există nenumărate exemple: cunoscutul gest american care corespunde expresiei: "OK!", în Franța semnifică „ești o nulitate” iar la greci și turci exprimă o atitudine grobiană față de genul feminin. În Podișul Tibet, salutul –formă de manifestare a respectului –se face prin scoaterea limbii.

Pentru a facilita comunicarea autentică trebuie să manifestăm mai multă disponibilitate pentru celălalt, să încercăm să-l înțelegem din interior, să vedem situația prin prisma lui, să descoperim ce semnificație are pentru el respectivul eveniment. Cu alte cuvinte, să fim empatici. Empatia presupune "hotărârea și capacitatea de a-ți controla propriile reacții socio-afective, receptivitatea la sentimentele trăite de celălalt, capacitatea verbală de a comunica această comprehensiune" (J.Cl. Abric).

Ascultarea activă este legată de empatie. Ea presupune depășirea sinelui, să uităm de sine și să ne concentrăm asupra propriei persoane, lucru nu tocmai ușor. Deseori, în timp ce interlocutorul nostru vorbește ne gândim nu la ce spune el ci la ce intenționăm noi să-i spunem, la strategiile pe care le vom utiliza ca să-l impresionăm, convingem, seducem. Dacă se întâmplă, totuși să-l ascultăm, o facem prin prisma valorilor, sentimentelor, principiilor personale.

Înțelegerea este singurul tip de atitudine care-l privilegiază pe interlocutor, care creează un climat relațional propice exprimării profunde. A înțelege spusele celui alt nu e lucru ușor. Deseori, confundăm înțelegerea cu interpretarea. Ori, a înțelege, nu înseamnă a interpreta ci doar a descifra, a decoda spusele celui alt, a căuta rațiunile după care el se conduce. Să învățăm, deci, să ascultăm !.

8.3 Funcțiile negocierii într-o lume globală.

Prezența sau absența negocierilor are semnificații contrare majore la nivelul scenei mondiale. Dacă derularea negocierilor constituie premisă a detensionării, concilierii relațiilor internaționale, reducerea sau absența lor din peisajul internațional este un indicator al deteriorării relațiilor internaționale, este semn de conflict, de discordie. [9] Pentru a înțelege și mai bine importanța negocierilor să remarcăm faptul că ele sunt necesare, sunt omniprezente în reglementarea relațiilor internaționale indiferent dacă interesele părților sunt convergente sau divergente. Chiar dacă interesele statelor, organizațiilor sunt armonice, ele trebuie coordonate, reglementate prin negocieri și acest lucru este cu atât mai necesar atunci când interesele sunt contradictorii și riscă să se acutizeze, să degenereze în conflicte armate. De exemplu: în război întâlnim negocieri privind schimbul de prizonieri; iar în cooperare - negocieri privind stabilirea alianțelor sau crearea unor organisme internaționale.

Negocierea este procesul în cadrul căruia părțile implicate urmăresc să ajungă pe cale pașnică la o înțelegere cu privire la o situație, o problemă, un diferend, să amelioreze o situație.

8.4 Managementul situațiilor de criză în comunicarea internațională

Situațiile de criză sunt inevitabile în afacerile moderne. Un titlu incendiar de ziar, o știre nefavorabilă la radio, un articol pe internet pot constitui începutul unei crize ce poate avea efecte incalculabile și de aceea trebuie ținută sub control și „tratată”.

Practica evidențiază existența a patru opțiuni strategice în situația de criză:

- a) ignorarea crizei asociată cu inactivismul. Sunt actori care refuză să recunoască existența unei crize și nu fac nimic, fapt ce duce la agravarea situației.
- b) strategia de blocare și tergiversare a rezolvării problemei, în speranța că timpul va lucra în folosul propriu. Organizațiile care apelează la această metodă riscă să fie dezaprobată de public sau mass-media. Există însă și situații când adoptarea acestei tactici este singura posibilă: când un caz urmează a fi soluționat de tribunal.
- c) opțiunea de acțiune pozitivă și fermă pentru depășirea crizei. Organizația decide să răspundă acuzației, să se apere, prezentând adevărul în cel mai avantajos mod cu putință. De ex: eutanasierea a zeci de mii de păsări este

singura cale de a elimina riscul minării cu gripa aviară.

d) manipularea contextului pentru a obține avantaje în folos propriu. Organizația se folosește de situația de criză pentru a crea o opinie publică care să-i fie favorabilă. De ex: o organizație suspectată de poluare, folosește ocazia pentru a-și demonstra nu numai nevinovăția ci și implicarea sa în acțiuni de protejare și întreținere a mediului.

B. ACADEMIA DE ȘTIINȚE ECONOMICE - BUCUREȘTI

Facultatea de Economie

Prof. univ. dr. ALEXANDRU TAȘNADI

Modulul: "LIBERTATEA PRESEI ÎN ȚĂRI ALE AFRICII SUBSAHARIENE" (material propus la cursul de «Jurnalism», anul III)

În prezent, majoritatea țărilor lumii prețuiesc în mod deosebit valorile democrației, începând cu **libertatea de expresie**. Este avută în vedere în primul rând **libertatea presei**. Referindu-ne la secolul trecut, îndeosebi la perioada interbelică, nu vom remarca o îngrădire a libertății de expresie. Ulterior, disputele dintre tradiționaliști și moderniști în planul ideilor, principiilor, viziunilor, amplificate de mass-media, au intrat în atenția guvernelor naționale, entităților politice sau organizațiilor societății civile.

1. Libertatea de exprimare și limitele ei.

Când ne referim la acest principiu, aplicat în jurnalism, ne gândim imediat la «**fără cenzură**». Întrebarea este dacă acoperiți de acest principiu jurnaliștii pot să scrie sau să spună orice?

Libertatea de exprimare în mass-media contrazice esența termenului, când am spus «**fără cenzură**». Adevărul este că orice ziarist onest trece creația sa publicistică prin **filtrul autocenzurii**.

Dacă acceptăm ideea că un jurnalist este un reprezentant al interesului public, al responsabilității sociale, atunci **libertatea sa de exprimare** o va privi în acest sens. El este un profesionist cu multă responsabilitate. De aceea, fiecare jurnalist din Occident, Africa sau orice continent, are drept filtru primar al activității sale, **deontologia** și **politica editorială** a instituției media pe care o reprezintă.

Pe lângă acest **filtru primar** (de natură profesională) mai există **limitele legale**. De aceea, discuția noastră se îndreaptă spre cazurile în care se încalcă cele două praguri (profesional și legal) iar cei răuvoitori interpretează acest lucru drept un **act de cenzură**.

În eseul nostru vom apela adesea la instituții internaționale care dau clasamente anuale privind indexul **libertății de exprimare**.

2. Câteva clasamente ce cuprind și țări africane.

A. Reporteri fără frontiere.

În clasamentul **libertății presei** pentru 2011/2012 se arată că România se clasează la egalitate cu SUA și Argentina, respectiv pe locul 47. Primele trei locuri sunt ocupate de Finlanda, Norvegia și Olanda, ceea ce confirmă aprecierea din Press Freedom Index 2011/2012, potrivit căreia: «**independența presei** poate fi menținută doar în democrațiile puternice și democrația are nevoie de presă liberă». Ceea ce este de remarcat în «Top 20» se referă la Cap Verde și Namibia, două țări africane în care nu s-au raportat în 2011, cazuri de obstrucționare a presei.

Aceeași organizație menționată a făcut public, cu ocazia **Zilei Libertății Presei**, personalități și instituții care încalcă grav libertatea presei considerând-o ca pe un **inamic**. Astfel, în **Africa** poliția nigeriană condusă de Ogbonna Onovo a devenit sursa principală de abuzuri împotriva presei. Polițiștii folosesc forța la adresa jurnaliștilor, pentru ca să nu existe martori la operațiunile lor.

B. Clasamente anuale prezintă și organizația «Freedom House». Analizându-ne vom observa că în Africa presa nu poate fi considerată liberă (chiar parțial liberă).

S-a declarat adesea în rapoartele prezentate, că după 2009 **meseria de jurnalist este din ce în ce mai dificilă deoarece în această perioadă de criză mondială au apărut probleme și mai grave. Este nevoie de o luptă susținută pentru supraviețuire în fața presiunii venite din partea guvernelor și celorlalți actori politici sau economici.**

3. «Distanța» dintre Africa și Europa.

Anii '90 au debutat și pentru Africa, similar țărilor est-europene, cu un fel de «**primăvară a presei**». Această inflexiune din evoluția vieții pe continent a surprins și activitățile din presă deoarece exista un puternic deficit de resurse umane (profesori și absolvenți – potențial ziaristi).

Când exista **partidul unic**, presă puteai face la un singur ziar. În prezent și în Africa au apărut diverse grupuri editoriale. De exemplu, în Coasta de Fildeș ființează șase astfel de grupuri. Militanții politici din țări ale Africii subsahariene care nu-și mai găsesc acum locul în redacții, ajung acum să afirme că sunt **cenzurați** sau că le e mult mai ușor să găsească exprimarea liberă pe **bloguri**.

Comparativ cu Europa, în Africa nu există grija familiilor pentru a-și achiziționa un computer sau de a se conecta la Internet.

Organizația Reporteri Fără Frontiere (RSF) semnalează într-un raport, spre exemplu, că în Tunisia, pentru a se evita cenzura, polițiștii folosesc blogurile.

Prezența accentuată a analfabetismului pune în discuție răspunsul la întrebarea: «**Câtă presă scrisă se citește în Africa**».

Ca alternativă, africanii sunt mai sensibili la imagini televizate care li se oferă. Dar, există un dezavantaj: majoritatea țărilor africane nu dețin institute de sondare a audienței, așa că aceasta este greu de **estimat**. Desigur, și în țările continentului african se întâlnesc unele categorii sociale pentru care lectura ziarelor este o practică relativ curentă. După anii 2000 atenția acestor cititori se îndreaptă spre acuratețea și calitatea informației furnizate de presă.

Am putea concluziona că în comparație cu Africa (unde există lezări ale libertății mass-media), Europa (unde este mai multă liniște și organizare) are la rândul ei țări și evenimente unde și prin care **se încalcă libertatea presei**.

4. Inițiativă care a pornit din Africa.

În capitala **Namibiei** (Windhoek) cu prilejul Zilei Libertății Presei din 1991 s-a desfășurat un seminar regional al jurnaliștilor africani. Problema centrală a dezbaterilor o constituia **instaurarea unui climat mediatic independent și pluralist**. Cu acest prilej s-a adoptat „**Declarația pentru promovarea unei prese africane independente și pluraliste**».

În viziunea jurnaliștilor participanți **cenzura** în presă este o gravă încălcare a drepturilor omului. Totodată, la respectivul seminar s-a cerut tuturor țărilor să ofere **garanții constituționale pentru libertatea presei**.

Se știe că la 15 octombrie 1991, Conferința generală a UNESCO a adoptat o rezoluție privind „Promovarea libertății presei în lume” prin care se recunoștea că **o presă liberă, pluralistă și independentă este o componentă esențială a oricărei societăți democratice**.

De asemenea, la 23 decembrie 1993, Adunarea Generală a ONU a declarat ziua de 3 mai ca Zi Mondială a Libertății Presei, prilej cu care se desfășoară anual o conferință internațională.

În acest context, din 1997 UNESCO acordă un premiu mondial unei persoane, organizații sau instituții remarcate pentru implicarea sa în apărarea și promovarea libertății presei. Acest premiu poartă numele lui Guillermo Cano, jurnalist columbian, asasinat în 1987 de către traficanții de droguri, pentru dezvăluirile făcute asupra activităților acestora.

5. Prejudecăți despre jurnaliștii africani.

Am căutat pe Internet cazuri de maltratare, terorizare sau mai grav, de ucidere a jurnaliștilor africani. Spre dezamăgirea mea informația este foarte săracă. Se consideră zona, care este obiectul acestui eseu, ca fiind de rang inferior (chiar sălbatică). Suntem foarte aproape de haosul autorității constatat în majoritatea statelor africane.

Întâlnim chiar sentimente de raism. Există părerea implicită că «negrii» sunt inferiori «albilor» și prin urmare ce rost are să știm despre viața lor, greutățile lor sau de nenorocirile lor.

De aceea, susținem că fără a fi atenți la ce se întâmplă cu libertatea noastră (de expresie) oricând ea poate fi pierdută. Atenție! În Ungaria vecină, în plină Uniune Europeană, libertatea presei a fost abolită. Și este prezent în societate un «regim democratic» numit Orban! Ca urmare, scriem despre jurnalismul din Africa și libertatea presei acolo deoarece doar din reflex de gândire noi europenii îi considerăm inferiori. Căutați informații despre civilizația namibiană sau despre cea din Mali și veți dori să călătoriți în Africa!

6. Ziua Africii și presa din România.

După cum știm, pe 25 mai, se serbează în fiecare an Ziua Africii. În 2012, tema pusă în cadrul evenimentului aniversar a fost „Africa un viitor dinamic și promițător”. Evenimentul a fost menit să prezinte o imagine a Africii în România, continentul devenind un puternic jucător în lume și a cărui economie evoluează permanent.

De remarcat, participarea la eveniment a D-lui Gheorghe Lupeș, președintele Asociației de prietenie România-Africa și reprezentantul comunității Africane în România, Mbela Nzuzi.

Există o tradiție în relațiile de prietenie și cooperare dintre România și țările africane. De exemplu, putem menționa existența a peste 50 000 de absolvenți africani ai universităților din România, inclusiv ai facultăților de jurnalism.

Ambasadele africane de la București ar trebui să coopereze cu diverse sectoare ale societății românești, inclusiv în domeniul educației. Evoluțiile democratice de pe continent sunt legate de **starea libertății presei**, a modului în care sunt reflectate realitățile.

Pe de altă parte, orice guvern european se simte descalificat sau chiar umilit dacă Indexul Libertății Presei publicat de Freedom House situează starea acestuia sub cea a unor țări africane. Bunăoară, raportul pe 2011 arată că, doar unul din șase oameni au acces la o presă liberă și independentă.

Se zice metaforic că libertatea presei este **un turnesol** pentru calitatea și funcționalitatea democrației unui stat. Azi, România are o presă «parțial liberă». Deasupra ei sunt menționate în raport, țări precum: Tuvalu, Micronesia, Vanuatu, Papua Noua Guinee, Nauru, Kiribati. Situația aceasta reflectă vremurile în care trăiesc cetățenii României.

7. Zig-zag pe continentul negru.

A. Organizația europeană „Reporterii fără frontiere” a menționat în clasamentul „Top 25” privind grave încălcări a libertății presei și pe Zimbabwe (fosta Rhodesia). Această țară are specificată (teoretic) în constituție libertatea presei. În fapt (practic) presa este puternic cenzurată iar mass-media permanent îngrădită.

Deși informația on-line este liberă, accesul la internet este modest. Astfel, doar 10% din locuitori au acces la rețea, deoarece costurile sunt ridicate în raport cu veniturile foarte scăzute ale acestora.

B. Zambia este unul din Statele Africii subsahariene în care libertatea presei a atins cote minime. Este cunoscut cazul ziarului de investigații „Căinele de pază din Zambia” care a fost forțat să plece în exil și în cele din urmă închis.

C. Hăitut în propria țară.

Bănuiesc că nimeni din România n-a auzit de ziaristul Itai Mushekwe din Zimbabwe. Cazul său este un relevant exemplu ce înseamnă îngrădirea libertății presei în Africa.

Jurnalistul african de investigații scrie pentru ziarul englez „Daily Telegraph”. Aproape toate anchetele efectuate îl vizează pe președintele țării Robert Mugabe. Jurnalistul îl acuză de **corupție** și **afaceri dubioase**. De exemplu, una din anchete aducea în discuție încrengăturile unei afaceri dubioase prin care Zimbabwe ar fi livrat Iranului, uraniu.

Itai povestește cum, cândva, l-a vizitat în închisoare pe actualul premier Morgan Tsvangirai. În acea vreme, el l-a apărat și susținut în presă. Acum, premierul este unul din oamenii care au sprijinit izgonirea jurnalistului din țară. Tot răul spre bine, se spune deoarece în același an în care Itai a părăsit Zimbabwe, acolo a fost ucis un alt jurnalist de marcă ce era ostil puterii.

Hăituirea jurnaliștilor și ziarelor incomode este că în foarte multe țări codașe în libertatea presei este interzis să scrii despre puterea politică, armată sau convingeri religioase.

Modulul: "OPORTUNITĂȚI DE AFACERI ÎN ZONA AFRICII SUBSAHARIENE"

(Material inclus la cursul de «Tipologii ale succesului și eșecului în afaceri», Master «Comunicare în afaceri», Facultatea de Economie, ASE-București)

Prof. univ. dr. Alexandru Tașnadi

Foarte mulți oameni de afaceri cunosc spusele lui Winston Churchill: «Succesul este capacitatea de a trece de la un eșec la altul fără să-ți pierzi entuziasmul». Ei nu par a fi surprinși aflând că **eșecul este o parte a succesului**. Chiar au acceptat ideea că succesul se naște din eșec și că el face parte din procesul de **a câștiga**.

Fiecare «greșală» este de fapt o treaptă a drumului spre un scop dorit. Orice «greșală» înseamnă progres. Acest lucru este bine înțeles de orice om de afaceri. Cel care înțelege și acceptă greșelile evită frustrarea și autoînvinovățirea. Ca urmare, este motivat pentru viitor.

Chiar dacă am făcut «greșeli» nu înseamnă că am ales prost, rău. Poate este un disconfort faptul că **ne apasă conștiința** acelor fapte sau ne e teamă că ne vor blama sau arăta cu degetul, cei de lângă noi. În mod normal, «greșelile» de care suntem acuzați nu au făcut decât să ne învețe. Greșelile de care suntem acuzați nu sunt decât **pași pe drumul evoluției**. Orice om de afaceri n-ar putea aduna experiență fără a parcurge acești pași.

Un înțelept spunea odată: «Câștigător nu este cel care nu greșește niciodată, ci este cel care nu renunță niciodată. În fiecare din noi există un învins și un **învingător**. Numai că, nu înveți nimic dacă urmezi sfaturile învinsului – ascultă vocea învingătorului. Un învingător transformă pierderea în câștig, întotdeauna!»

Ne punem întrebarea dacă oamenii de afaceri din România se tem de «greșelile» pe care le-ar comite investind departe, în Africa?

Oportunități pe zona Subsahariană?

Ca profesor de doctrine economice îmi aduc aminte de «teoria înzestrării națiunilor cu factori». Aducând în discuție actualitatea problemei, ne gândim că în ultimele decenii, atenția investitorilor se îndreaptă spre «resurse»: gaz, petrol, aur, fosfați, metale grele, etc. Ele sunt vitale pentru dezvoltarea economică. Prin urmare, cu toate riscurile existente, marile centre de putere economică a lumii se bat pentru «resurse», pentru bogățiile Africii.

În economia mondială exploatarea resurselor naturale a devenit o prioritate. Astfel, rapoartele organismelor mondiale, de profil economic, ne arată că investitori americani, germani, francezi, chinezi sau japonezi «se bat» pentru a concesiunea cât mai multe pământuri de pe continentul negru. Zona Subsahariană a devenit mai tentantă decât țările din nordul Africii, mai apropiate de continentul european.

Această miză se pune și pentru investitorii români. Însă, deocamdată aceștia n-au curajul de a se avânta în bătălia desfășurată într-o parte a lumii, unde cultura, tradiția, istoria este puțin sau deloc cunoscută!

Afacerile din Africa Subsahariană se desfășoară în doi pași:

- a) Pentru început, oamenii de afaceri negociază cu triburile, cu comunitățile locale, pentru a fi de acord să cedeze dreptul de exploatare a pământurilor strămoșești;
- b) Apoi, iau contact cu autoritățile pentru dobândirea puterii de concesiune, exploatare, prospectare și exploatare.

Desigur, Africa nu este un «El Dorado». În multe state din zona Subsahariană domnește corupția.

De asemenea, conflictele politice sau etnice atrag violențe sociale. Prin urmare, în această «zonă tulbură», securitatea oricărei afaceri este afectată de risc, de nesiguranța stabilității interne.

Cu toate acestea, așa cum am menționat, «miracolul economic» vine în ultimul deceniu din Africa. O spune ultimul raport al Fondului Monetar Internațional. Chiar și omul de afaceri român Ovidiu TENDER este prezent în zonă, devenind cel mai important investitor din Vestul Africii. Prin urmare, economiile de pe continentul negru înregistrează un trend ascendent.

Iulian Iancu, președintele Comisiei pentru industrii din Camera deputaților, menționa recent că: „România nu are

o strategie națională pentru Africa”.

Într-adevăr, exportul nostru spre zona Africii a eșuat. Exportăm în continuare **materie primă** (spre exemplu, bușteni) și nu **servicii**. Fără o schimbare strategică de export (ca multiplicator de creștere economică) nu vom reuși să relansăm economia românească.

România abia «dezmoștește» relațiile comerciale în zonă. De asemenea, politica de investiții. Această «dezmoștire» vine târziu după ce țări ca SUA, Germania, China sau Coreea se află de mulți ani aici.

Aminteam de multimilionarul Ovidiu TENDER. Acesta deja a câștigat încrederea mai multor președinți din țări ale Africii dovedindu-le că dorește să-i ajute în descoperirea și valorificarea resurselor naturale cu care sunt înzestrate acele țări.

Este elocventă declarația reprezentantului Agenției de Gestionare și Cooperare între Senegal și Guineea-Bisau – potrivit căreia a semnat un acord cu omul de afaceri român concesiionând o suprafață de peste 5000 de km² unde au fost semnalate importante zăcăminte de petrol. Urmează prospectarea și exploatarea. Se apreciază investiția lui Ovidiu TENDER la 100 milioane de dolari. Câștigul investitorului român, care și-a asumat riscul, ar fi uriaș având în vedere tendința de creștere continuă a prețului pe barilul de țiței (120-130 de dolari).

La orizont China emergentă.

Menționez în paragraful anterior despre prezența Chinei în zonă, ca puternic investitor. Ministrul comerțului din Africa de Sud a salutat procesul de creștere a investițiilor Chinei în Africa. Evoluția pozitivă a acestui proces aduce **beneficii** enorme ambelor părți.

Recent, președintele sud-african s-a deplasat în China, la Beijing, în fruntea unei delegații formate din aproape 400 de oameni de afaceri și 11 membri ai cabinetului.

Prezența Chinei în Africa este apreciată ca un lucru pozitiv deoarece a sporit competiția pentru resurse, declanșată în urmă cu câțiva ani. De asemenea a sporit gama alternativelor pentru cooperări și colaborări.

Cei care nu văd cu ochi buni creșterea prezenței Chinei pe continentul african, critică această țară ca fiind promotora unei politici „neocoloniale”.

La un forum de afaceri sino-sud-african, ministrul comerțului din Africa de Sud a subliniat importanța creerii unui parteneriat strategic cu China. Există mari oportunități investiționale și proiecte foarte mari de colaborare.

Pe lângă vest-europeni, și SUA critică sprijinul Chinei pentru **guverne cu probleme** în țări precum Sudan și Zimbabwe. Aceste critici vizează ignorarea de către China a unor probleme privind drepturile omului sau protecția mediului, punând pe prim plan **interesul pentru resurse**.

Ca răspuns la criticile Europei și SUA – China susține că însăși democrațiile occidentale au fost coloniștii Africii de odinioară. Mai trebuie menționat că pentru Africa de Sud, China este cel mai mare **partener comercial** (începând cu 2008). Fluxurile comerciale se concretizează în **materii prime** către China, și produse manufacturate către Republica sud-africană. Acordurile semnate între firmele chineze și cele sud-africane vizează: infrastructura electrică, căile ferate, energia nucleară, mineritul, construcțiile, telecomunicațiile și asigurări.

Potrivit estimărilor unor experți chinezi, pentru dezvoltarea proiectelor de prospectare și exploatare a resurselor (în următorii 3 ani), Africa ar avea nevoie de circa 20 de miliarde de dolari. În deschiderea summitului de la Beijing a liderilor africani, președintele Chinei susține acordarea acestui volum de împrumut către statele africane. Această sumă este dublă celei oferite în 2009, când a avut loc Forumul pentru cooperare în China și Africa. Comerțul bilateral a atins în 2012 uriașa sumă de 166 de miliarde de dolari.

O ignoranță apăsătoare în raport cu tsunami-ul investițional de pretutindeni.

Este șocantă pentru noi declarația ambasadorului român în Senegal, care afirma că România are doar opt ambasade pe continentul african și **nu există o politică coerentă de sprijinire a oamenilor de afaceri** români în zonă. Dovada: pe întreg continentul nu există decât un consilier economic!

Desigur, ne întrebăm dacă acest flux investițional spre Africa nu modernizează, îmbunătățește viața pe acest continent? Se pare că aici persistă încă o lume mult prea sălbatică pentru tehnologiile înalte.

Analizele arată că internetul nu s-a dezvoltat încă pe imensa întindere a continentului african. Apoi, calculatoarele sunt prea scumpe iar tranzacțiile on line mult prea dificile.

Totuși, există o nișă de piață pe care IT-ul a descoperit-o și aici: telefoanele mobile (gad-jeturile). Acestea sunt utilizate într-o proporție uriașă (peste 700 de milioane) și oferă africanilor acces la informații, chiar posibilități de încheiere a unor afaceri.

În ultimii ani, câteva companii au reușit să inițieze și dezvolte o afacere neașteptată: comerțul cu telefoane mobile. Aceasta, constituie o mică speranță pentru schimbarea stilului de viață și modului de comunicare pe continentul African.

Astfel, o firmă de origini nigeriene fondată de americani, încearcă să faciliteze comerțul cu bunuri pe imensa piață africană. Aceasta a creat o aplicație ce le permite utilizatorilor de telefoane mobile să achiziționeze bunuri, iar partenerilor să încaseze banii prin plăți comandate tot prin telefoane mobile.

De asemenea, un om de afaceri din Namibia încearcă să servească prin firma sa de IT industria telecom de pe continent. Fondată cu câțiva ani în urmă firma furnizează știri locale, job-uri disponibile precum și servicii, într-o anumită arie de specificitate.

După ce compania web a fost lansată și pe mobil, a fost creată o aplicație destinată comerțului on line. Oamenii pot să posteze prin intermediul tehnologiei ce ar dori să cumpere. În final, un furnizor le poate comercializa produsele sau serviciile cu ajutorul aplicației web.

Compania Umuntu Media deține portaluri în nouă țări iar e-Namibia este cel mai mare site din statul african. Aplicația lansată pentru comerțul on line folosește aceeași tehnologie ca stațiile radio și TV. Ea poate fi accesată de pe telefoanele mobile dotate cu sistemul de operare **Android**. De exemplu, studenții din Kenya folosesc platforma electronică pentru comerțul cu cărți.

Această ofensivă a telefoanelor mobile este observată în micile sate africane. Aici se dezvoltă mici afaceri, pe care companiile de IT le ajută pentru a supraviețui. Acest sprijin este foarte apreciat deoarece infrastructura și tehnologia lipsesc în multe state ale continentului.

Putem afirma că gradul de conștientizare a oportunităților de investiții și de business existente pe continentul african, face înconjurul lumii. Africanii se mândresc cu unele succese economice recente. Milioane de africani, bărbați și femei, construiesc mici afaceri adaptate piețelor locale. Acești mici antreprenori vor fi agenții schimbării de mâine.

Modulul: "MODELAREA ECONOMETRICĂ A FLUXULUI DE INVESTIȚII STRĂINE DIRECTE (ISD) ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA BUGETELOR NAȚIONALE DIN ZONA AFRICII SUBSAHARIENE"
(Curs prezentat la disciplina „Bazele econometriei” anul II, Facultatea de Economie, ASE – București)

Prof. univ. dr. Alexandru Tașnadi

Fiind în curs de dezvoltare, țările Africii Subsahariene au nevoie imperioasă de investiții străine directe (ISD). Amplificarea acestui flux, generează efecte benefice asupra economiilor naționale: locuri de muncă, venituri pentru populație și guvern, transfer tehnologic etc.

Analizii și consilierii guvernamentali au nevoie de argumente „palpabile” de a fundamenta deciziile la nivel macro. De aceea, modelele, scenariile, simulările, realizate pe computere și statistici naționale, sunt bune instrumente pentru a decide tipul de investiții avantajos. Numite și invenții de tip „greenfield”, acestea sunt mai avantajoase decât **creditarea externă**.

Desigur, **riscul de țară** generat de instabilitate politică, etnică, religioasă, naționalizările din anii '60 - '70 ai secolului trecut, lipsă de experiență a forței de muncă etc. ridică întrebări pentru adoptarea unei decizii privitoare la proiectele investiționale.

Definind în mod clar **variabilele** endogene sau exogene, dependente sau independente, avem oportunitatea construirii de **modelele econometrice** pe baza cărora putem fundamenta „mai științific” decizia.

În general întrezărim o relație cauzală între **fluxul** de ISD și **veniturile** obținute de buget (prin sistemul fiscal), venituri ce pot ajuta la susținerea educației, sănătății, culturii și administrației din țara respectivă.

Începând cu finele anilor '90, în țările Africii subsahariene se manifestă așa numitul fenomen de „**crowding out**”. Ca urmare fimele naționale, (de exemplu Zimbabwe) au **avantaje** de pe urma derulării de operațiuni comerciale și subsidiarele firmelor multinaționale-investitoare. Aceste avantaje se concretizează (cu precădere) în sporuri de **productivitate** și competitivitate.

Studiile experților, cercetătorilor - ce au la bază statistici pe perioade mai lungi (10,15,20 de ani) arată existența unei **legături cauzale** între fluxul de ISD, dezvoltare economică și dinamica investițiilor domestice (autohtone). În majoritatea lor ISD apare ca stimulent pentru investițiile interne, autohtone.

Scenariile bazate de **modelele econometrice** au demonstrat că în economiile naționale aflate într-un cadru stabil/ instabil politic, **creditarea externă** (din sisteme bancare sau piețe de capital) nu generează nici un efect asupra investițiilor domestice. Folosind aceleași **modele econometrice** s-au emis câteva reflecții privind impactul **sur-selor de finanțare disponibile** asupra acestor țări în curs de dezvoltare. Este vorba despre investiții private, ISD și creditarea externă. S-a urmărit existența-non-existența unei conexiuni între aceste surse disponibile și fluxul investițiilor domestice (în condiții de stabilitatea sau instabilitatea regiunilor politice).

Cercetări complementare modelelor au susținut argumentele în favoarea ISD, apreciind rolul acestora în încurajarea investițiilor domestice într-un cadru juridic dat.

Utilizând **cunoștințe fundamentale** de econometrie, acest curs pledează pentru testarea unui model prin care se evidențiază modul în care **structura și nivelul ISD din țări ale Africii subsahariene** (într-o perioadă de minim 10 ani) au generat **surse de venituri** pentru bugetele naționale ale țărilor din zona menționată.

În bună măsură, dezvoltarea economică și socială din acele țări depinde de **resursele bugetare**. În raport cu acestea se poate pune problema extinderii infrastructurii, rețelei sanitare, construcției de școli și universități, locuințe sociale etc.

Realitățile macroeconomice din țările Africii subsahariene pot fi ilustrate folosind serii de date statistice înregistrate de oficiile specializate ale guvernelor. Desigur că o problemă conexasă, legată de buget este sistemul fiscal. De aceea, paralel cu studierea ISD și elaborarea de scenarii este importantă (pentru managementul guvernamental) **eficientizarea politicilor fiscale naționale**. Deci, pentru fiecare țară în parte este oportună indentificarea de metode și tehnici care să permită existența continuă a **fluxurilor de informații** la nivel macro.

Pornind de la aceste considerente, cursul propus, care este redat de cuprinsul prezentului eseu, are ca obiectiv evidențierea din punct de vedere a **modelului econometric** a legăturilor cauzale dintre **variabilele independente** - reprezentate de volumul și structura ISD și **variabilele dependente** care țin de zona bugetară, de instrumentele cu care se colectează veniturile (impozitele directe și indirecte, alte prelevări parafiscale).

Aplicarea modelelor econometrice presupune folosirea unei anumite **metodologii**. Astfel, pentru a putea face o **analiză structurală** a ISD în țările Africii subsahariene, pe o perioadă de 10 ani, avem nevoie de **date statistice** oferite de organisme naționale sau internaționale. De asemenea, cercetările statistice au în vedere manualele procedurale folosite de Fondul Monetar Internațional.

Respectiva analiză structurală a ISD se poate realiza în două direcții:

- a) sursele de finanțare
- b) alocarea lor pe destinații.

Având în vedere zona relativ extinsă a Africii subsahariene, studiile noastre econometrice pot avea în vedere fiecare țară în parte, efectuarea de analize comparative (între țări sau între zone, de exemplu Asia). Prezentul eseu propune efectuarea de cercetări (naționale sau internaționale) pe principalele state din zonă. În centrul acestor cercetări stau corelațiile existente între volumul ISD și veniturile colectate la Bugetul național (prin aparatul fiscal). Propunem **estimarea** unei funcții de tip **regresie simplă** (sau multiplă) între **destinația ISD** și volumul veniturilor colectate la Bugetul de Stat. În raport de structurile economice mai simple sau mai complexe a țării cercetate, vom avea în vedere ISD - pe destinații: agricultură, industria extractivă, industria prelucrătoare, tehnologia informației, telecomunicații, turism, finanțe-asigurări, transporturi.

Din punct de vedere metodologic, confirmarea unei legături cauzale dintre **dinamica ISD** (defalcate pe destinațiile menționate) – considerată în model ca variabilă independentă, explicativă și evoluția nivelului **veniturilor bugetare colectate** - considerată drept **variabilă dependentă**, explicată, s-a realizat prin **metoda delor mai mici pătrate (MCMMP)**.

Legătura dintre **variabilele economice** menționate prezintă interes, în sensul că, o validare a funcțiilor de regresie simplă va evidenția din punct de vedere economic modul în care **dinamica ISD** (la nivelul fiecărei țări din zona sub – sahariană) generează efecte pozitive asupra evoluției veniturilor bugetare.

Metoda regresiei este utilizată pentru a evidenția forma și sensul legăturii dintre variabile, în situația în care din punct de vedere economic, între cele două variabile există o relație de **interdependență**.

Regresia simplă presupune considerarea unui singur factor independent, rezultând o **regresie unifactorială**.

Regresia multiplă presupune folosirea mai multor factori independenți, obținându-se în acest caz o **regresie multifactorială** (multiplă).

Regresia simplă presupune o legătură de **formă liniară** între variabila dependentă și independentă (x), de tipul:

$$J = a + bx$$

unde a, b, - parametric modelului care vor fi estimați prin MCMMP. Mărimea parametrului „b” este de tip **elasticitate** el arătând cu cât se modifică variabila dependentă dacă cea independentă se modifică cu o unitate.

După definirea variabilelor, asigurarea surselor de date statistice și construirea modelului suntem nevoiți să **testăm econometric intensitatea legăturii** dintre nivelul ISD (aferent fiecărei țări din zona Africii subsahariene) și evoluția veniturilor colectate la bugetul național.

Modelarea econometrică presupune construcția și estimarea parametrilor pentru mai multe funcții de regresie simplă. Luând la întâmplare o țară, Mozambic, de pildă putem determina o relație între variabila dependentă VENIT (VOLUMUL COLECTĂRILOR LA BUGET) și ISD realizate de patru investitori: Franța, Germania, SUA și China, notate ca variabile independente, cu ISD_k ($k = 1, 2, 3, 4$) – un indice pentru cele patru țări investitoare.

Rezultă un set de regresii având forma:

$$VENIT = a + b ISD_k; K = 1, 4$$

Urmează, ca din punct de vedere metodologic, să utilizăm **condițiile de validare** a modelelor unifactoriale, evidențiate de testul DURBIN – WATSON. Se are în vedere o comparație, pentru fiecare funcție în parte, cu „pragul critic”.

Prezentul eseu vizează, de asemenea, determinarea unui model factorial care să descrie din punct de vedere economic **sensibilitatea** nivelului veniturilor colectate la bugetul național față de nivelul și evoluția ISD, indiferent de sursa acestora (de unde vin investitorii) ci focusat, cu precădere, pe **destinația** ISD avută în vedere.

Pe baza datelor statistice, disponibile prin aportul oficiilor naționale de statistică, se evidențiază pentru fiecare țară în vedere evoluția nivelului ISD în perioada 2000-2012, defalcate pe destinații: agricultură, industria extractivă, industria prelucrătoare, tehnologia informației, comerț, turism, bănci-asigurări, transporturi etc. Se analizează **din punct de vedere econometric** existența unei corelații între variabila independentă (ISD în țara respectivă) și variabila dependentă (reprezentată de veniturile principale colectate de bugetul național). Aceste venituri se caracterizează prin structura lor:

- (i) impozite directe, pe venit salarial și pe profit;
- (ii) impozite indirecte: TVA
- (iii) prelevări parafiscale

Vor rezulta trei funcții de regresie, de tipul:

$$VENIT_i = a + b \cdot ISD$$

Unde „i”, tipul de venit prelevat la buget ($i=1, 2, 3$)

Cu alte cuvinte rezultă o funcție liniară pe baza căreia folosind **instrumentele** cunoscute :

- estimare coeficienți
- coeficient de corelație
- test Durbin – Watson
- eroare standard
- T – statistic
- Probabilitate

rezultă în plan real, cele trei funcții de regresie. Urmează ca experții guvernamentali să **interpreteze datele** furnizate de computer prin procedurile informatice utilizate în econometrie. Pe baza acestor interpretări se fundamentează deciziile la nivel macro și se aduc **argumente** pentru guverne în vederea tipului de politici economice care aduc avantaje țărilor lor.

Modulul: "CAMPANII DE INFORMARE ȘI CONȘTIENTIZARE A POPULAȚIEI PE PROBLEMELE PROTECȚIEI MEDIULUI AMBIANT" Referire la Africa Subsahariană.

(Material inclus în cursul „Relații publice”, anul II, Facultatea de Economie, ASE-București)

Prof. univ. dr. Alexandru Tașnadi

În prezent mediul ambiant este greu încercat. Industrializarea, defrișările necontrolate (mai ales pentru pășuni), schimbările climaterice, poluarea, etc ridică probleme serioase tuturor guvernelor, agenților economici, populației. Fiecare locuitor al Terrei poate fi băiat «bun» sau «rău» după cum se implică în conservarea și refacerea mediului ambiant. Prin mijloace de comunicare, guvernele, organizațiile neguvernamentale, activiștii ecologiști, liderii de opinie sau religioși pot contribui la păstrarea Pământului locuibil. De aceea, informația de mediu, transmiterea ei către locuitorii Terrei este o problemă la ordinea zilei.

Prin campanii de relații publice, firmele internaționale sau autohtone, politicieni, oameni de știință, oameni din educație sau sănătatea, etc, pot contribui la ceea ce spunea Mahatma Gandhi: «trebuie să fiți voi schimbarea pe care o vreți în lume». Protejarea mediului se poate realiza numai prin acțiuni colective, concertate ale statelor. Fiecare locuitor al Terrei trebuie să devină azi un luptător «verde».

1. După conștientizare urmează acțiune.

Prezentul eseu nu va insista pe terminologia PR-ului, nici pe etapele unei campanii sau felurile acestora. Deoarece orice proces de comunicare se desfășoară la niveluri diferite, ilustrate prin acronimul AIDA (Atenționare, Interes, Dorință, Acțiune) voi insista asupra ultimului nivel: Acțiune.

Voi da curs unei cunoscute cugetări ale oratorului Stephen Covey: „Dacă știi și nu faci nimic, nu știi nimic”. Prin urmare, fiecare cetățean al unei națiuni de pe continentul african este un potențial activist ecologic. Important este să acționeze în câteva direcții:

- a) Reducerea semnificativă a consumului de energie;
- b) Folosirea energiei alternative (panouri solare, centrale eoliene, centrale cu biomasă, etc);
- c) Conservarea apei – care este considerată o resursă limitată (mai ales în timpul cruntelor secete din Africa);
- d) Utilizarea echipamentelor electrocasnice din generații mai noi ce sunt mai economice;
- e) Reciclarea și recuperarea deșeurilor contribuind la diminuarea „poluării mecanice” sau repunerea în circuitul economic a unor materiale;
- f) Reducerea achiziției de autoturisme – puternic generatoare de bioxid de carbon. Soluția transportul în comun, bicicleta, mașinile electrice (mai ales în orașele importante ale Africii);
- g) Împotrivirea față de procesul defrișărilor – pădurile tropicale ale Africii fiind un adevărat plămân al Terrei.

Doar acțiunile comune au șansa de reușită deoarece poluarea, spre exemplu, nu are granițe.

2. Lecția unei țări din centrul Africii.

Conștientizarea este un proces dificil deoarece se lovește de un amalgam de interese prezent pe continentul african. Este vorba de interesele populației, braconierilor, companiilor străine specializate în prelucrarea lemnului și minerit, vânătorilor etc.

Era în 2002, la Johannesburg, unde se desfășura a 2-a Conferință Mondială asupra Mediului. Printre cei 70 000 de

participanți se afla și președintele Gabonului (El Hadj Omar Bongo). Pentru o mică informare, Gabonul este o țară mică din estul Africii ecuatoriale (vecină cu Congo și Camerun).

Cei ce gândesc în clișee și prejudecăți ar cataloga-o: săracă, bananieră, sălbatică, etc, sau pur și simplu ca aparținând lumii a III-a. Sărăcia apasă crunt pe umerii locuitorilor.

La acel Forum Mondial pe Probleme de Dezvoltare Durabilă, președintele menționat a declarat că țara sa (Gabonul) va **crea și menține** cu orice preț un **sistem de parcuri naționale** pe o suprafață de 26 000 de km², sistem care va cuprinde cel puțin 13 rezervații naționale. Mai marii lumii au zâmbit. Cum o țară așa de mică și săracă cu o infrastructură aproape inexistentă își permite să dea o **lecție de ecologie** unor țări cu tradiție în domeniul protecției mediului?

Au trecut zece ani. Gabonul și-a „clădit” cea mai prosperă economie din zonă. Sfânta vacă de muls: NATURA i-a ajutat să realizeze an de an creștere economică. Aceste parcuri au reușit conservarea unor ecosisteme unice. Acest președinte, alături de executivul din Gabon au rezistat presiunilor companiilor miniere sau de prelucrarea lemnului (producătorii mobilierului de lux din lemn de esențe rare).

Se știe că acel OM – președintele Gabonului, a primit 34 de amenințări cu moartea. El a demonstrat că protejarea Naturii înseamnă protejarea locuitorilor acelor țări de înșiși locuitorii săi. Gabonul a mai demonstrat ceva: Bani nu se pot mânca. Apa, aerul și hrana se obțin din armonia cu NATURA.

3. Tehnologia generează deșeuri și în Africa.

Studii recente efectuate în țări ale continentului african arată că volumul deșeurilor electronice are o pronunțată **evoluție ascendentă**. Se apreciază că la nivelul global al zonei acesta va depăși Europa.

Informația vine din partea secretarului executiv al Convenției de la Basel (1989). Respectiva Convenție vizează controlul transportului peste frontiere a deșeurilor periculoase. În cadrul unei conferințe de presă desfășurată la Nairobi, D-na secretar își exprima îngrijorarea că începând cu 2017 Africa va produce mai multe deșeuri electronice decât Europa.

S-ar putea să fim surprinși de o asemenea informație cu atât mai mult cu cât continentul african și oamenii de acolo este privit prin „filtrul” unor clișee sau prejudecăți.

Acest fenomen a fost semnalat cu prilejul unui colocviu organizat la sediul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (PNUE) ce a avut loc la Nairobi. Problema centrală a dezbaterilor (cu prezența mass-mediei) a fost gestionarea deșeurilor electronice pe continent.

Evoluția ascendentă menționată se datorează puternicei creșteri demografice și efervescenței sporite a comercializării acestor produse, expresie a unei vieți mai moderne. În cadrul acestor produse se menționează îndeosebi mobilele și calculatoarele.

Colocviul respectiv a atras atenție asupra necesității unei conștientizări pronunțate din partea utilizatorilor privitoare la reciclarea/recuperarea metalelor prețioase din aceste echipamente. Agenția Națională din Nigeria care se ocupă de aplicarea **normelor** și regulilor de protecția mediului a subliniat acțiunile ce urmează a se desfășura pentru a controla acest fenomen. Există oportunitatea apariției a mici firme care să colecteze și să vândă aceste metale.

4. Conștientizarea presupune acțiuni concertate între state.

Sunt sigur că știți sau ați auzit de „Ziua internațională a mediului înconjurător” (sărbătorită la 5 iunie). Această zi a fost declarată la prima conferință mondială a ONU desfășurată în 1972 la Stockholm (Suedia).

În acest context menționez că acum 10 ani la Johannesburg (Africa de Sud) s-a desfășurat a doua Conferință Mondială asupra Mediului Înconjurător. Ea a purtat numele de „Earth Summit 2”. Importanța problemei și urgența rezolvării ei (protecția mediului) a fost ilustrată de participarea masivă a unor oameni de stat, politicieni, cercetători, fabricanți de instalații ecologice (peste 70 000).

În centrul dezbaterilor s-a aflat **emisia dioxidului de carbon**, aflată în creștere, cu acțiune directă asupra încălzirii globale.

Problema discutată atunci a devenit deosebit de actuală. Țările zonei Subsahariene trebuie să declanșeze cât mai repede acțiuni de informare și conștientizare a populației referitoare la conservarea mediului natural (îndeosebi pădurile și zonele cu vegetație). În acest sens comunicarea, diversele canale media (radio, TV, presa scrisă sau online, conferințele, etc), guvernele și agențiile guvernamentale sunt chemate să disemineze informațiile de mediu.

Cercetările efectuate în ultima perioadă arată că Africa este un fel de „filtru” pentru carbon. Aceasta înseamnă că ea captează mai mult carbon decât emite în atmosferă, proces benefic pentru atenuarea fenomenului de încălzire globală.

Aceste cercetări au fost inițiate de organismul Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație (FAO).

Începând cu 2006, sprijinit printr-o finanțare de aproape 3 milioane de euro, departamentul de investigații al Comisiei Europene a pus bazele unui program special prin care se verifică emisia de carbon din 11 state subsahariene. La acest program participă 15 organizații din Europa și Africa.

În 2010, la o **conferință pe probleme de mediu** desfășurată la Accra (Ghana) se menționa că noxele de carbon capturate prin fotosinteză în regiunile împădurite și de savană sunt bine absorbite. Studiile arată că din Africa provine doar 4% din **dioxidul de carbon** provenit din combustibilii fosili. Aceleași studii arată că **agricultura** desfășurată pe continentul african contribuie cu **deosebită însemnătate la realizarea echilibrului** dintre cantitatea de dioxid de carbon emisă și cea capturată.

Ca urmare, fiecare națiune în parte este nevoită să-și intensifice campaniile de informare și conștientizare. Informația de mediu trebuie să ajungă până la țăranii sau fermierii africani. Doar percepând ce se întâmplă aceștia și-ar putea folosi pământurile și pădurile pentru echilibrarea ciclului de carbon. Un control al emisiilor are un rol central în desfășurarea schimburilor climaterice, în atenuarea efectului de seră ce cauzează un rău pentru Terra: încălzirea globală.

LISTA AUTORILOR LECȚIILOR PE TEME SPECIFICE EDUCAȚIEI PENTRU DEZVOLTARE

1. Colegiul Economic Viilor, București

Rodica Cristescu, "Imaginea de sine și percepția socială a imaginii de sine"

Marilena Crudu, "Circuitul apei în natură"

Olimpia Ioniță, "Ce înseamnă să fii copil în Africa subsahariană?"

Cristina Urecheatu, "Europa și spațiile de civilizație extraeuropene (Africa Subsahariană)"

2. Colegiul Național "Elena Cuza", București

Ionelia Nenea, "Dinamica naturală a populației"

Ionelia Nenea, "Mobilitatea teritorială a populației"

Ionelia Nenea, "Organizarea spațiului mondial. Raportul NORD – SUD"

Corina Păun, "Decolonizarea Africii"

Corina Păun, "Dialogul între religii, fundament al cooperării. Studiu de caz: Africa"

Corina Păun, "Europa și spațiile de civilizație extraeuropene. Studiu de caz: Uniunea Europeană și Africa"

3. Colegiul Național "Emil Racoviță", București

Mihaela Danțiș, "Rolul mamei creștine în educația religioasă"

Maria Stoica, "Mediile geografice și dezvoltarea durabilă" (curs opțional, Educație pentru dezvoltare, disciplina geografie)

Maria Stoica, "Țara oportunităților – o atitudine"

4. Colegiul Național "Gheorghe Lazăr", București

Anca Bucheru, "Prejudecăți și discriminare"

5. Colegiul Național "Grigore Moisil", București

Adriana Bărbulescu, "Structuri demografice"

Dana Corina Boboceș și Ligia Palade, "Dezvoltare durabilă"

Simona Buiu, "Energii alternative - Efectele curentului electric"

Ioana Mihaela Neacșu, "Factori care influențează calitatea vieții"

Magdalena Pâslan, "Dinamica populației – Studiu de caz- Mortalitatea infantilă în Africa"

Magdalena Pâslan, "Educație pentru dezvoltare (curs opțional, disciplina geografie)"

6. Colegiul Național "Gheorghe Șincai", București

Georgeta Băețică, "Deteriorarea mediului prin poluarea fizică, chimică, biologică"

Alina Danciu, "Supraexploatarea rezervelor biologice"

Mălina Timofanovici, "Cooperare și conflict într-o lume globală: Discriminarea și xenophobia"

Aurelia Zbăganu, "Migrațiile în lumea contemporană"

Aurelia Zbăganu, "Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului"

7. Colegiul Tehnic "Anghel Saligny", București

Florina- Irina Dima, "Memorialul de călătorie - Călătorie imaginară în Africa"

Carmen Dumitru, "Nevoi și resurse"

Laura – Monica Ichim, "Resursele umane și dezvoltarea"

Delia Moțoc, "Continentalul negru și energia verde"

Tatiana Putineanu, "Problema apei în Africa"

Mihai Scarlat, "Atitudini și comportamente pro- și antisociale"

Marinela Ștefan, "Impactul tehnologiei asupra vieții cotidiene și a mediului"

8. Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară "Dumitru Moțoc", București

Mihaela Brencea, "Grafice statistice: realitatea din spatele cifrelor"

Ramona Gheonea, "Despăduririle, deșertificarea și poluarea – efecte ale activităților umane asupra mediului"

Ivan Dragoș, "17 Iunie - Ziua Mondială pentru Combaterea Deșertificării"

Marieta Dumitrașcu, "Aflăm noi și informăm pe cei mici"

Marieta Dumitrașcu, "Puterea științei și tehnologiilor și grija pentru planetă. Energia"

9. Colegiul Tehnic Media, București

Marius Bizoi, "Rolul tineretului în promovarea valorilor creștine- Africa și sărăcia"

Simona Ciornenschi, "Apa în Africa Subsahariană"

Rodica Chiriac, "Africa Subsahariană în rapoarte și statistici"

Lidia Goicea, "Industria energiei electrice"

Ioana Manta, "Civilizațiile africane și modernitatea"

10. Liceul Teoretic cu clasele I – XII "Ioan Petruș" Otopeni, județul Ilfov

Anda Costache, "Atitudini sociale individuale și schimbarea lor"

Anda Costache, "Comportamente pro și anti – sociale"

Cătălina Luiza Neagu, "Educație pentru dezvoltare" (curs opțional)

Cătălina Luiza Neagu, "Globalizarea"

Cătălina Luiza Neagu, "Nevoi și resurse"

11. Școala Superioară Comercială "Nicolae Kretzulescu", București

Adriana Benchea, Rodica Popa, "Caracterizarea personajului Niculae din romanul Moromeții, de Marin Preda"

Mihaela Brencea, "Grafice statistice: realitatea din spatele cifrelor"

Maria Dinică, "Stările de agregare ale apei"

Cătălin Hăntuile, "Condiții ale activității antreprenoriale"

Dragoș Lucian Țigău, "Implicarea Uniunii Africane în rezolvarea problemelor zonei Subsahariene"

Delia Raluca Vasile, "Drepturile omului/Drepturile copilului"

”Această publicație a fost produsă cu asistență oferită de Uniunea Europeană. Conținutul publicației este exclusiv responsabilitatea asociației ”Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21” și nu reflectă în niciun mod opiniile Uniunii Europene”

Asistență și Programe pentru Dezvoltare Durabilă - Agenda 21

Str. Mircea Vulcănescu nr. 2-4, et. 2, ap. 7, sect. 1, București, CP 010821

tel/fax +40-21-3114076

mobil : +40737062713

www.agenda21.org.ro

“This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the “Assistance and Programs for Sustainable Development – Agenda 21 “ association and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.”

European Commission

EuropeAid Cooperation Office

Rue de la Loi 41, B-1049 Bruxelles

Fax: 32-2 299 64 07

E-mail: europeaid-info@ec.europa.eu

Internet

<http://ec.europa.eu/world>

<http://ec.europa.eu/europeaid>

OCTOMBRIE 2012